

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Pedagogická fakulta

Historický ústav FF

**Urbanistický vývoj města Strakonice ve
dvacátém století
(Se zaměřením na 1. polovinu 20. století)**

Diplomová práce

Eliška Hájková

Vedoucí diplomové práce: **PhDr. et PaedDr. Jiří Dvořák, Ph.D.**

ČESKÉ BUDĚJOVICE 2009

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně s použitím archivních materiálů a titulů uvedených v závěrečném seznamu literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. V plném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

V Českých Budějovicích 15. Dubna 2009

Poděkování

Na tomto místě bych chtěla za laskavý přístup a mnoho cenných rad při vedení diplomové práce poděkovat panu PhDr. et PaedDr. Jiřímu Dvořákovi, Ph.D. a dalším pracovníkům HÚ FF. Dále bych chtěla vyjádřit svůj dík všem osobám a institucím, které mi během vzniku diplomové práce vycházely vstříc, jmenovitě paní Janě Chalupové a panu Josefu Režnému za poskytnuté informace, dále pak pracovníkům Státního okresního archivu ve Strakonících a Muzea středního Pootaví Strakonice. V neposlední řadě bych chtěla za trpělivost a všestrannou podporu poděkovat mé rodině a přátelům.

Urbanistický vývoj města Strakonice ve dvacátém století

(Se zaměřením na 1. polovinu 20. století)

ANOTACE

Diplomová práce přibližuje urbanistický vývoj města Strakonice v minulém - 20. století. Práce vznikla na základě písemných a ikonografických pramenů uložených ve Státním okresním archivu ve Strakonici a v Muzeu středního Pootaví Strakonice.

V úvodní kapitole je nastíněn vývoj a proměny zástavby kolem soutoku řek Otavy a Volyňky od prvních zmínek po konec 19. století. Z původních osad kolem hradu, který založil rod Bavorů, se během středověku vytvořilo město. Ves Bezděkov byla roku 1869 povýšena na město Nové Strakonice a od roku 1919 se staly součástí Strakonice. Druhá a hlavní část práce se již zabývá změnami v první polovině 20. století. Pro celkový rozvoj města je důležité období mezi léty 1918-1938, zástavba expanduje za hranice bývalých městských hradeb, zakládají a rozvíjí se průmyslové podniky. Další kapitola pokračuje přiblížením stavebního vývoje v letech 1948-1989. Mnohé demolice a nová výstavba, to vše změnilo Strakonice k nepoznání.

Závěrečná část se proto věnuje památkám, které přežily 20. století. Osudy těchto staveb, i těch již neexistujících, jsou provázané s místním obyvatelstvem, proto se práce zmiňuje i o společenském a kulturním životě ve městě. Diplomová práce přibližuje toto období neustálých změn a zvrátů a snaží se tak přispět k doplnění historie města Strakonice.

The urban development of the town of Strakonice in the 20th century (With a view to the first half of the century)

ANNOTATION

The thesis brings the urban development of the town of Strakonice during the last – 20th century. The work is based on the written and the iconographic materials stored in the State District Archives Strakonice and in the Museum of the Middle Pootaví Strakonice.

The first chapter outlines the development and the transformations of the built-up area around the junction of rivers Otava and Volyňka from the first mentions to the end of the 19th century. The original settlements around the castle, which was founded by the family of Bavor, evolved into the town during the Middle Ages. The village of Bezděkov was promoted to the town of Nové Strakonice in 1869 and this has become a part of the city of Strakonice since 1919.

The second part of the work is the main part and it deals with the transformations in the first half of the 20th century. The period between 1918 and 1938 is important for the overall development of the town. The built expands beyond the former city walls the industrial enterprises establish and develop. The next chapter follows the approach of building development in the years 1948 - 1989. Many demolition and new construction, all this changed Strakonice unrecognizable.

The final section is devoted to the monuments which survived the 20th century. Fate of these buildings, even those already non-existent are interconnected with the local population, therefore, the work also refers to the social and cultural life in the town. The thesis brings this period of constant changes and twists and seeks to contribute to complement the history of the town of Strakonice.

OBSAH

1. ÚVOD	7
2. STRUČNÝ NÁSTIN VÝVOJE MĚSTSKÉ ZÁSTAVBY V PRŮBĚHU MINULÝCH STOLETÍ.....	12
3. VÝVOJ MĚSTA STRAKONICE V PRVNÍ POLOVINĚ 20. STOLETÍ.	18
3.1. Strakonice na počátku minulého století	18
3.2. Desetiletí poznamenané válkou	27
3.3. Zlaté časy 20. let 20. století.....	32
3.4. 30. léta	40
3.5. Společenský život za první republiky	54
3.6. 40. léta.....	60
4. VÝVOJ MĚSTA STRAKONICE V LETECH 1948 – 1989	71
4.1. Doba změn a zvratů (1948-1959).....	71
4.2. Poslední pohled na „staré“ Strakonice (60. léta).....	75
4.3. Panelová éra (70. léta).....	85
4.4. Socialistická výstavba pokračuje (80. léta).....	95
5. CO VE STRAKONICÍCH ZŮSTALO ANEB PAMÁTKY, KTERÉ PŘEŽILY PŘELOM STOLETÍ (1989-2000)	104
6. ZÁVĚR	109
7. SEZNAM ZKRATEK	111
8. SEZNAM PRAMENŮ A LITERATURY	112
8. 1. Prameny	112
8. 2. Vydané prameny	113
8. 3. Periodika	113
8. 4. Literatura	113
8. 5. Internetové stránky.....	116
9. SEZNAM PŘÍLOH.....	117

1. ÚVOD

Každé město, městečko i vesnice má svou historii. Její součástí nejsou jen obyvatelé, každodenní dění či osudy jednotlivců a jejich rodin, ale i prostředí, ve kterém se narodili, žili a umírali. V průběhu staletí se měnila nejen rozloha obcí, ale významnou změnou procházel i vzhled a funkčnost jednotlivých staveb. Vlivem lidské činnosti se proměnila i okolní krajina. Stejně tak probíhal vývoj města Strakonice a jeho přilehlých částí. Během své 700leté existence¹ se změnilo k nepoznání. Základem a středem veškerého života v těchto místech se stal hradní komplex rodu Bavorů, později řádu Maltézských rytířů, na soutoku kdysi zlatonosné Otavy a menší říčky Volyňky. Na několika ostrovech v okolí strakonického hradu se postupně vytvořilo podhradí. Čtyři vsi - Strakonice, Bezděkov, Lom a Žabokrty, skládající se z dřevěných obydlí, zásobovaly hradní pány a staraly se o ně. Okolní kopcovitý terén chránil říční údolí před nepříznivými povětrnostními vlivy i nepřáteli. S oficiálním založením města Strakonice v roce 1367² přichází i mnoho práv a povinností a postupně se mění i charakter zástavby. Dřevěné domy jsou nahrazovány kamennými či se materiál kombinuje a začíná se vytvářet ulicový charakter původní vsi Strakonice.³ V 16. století získává město jednoduché opevnění v podobě hradeb a valu, vchody do města jsou opatřeny bránami. Postupně zanikají obce Žabokrty, v bezprostřední blízkosti hradního komplexu, a Lom, při kostele sv. Václava, a celý hradní komplex se uzavírá budovou barokního paláce.

Další výraznější rozšiřování města nastává až v 19. století, kdy se rozšiřuje i textilní výroba a roste počet obyvatel. Město získává patrové budovy na pravém břehu Otavy a výrazně se rozrůstá díky místní komunitě Židů, kteří se zde usazují již od 15. století. Nové domy se staví také na západním i východním předměstí, čímž prodlužují náměstí. Hradební systém ztrácí svůj význam a díky němu získává město nezastavěnou plochu pro budoucí městské sady. Místní obyvatelé se také poprvé snaží o regulaci obou řek, které je neustále trápí záplavami.

---

¹ Obce kolem hradního komplexu a jeho vznik samotný spadají zcela určitě do několika desetiletí před založením města.

² SOKA Strakonice, archiv města Strakonice (dále AM Strakonice), inv. č. 1, sign. I/1, 8. prosince 1367, Bavor IV. Ze Strakonice prodává a osazuje právem purkrechtním 23 lánů půdy s domy a příslušenstvím měšťanům strakonickým.

³ Zárodek budoucího ulicového náměstí.

Nejvýznamnější proměnou bylo pro Strakonice 20. století. Během něj změnilo město svou tvář k nepoznání, zástavba zabírá trojnásobek středověké zástavby, počet obyvatel se více než zdvojnásobil a všeobecně se mluví o průmyslovém centru. Velký stavební rozmach probíhal v období první Československé republiky, druhá polovina 20. století se dá nazvat „demoliční“. Přestavba se týkala Strakonice II, bývalého Bezděkova, okolí kostela sv. Markéty i ulic kolem původních středověkých hradeb. Regulace obou řek ve 30. letech nejprve respektovala jejich dosavadní tok, ale na přelomu 60. a 70. let se zcela měnilo celé řečiště, mizely tak nejen strakonické ostrovy, ale i krásná zákoutí domů a uliček, které této náročné přestavbě také podlehly. Přeměna historických částí města se nevyhnula ani ostrohu na soutoku Otavy a Volyňky. „*Lze zde mluvit o veliké degradaci okolí strakonického hradu, národní kulturní památky, a naprosté urbanistické diskvalifikaci hradního komplexu z organismu města. Dříve těžišťe a jádro je dnes postavené na periferii, odříznuté kapacitní komunikací.*“⁴

Právě tyto proměny města Strakonice mě přiměly k výběru tématu mé diplomové práce. Dosud této etapě výrazných změn nebyla věnována dostatečná pozornost, a tak bych chtěla vyplnit toto prázdné místo. Již v předchozím studiu na strakonickém gymnáziu jsem se zajímala o historii svého bydliště, bývalého Bezděkova, a ráda bych tak svou diplomovou prací přispěla k rozšíření poznatků o historii Strakonice. Mým cílem je nastínit proměny půdorysu města v minulém století. V úvodní části přibližuji celý stavební vývoj do 19. století, abych pak navázala podrobnějším popisem proměn městské zástavby i každodenního života místních obyvatel v období první Československé republiky. V další kapitole jsem se zaměřila na demolici a následnou novou moderní výstavbu, abych na konec zhodnotila, které stavby přežily toto velmi rušné století.

Materiály k této diplomové práci jsem musela podrobit velké kritice. Zvláště pak prameny k druhé polovině 20. století, protože jednotlivé zápisy byly poplatné tehdejší době. Také z tohoto důvodu jsem využila dobré paměti místních obyvatel. Velmi mi ke zjištění skutečnosti přispěly fotografie a filmové materiály, kde se jen těžko schová pravdivá informace. V Muzeu středního Pootaví ve Strakonících bylo k dispozici velké množství fotografií a dobových pohlednic, ale bohužel jen málo z nich mělo uvedeno

---

⁴ Jiří KUPKA, *Urbanistický vývoj Strakonice*, In: Vlastivědný sborník Strakonice, díl 3, kapitoly ze života města, Strakonice 2005, s. 15.

datum pořízení a některé exempláře uložené i ve Státním okresním archivu ve Strakonících byly datovány rozdílně. Přesto se při konfrontaci s písemnými prameny dala datace odhadnout. Filmové nahrávky na VHS kazetách měly svou dataci úplně v pořádku a podrobný popis jednotlivých částí pásků mi napomohl k mé orientaci. Některé pocházely dokonce z let 1930 – 1940.

Stěžejním materiálem byly mapy a plány Strakonice, které mi nejvíce pomohly v orientaci při hledání polohy domů i ulic. Při hledání popisných čísel jsem využila Orientačního plánu z roku 1877,⁵ ale ulice byly popsány pro mou potřebu nejlépe na plánu z roku 1934.⁶ Cenné informace mi poskytla i katastrální mapa z let 1912-1952 uložená v místním katastrálním úřadě. Samozřejmě by tato práce nevznikla bez studia archivních písemných pramenů, z nichž převážnou část tvořily kroniky městské⁷ a školní⁸ a zajímavá byla i kniha určená strakonickým školám.⁹ Několik desítek kartonů z fondu *Archív města Strakonice 1367-1947* obsahovalo žádosti majitelů pozemků či nemovitostí, nařízení, usnesení městské rady, různé posudky na zpracování stavebních zakázek a přiložené plány.¹⁰ Informace jsem našla i v literatuře v regionálním oddělení místní Šmidingerovy knihovny - *Strakonicko a vycházky do okresů: horažďovického, netolického, prachatického, vimperského, vodňanského a volyňského*,¹¹ *Popis politického okresu strakonického*.¹² V knize *Strakonice. Propagace a adresář*, díl I-II., Strakonice 1933 jsem se seznámila s podrobně popsanou tehdejší situací celého města a poprvé zde městská rada zveřejnila nový regulační plán obce.

---

⁵ SOKA Strakonice, AM Strakonice, sign. M10, Orientační plán, 1877. Číslování domů se do období let 1918-1938 téměř nezměnilo.

⁶ SOKA Strakonice, AM Strakonice, sign. M8, Orientační plán, 1934.

⁷ SOKA Strakonice, AM Strakonice, inv. č. 129, kniha č. 102, obecní kronika I, do r. 1915; SOKA Strakonice, AM Strakonice, činnost městského úřadu r. 1915, díl II. obecní kroniky, inv. č. 130, kniha č. 103; SOKA Strakonice, AM Strakonice, pamětní kniha, 1927-1950 inv. č. 132, kniha č. 105. Dále jsem využila vydaného doslovného přepisu strakonické kroniky, blíže: *Obecní kronika Strakonice*, 1916-1946, Strakonice 2005.

⁸ SOKA Strakonice, fond ZŠ Dukelská, sign. II/1-1, Kronika školy v Nových Strakonících, 1867-1932; SOKA Strakonice, fond Měšťanská škola Strakonice, sign. II./1, Kronika občanské školy 1898 – 1928; SOKA Strakonice, noviny Prácheň, 1920-1931.

⁹ SOKA Strakonice, AM Strakonice, inv. č. 219, kniha č. 192, Sběrka dat zeměpisných z města Strakonice a okolí k účelům vyučovacím, 1892.

¹⁰ SOKA Strakonice, AM Strakonice, sign. V9, Úprava břehů Otavy, 1913.

¹¹ *Strakonicko a vycházky do okresů: horažďovického, netolického, prachatického, vimperského, vodňanského a volyňského*, Strakonice 1904.

¹² Jan DYK, *Popis politického okresu strakonického, díl I.*, Strakonice 1925.

Mezi nejnovější literaturu týkající se města Strakonice patří tři díly Vlastivědného sborníku Strakonice,¹³ autobiografie Jana Zdeňka Cvrčka,¹⁴ kniha Strakonice k 640. výročí města či nejnovější publikace Josefa Režného *Kapitoly ze života lidu na Prácheňsku aneb Písně a řeči vážné – nevážné – darebné*,¹⁵ která obsahuje výpovědi místních pamětníků. V listopadu 2008 vyšel po dvouleté odmlce další díl knihy *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, 7. díl Str-Vč.* Karel Kuča zde představuje přehledně členěné texty, které doprovázejí mapy ze stabilního katastru z druhé čtvrtiny 19. století, případně novější mapy a plány. Text je v případě Strakonice doveden až do dnešní doby. Dále se zde nachází množství ilustračního materiálu, např. veduty, dobové pohlednice, kresby, ale i fotografie. Této publikace jsem využila k potvrzování mnou zjištěných informací, ale v několika případech byla odhalena nepřesnost či chyba v dataci.¹⁶

Přílohy obsahují výřezy z jednotlivých vojenských mapování i z Müllеровy mapy, následují plány a mapy města Strakonice. Největší část příloh tvoří fotografický materiál a konečně tabulky a seznamy dokumentující stavby či společenský život strakonických občanů.

Mezi metodologické postupy, které jsem použila k získání informací, patří prosopografie. Této metody jsem využila při bádání ve Státním okresním archivu ve Strakonících a v Muzeu středního Pootaví ve Strakonících. Dále jsem vybrané materiály zhodnotila a zpracovala. Přístup mikrohistorie je také v této práci patrný. Komparativní metodu jsem uplatnila při zjišťování informací z map, plánů a vedut města Strakonice v porovnání s písemnými prameny a také s dobovými fotografiemi, pohlednicemi a s velmi cennými filmovými materiály. Při výběru a zkoumání fotografií a filmových záznamů mi posloužila ikonografická metoda. Stejně tak důležitá byla postupná analýza a syntéza všech získaných pramenných informací a ostatních materiálů.

Na tomto místě bych ráda zdůraznila důvod použití těchto pramenů. Můj druhý studijní předmět, jímž je geografie, mě přivedl k mnohem objektivnějšímu poznání historické skutečnosti právě za pomoci starých map a plánů. Fotografie a filmy má

---

¹³ *Vlastivědný sborník Strakonice*, díl I-III. Strakonice 2001-2005.

¹⁴ Jan Zdeněk CVRČEK, *Mých devadesát let aneb Pamatuji dva císaře a deset prezidentů*, Strakonice 2007.

¹⁵ Josef REŽNÝ, *Kapitoly ze života lidu na Prácheňsku aneb Písně a řeči vážné – nevážné – darebné*, Strakonice 2008.

¹⁶ Sloučení Strakonice a Nových Strakonice nastalo v roce 1919 a Karel Kuča uvádí rok 1920.

k dispozici sice jen historik zabývající se nejnovějšími dějinami, ale i tato skutečnost je podle mého názoru jen výhodou své doby. Proto sem mohu zařadit i metodu historické geografie, bez níž by práce nemohla vzniknout. V neposlední řadě se jednalo o metodu volného i řízeného rozhovoru s pamětníky, kteří dokreslili již mnou zjištěné informace a přispěli tak k čtivější podobě druhé poloviny mé práce.

2. STRUČNÝ NÁSTIN (NA ZÁKLADĚ GEOGRAFICKÉ POLOHY A TVARU RELIÉFU) VÝVOJE MĚSTSKÉ ZÁSTAVBY V PRŮBĚHU MINULÝCH STOLETÍ.

„Strakonice, největší a nejživější město mezi Plzní a Budějovicemi, leží na 31° 31' 2'' východní délky od Ferra a 49° 10' 5'' severní šířky při vtoku řeky Volyňky do zlatonosné Otavy. V široké dolině nacházejí se, leč předce značně vysoko nad hladinou mořskou (389·981 m).“¹⁷

Na řece Otavě se nachází několik měst a také mnoho vesnic. Nebyl to jen důvod výhodné polohy, který přesvědčil místní obyvatelstvo k založení těchto sídel. Tento zlatonosný vodní tok měl ve svém okolí lidská sídliště již v předhistorickém období. Kromě archeologických nálezů¹⁸ nás i v současnosti o této „zlaté“ skutečnosti přesvědčí písečné přesypy.¹⁹ Rýžování zlata na Otavě sice nepřinášelo závratné výnosy, ale stačilo k nalákání okolního obyvatelstva a k jejich usazení. I strakonická kotlina v raném středověku představovala příhodné podmínky. *„Na jihozápad homolovitý vrch Hradiště (600 m vys.)...na západ od něho Kbýl (660)...na jihovýchod leží poslední výběžek Šumavy, vrch Srpská (562 m)...na sever od města táhnou se vrchy, mezi nimiž velká sedla se prohýbají, Kuřidlo (545 m)...dále na východ jest Holý vrch (510 m).“²⁰* Strakonice vyrostly na soutoku Otavy s Volyňkou.²¹ Široké řečiště zde vytvořilo několik ostrovů. Záplavy dlouhá staletí trápily místní obyvatelstvo a řeka se tak neodmyslitelně zapsala do povědomí lidí. Její podoba na pomyslné mapě se měnila po celá staletí a spolu s ní se také přetvářela zástavba budoucího města Strakonice. Podmínky svého řečiště si Otava nekompromisně diktovala po celá staletí. Na skalnatém ostrohu na soutoku s Volyňkou se začínala psát historie města. Na přelomu

---

¹⁷ *Strakonicko a vycházky do okresů*, Strakonice 1904.

¹⁸ Blíže: Bedřich DUBSKÝ, *Předhistorie Strakonicka*, Strakonice 1921; TÝŽ, *O původu osad na Strakonicku*, in: *Strakonicko. Vlastivědný a národopisný sborník*, roč. 3, Strakonice 1937, s. 65-68; TÝŽ, *Jihozápadní Čechy v době římské. I.-V. stol. po Kr.*, Strakonice 1937; Jan MICHÁLEK, *Památky Strakonicka ze země a ze vzduchu*, Strakonice 2003.

¹⁹ Tzv. hlušina, která se nachází v okolí Otavy po celé délce toku.

²⁰ SOKA Strakonice, archiv města Strakonice (dále AM Strakonice), inv. č. 129, kniha č. 102, obecní kronika I, do r. 1915, s. 55.

²¹ Dříve také známá pod jménem Třeštilka.

12. a 13. století zde zakládá hrad „*slavný, mocný a bohatý rod pánů Bavorův*.“²² Vhodné umístění i promyšlenost stavby podpořily její nedobytnost a také rychlý rozvoj podhradí. Žabokrty, malý shluk nízkých domů na levém břehu Volyňky, sousedily přímo s vodním hradem²³ a nejčastěji zde žili služebníci hradních pánů. Bezděkov, vesnice spíše zemědělského charakteru, se rozkládal na pravém břehu Volyňky a její osou byla cesta k osadě Lom, která vzniká v průběhu 13. století na úpatí vrchu Srpská. Severní okraj Bezděkova Ohrada, na břehu Otavy, byl dříve také samostatným ostrovem. Poslední a zároveň nejdůležitější osadou bylo uskupení domů na levém břehu Otavy, kde sídlili Strakoničtí. Toto budoucí centrum města Strakonice je rozděleno na dvě části slepým ramenem Otavy a již ve 14. století se zde utváří půdorysy dvou podlouhlých náměstí, které zůstaly téměř nezměněny dodnes. Také přemostění mezi Velkým a Menším městem²⁴ pochází již z počátku 14. století stejně jako kamenný most spojující hrad s Menším městem. Bezděkov byl zatím odkázán na brody při nízkém stavu obou řek. Roku 1367 Bavor IV. udělil severní osadě městská práva a povýšil ji tak na město Strakonice.²⁵ Jednalo se hlavně o potvrzení, neboť již v první polovině 14. století se o Strakonících v listinách mluví jako o městě.

V této době je jednoznačnou dominantou města hrad s kostelem sv. Prokopa.²⁶ Dalšími orientačními body je špitální kaple na levém břehu Otavy, přestavěná počátkem 15. století na kostel sv. Markéty, a kostel sv. Václava²⁷ z počátku 14. století v obci Lom. Tyto stavby se také dochovaly dodnes, ostatní dřevěné domy nevydržely nápor požárů a povodní.²⁸ Výjimkou jsou, sice mnohokrát přestavované, ale v jádru původní, tři domy a masné krámy na dnešním Velkém náměstí. Od západu k východu jsou to domy

---

²² SOkA Strakonice, AM Strakonice, inv. č. 219, kniha č. 192, Sběrka dat zeměpisných z města Strakonice a okolí k účelům vyučovacím, 1892.

²³ „*Hrad býval dříve hradbami, pevnými zdmi obehnan. Řeky Otava a Volyňka obtékaly jej se dvou stran, na straně z. a j. byly příkopy vodou z Otavy naplněné, přes ně vedly zdvihací mosty do hradu*“, srov. : SOkA Strakonice, AM Strakonice, inv. č. 219, kniha č. 192, Sběrka dat zeměpisných z města Strakonice a okolí k účelům vyučovacím, 1892; Mezi hradem a Volyňkou se nacházel ještě velký rybník Blatský.

²⁴ Tak bylo dříve nazýváno dnešní Velké a Palackého náměstí.

²⁵ SOkA Strakonice, AM Strakonice, inv. č. 1, sign. I/1, Bavor IV. ze Strakonice prodává a osazuje právem purkrechtním 23 lánů půdy s domy a příslušenstvím měšťanům strakonickým, 1367.

²⁶ Založen v polovině 13. století a do roku 1318 zasvěcen sv. Vojtěchovi. Blíže: J. KUPKA, *Sakrální architektura v Strakonících*, in: Vlastivědný sborník Strakonice, díl 1, kapitoly z historie, Strakonice 2002, s. 149-194.

²⁷ Strakonická václavská pout' svědčí o významnosti tohoto kostela.

²⁸ Rozsáhlé požáry postihly jádro města, tedy hlavně Velké město (horní) v letech 1357, 1442, 1532, 1626, povodně zase ničily Menší město, které bylo vystavěno na nevhodném a podmáčeném místě, velký údiv si zasluhuje i fakt, že kostel sv. Markéty odolal tolika nástrahám vodního živlu, jakým Otava bezpochyby je. Srov.: KOL., *Velká voda (ve městě a okrese) Strakonice*, Strakonice 2002.

Papežovy s č. p. 44 a 45, dům U Hroznu č. p. 54 a již zmíněné masné krámy. Podle jejich umístění si můžeme představit tehdejší uliční čáru.²⁹ Neodmyslitelnou součástí města jsou i strakonické hřbitovy. Pohřbívalo se u kostela sv. Markéty a sv. Václava. Svůj malý hřbitov u kaple svatého Kříže nad hradem měla i ves Žabokrty.³⁰

Rod Bavorů na konci 14. století chudne a ani poručnictví Zdeňka Lva z Rožmitálu jej nezachránilo.³¹ Většina rodového majetku na Strakonicku přechází v roce 1402 pod řád johanitů. Město se stává sídlem velkopřevorů řádu maltézských rytířů a ti přejímají s velkou zodpovědností i další rozvoj města.

Během 15. století se díky válečné i politické situaci³² na půdorysu města nic zásadního nezměnilo. Okolní vsi Bezděkov a Lom ztrácí na významu na úkor Strakonic. Roste moc měšťanů a díky johanitům se objevuje kromě špitálu při kostele sv. Markéty i první škola. Na dlouhá staletí se také do paměti místních obyvatel zapíše pět strakonických mlýnů. Podle dobové listiny jde o „*mlýn pod hradem, nad hradem pod skalou, pod větším městem, při městě a při konci kratšího mostu*“.³³ Na konci 15. století, před rokem 1482,³⁴ se ve Strakonících usazují první židovské rodiny. Na pravém břehu Otavy se v Bezděkově postupně vytváří židovská enkláva, která díky přírodním podmínkám nevyžaduje vysoké kamenné zdi.

V průběhu 16. století dostává strakonické centrum finální podobu. Za vlády velkopřevora Jana z Rožmberka³⁵ probíhá výstavba městských hradeb, čímž se expanze zástavby severním směrem na čas přerušila. Město mělo v té době více než 200 domů. Hradby z lomového kamene obehly město v polokruhu a před nimi se nacházel asi 17 m široký příkop a val. Součástí tohoto opevnění, které sloužilo spíše k ochraně majetku než k obraně města, byly tři bašty s cimbuřím a obdélníkovým půdorysem a jedna okrouhlá na jihozápadním konci. Do města se vcházelo třemi branami. Z východu to

---

²⁹ J. KUPKA, *Urbanistický vývoj Strakonice*, in: Vlastivědný sborník Strakonice, díl 3, kapitoly ze života města, Strakonice 2005, s. 10.

³⁰ J. KUPKA, *Strakonické hřbitovy*, in: Vlastivědný sborník Strakonice, díl 3, kapitoly ze života města, Strakonice 2005.

³¹ Význam a majetek rodu souvisel s královskou přízní, která v průběhu 14. století značně zeslábla a této situaci využili dokonale páni z Rožmberka. O tom svědčí seznam velkopřevorů po roce 1402. Blíže: Simona KOTLÁROVÁ, *700 let maltézských rytířů ve Strakonících*, in: Vlastivědný sborník Strakonice, díl 1, kapitoly z historie, Strakonice 2002, s. 49-86.

³² Např. účast velkopřevorů v husitských bitvách nebo „...ustanovení tzv. jednoty strakonické 8. 2.1449...“ S. KOTLÁROVÁ, *700 let maltézských rytířů ve Strakonících*, in: Vlastivědný sborník Strakonice, díl 1, kapitoly z historie, Strakonice 2002, s. 53.

³³ J. Z. CVRČEK, *Strakonice*, Strakonice 1989, s. 186.

³⁴ První písemná zmínka v krejčovském řádu, blíže v: SOKA Strakonice, cechy, sign. A 4/4.

³⁵ Vládne v letech 1511 – 1532.

byla brána Pražská a malá branka na Menší město a od západu brána Horažďovická. Právě kolem těchto bran se město rozvíjí během 17. a 18. století.

Rok 1626 byl pro město rokem zkázy, velký požár zničil 104 domů a většina starousedlíků z města odešla, protože neměla prostředky na obnovu. Pražské a Horažďovické předměstí je znázorněné na vedutě z roku 1721 i na dobové rytině z roku 1781. Stejně tak se rozšiřuje zástavba za malou bránou Menšího města. Rozdíl je v typu staveb. Zatím co kolem horního města vyrůstají další měšťanské domy, u řeky se staví zemědělská stavení. Na Pražském předměstí stojí již Siebertův špitál a v roce 1713 je k němu přistaven kostelík sv. Martina. Další stavbou při písecké silnici je hostinec U města Prahy.

Strakonice spolu s Bezděkovem můžeme nazývat městem ostrovním. Na dobových rytinách či mapách není sice už patrný ostrov Ohrada, ale stále ještě tři ostrovy vyplňují prostor mezi hradem a Velkým městem.³⁶ Přes řeku Volyňku je roku 1745 vystavěn dřevěný most, který jako první³⁷ spojuje Bezděkov s hradem a tudíž i s městem Strakonice. Bezděkov je plný malých nízkých domků a zemědělských staveb a od poloviny 18. století zde stojí také dřevěná synagoga a škola. Obec Lom již v 17. století zaniká, dodnes ji připomíná jen kostel sv. Václava. Díky tereziánským reformám je v místech dnešní pošty v roce 1770 zřízena německá škola.

Počet obyvatel po morových epidemiích a třicetileté válce rychle rostl, na konci 18. století mají Strakonice asi 1700 a v polovině 19. století již 2774 obyvatel. Velká voda roku 1784 zatopila a poničila celé dolní město a strhla i dřevěný most přes Volyňku. Na nový se čekalo 6 let. Stejnou pohromu zažilo horní město, když roku 1789 propukl požár a zcela zničil městskou radnici. Nová radniční budova byla na téměř³⁸ místě³⁸ vystavěna až roku 1820. Další změny v půdorysu města nejsou příliš významné, snad jen nová rezidence velkopřevorů, zámek³⁹ v těsné blízkosti hradu, který se stal neobyvatelným. V této době se již řád nepodílí na rozkvětu města, doba útlumu je ukončena až rozvojem textilního průmyslu v 19. století.

V roce 1842 byl přes Otavu položen řetězový most na místo původního a na sklonku tohoto století jej vystřídal železný obloukový most. Zástavba města se výrazně

---

³⁶SOA Třeboň, pobočka Č. Krumlov, fond Velkostatek Prášily; SOkA Strakonice, AM Strakonice, sign. M5, plán města; SOkA Strakonice, AM Strakonice, sign. M1, katastrální mapa, 1837.

³⁷Dřevěná lávka zde stála od konce 17. století.

³⁸Radnice stála v horní řadě domů v západní části podlouhlého náměstí.

³⁹Stavba probíhala v letech 1714 až 1721.

mění až v 2. polovině 19. století, ale zato velmi dynamicky a expanzivně. Hradby přestávají plnit svou funkci, souběžně s nimi vzniká ulice,⁴⁰ jejíž domy jsou součástí hradeb. Stejně tak různé přístavby mění funkci bašt i městských bran. Velká část hradeb je proto stržena, příkop zavezen a val se postupně proměňuje v alej a nakonec v park, který dodnes nese jméno svého zakladatele Antonína Rennera. Dům čp. 47, ve kterém se od roku 1649 vaří pivo, přestává stačit s výrobou, proto se roku 1867 začínají budovat základy nového pivovaru na začátku podskalského údolí.⁴¹ Další významnou událostí je stavba železnice. Provoz na dráze Františka Josefa I. z Českých Budějovic do Plzně je zahájen roku 1869, lemuje jižní stranu Bezděkova, rozděluje Blatský rybník na dvě nestejně velké části a dále vede podél pravého břehu Otavy. Na ní pak naváže trať z Březnice a Blatné a poslední lokální částí je trať směrem na Volyni a Vimperk. Do té doby se dopravovalo zboží na vorech po řekách, poštovní zásilky ve vozech po silnicích.⁴²

Nejvýznamnější stavebním počinem v druhé polovině 19. století je stavba továrních komplexů, které se rozrůstají v několika částech města i mimo něj.⁴³ První továrna textilního odvětví vyrůstá poblíž hradu na levém břehu Volyňky a postupně se rozrůstá a „zcela pohlcuje bývalou osadu Žabokrty.“⁴⁴ Již zde je patrné, že původní zástavba musí ustoupit před rozvojem průmyslu. Další dva komplexy jsou postaveny na Ostrově.⁴⁵ Kromě těchto tří továren bylo ve městě a v Bezděkově mnoho malých rukodílen. Rok 1869 je pro Bezděkov zcela zásadní. Ves je povýšena na město, dostává svá městská práva a zemědělský charakter obce se stává minulostí. Stará dřevěná synagoga je v letech 1858 až 1860 nahrazena novou zděnou.⁴⁶ Město Nové Strakonice si vybuďovalo svou radnici v Komenského třídě⁴⁷ a naproti ní stála od roku 1868 škola.

---

⁴⁰ První domy v dnešní Čelakovské ulici vznikají již v 18. Století.

⁴¹ Tzv. Podskalí, oba břehy Otavy proti proudu od města, se stává v 19. století vyhledávaným místem k odpočinku a procházkám.

⁴² Státní silnice na České Budějovice vedla přes Podsrp a používat se začala v roce 1811. Do Volyně se jezdilo přes Radošovice a cesta zde kopírovala pravý břeh Volyňky.

⁴³ Židovští obchodníci dostali roku 1812 povolení k obchodu s látkami a tak se jejich tovární haly rozrůstají i mimo ghetto v Bezděkově, pozdějších Nových Strakonících.

⁴⁴ J. KUPKA, *Urbanistický vývoj Strakonice*, In: Vlastivědný sborník Strakonice, díl 3, kapitoly ze života města, Strakonice 2005, s. 12.

⁴⁵ Název Ostrov se připojil k ostrovu nejbližší položenému k levému břehu Otavy, nacházel se mezi Menším a Větším městem.

⁴⁶ Blíže: Jiří Fiedler., *Židovské památky v Čechách a na Moravě*. Praha 1992.

⁴⁷ SOkA Strakonice, AM. Strakonice, sign. M2, Mapa stabilního katastru, 1837.

Strakonice také nezapoměly ve výstavbě důležitých budov. Spolkový dům⁴⁸ s velkým sálem vystavěný v roce 1896 v ulici Na Stráži z náměstí se stal na dlouhou dobu jediným místem, kde se lidé mohli scházet. Nemocnice Františka Josefa I. se také staví v druhé polovině 19. století⁴⁹ a v roce 1892 je slavnostně otevřena. Její areál se dodnes nachází východně od městských sadů a spolu s nimi vytváří téměř souvislou zeleň kolem centra Strakonic.

V roce 1893 měly Strakonice 316 domů, z toho nejméně 24 bylo dvoupatrových, a 5416 obyvatel, v Nových Strakonicích stálo tehdy 167 domů, dva dvoupatrové, a žilo zde téměř 2000 obyvatel.⁵⁰

---

⁴⁸ Stavba proběhla za výrazného přispění Obce sokolské, proto se jí dodnes říká Sokolovna. Také stála dlouhou dobu osamoceně.

⁴⁹ První návrh na stavbu nemocnice se dochoval ve zprávách zastupitelstva z roku 1876, pozemky na Pražském předměstí město skupovalo do roku 1888, kdy byla stavba zahájena. V roce 1892 byly v areálu nemocnice tři budovy: hlavní budova, kuchyně s prádelnou a umrlčí komora. Vchod byl tehdy z Písecké ulice.

⁵⁰ Při bádání je nutné klást zřetel na uváděné počty obyvatel i domů, Strakonice a Nové Strakonice jsou v roce 1919 sloučeny v jednu obec a již dříve některé prameny uvádí počty souhrnně.

3. VÝVOJ MĚSTA STRAKONICE V PRVNÍ POLOVINĚ 20. STOLETÍ

3.1. Strakonice na počátku minulého (20.) století

Základy k mnoha významným stavbám byly položeny na sklonku 19. století: nemocnice, Spolkový dům, nová prostornější budova nádraží, jatka a další budovy na výrobu fezů. Ani začátek nového století nezůstal na novostavby skoupý. Jednou z nich byla i budova pro město nejdůležitější. Jednání o nové radnici na Velkém náměstí začala už v 80. letech 19. století, kdy vedle staré radnice musela být vystavěna rozlehlá dvoupatrová budova jako náhrada za již nevyhovující a zchátralou radnici č. p. 1. Jednopatrová radnice z roku 1820 s barokní věžičkou byla zbourána a místo ní byla postavena nová dvoupatrová budova ve „...slohu české renesance. Dle nákresů slavného malíře národního, Mikuláše Alše bylo průčelí vyzdobeno, nad střechu vypíná se vysoko věž s hodinami.“⁵¹ Výzdobu provedl Alois Hanš a z dobových fotografií⁵² je patrné, že roku 1903 značně ozdobila celé náměstí.

Další dominantou náměstí je budova Městské spořitelny.⁵³ Na rohu Velkého náměstí a Švamberkovy třídy stával dříve rokokový rodný dům Josefa Schmidingera⁵⁴ a od roku 1905 jej připomíná pamětní deska s jeho podobiznou. Městskou spořitelnu zdobí věžičky, malby na průčelí a také malé sošky, vystavěna je v secesně novorenesančním slohu. Vlevo těsně přiléhá měšťanský dům U Hroznu.⁵⁵ Domy Papěžovy a Masné krámy zůstávají nezměněny, dva barokní štíty se nachází i na konci náměstí, které se protáhlo za bývalou Píseckou bránu a plynule se zde napojilo na Siebertovu třídu. Tu přetíná ulice Mlýnská.

Na Píseckém předměstí se nachází nemocnice, kostelík sv. Martina a v jeho blízkosti i Siebertův ústav. Hostinec U města Prahy je stále poslední a ukončuje tak město z východu. Na rohu Siebertovy třídy a silnice k Radomyšli byla v roce 1888

---

⁵¹ SOkA Strakonice, AM Strakonice, obecní kronika I., inv. č. 129, kniha č. 102, s. 59.

⁵² Foto MSP Strakonice, skleněné negativy č. 0195 a F1077. Fotografie jsou řazeny za sebou v příloze tak, jak je uvádím v textu.

⁵³ Dalšími peněžními ústavy ve Strakonici jsou: Občanská záložna, Okresní hospodářská záložna a Okresní nemocenská pokladna.

⁵⁴ Žil v letech 1801-1852, sbíral a šířil české knihy a podle něj je pojmenována i strakonická knihovna.

⁵⁵ Středověká stavba chátrala od poloviny 20. století, dnes je již opravena a získala navíc svůj dávno ztracený barokní štít. To vše díky novému majiteli Jiřímu Urbánkovi.

místo bývalých kasáren postavena budova měšťanské školy.⁵⁶ Naproti se krčí řada malých domků s šindelovou střechou. V prostorách radnice také sídlí škola a opomenout se nesmí ani školní budova, která má jeden vchod z Velkého náměstí a druhý ze Školní ulice.⁵⁷ Vlevo od ní v hostinci U Švehlů se narodil národní umělec Josef Skupa. V těsném sousedství vyčnívá nad ostatní domy pošta. „*Na Velkém náměstí, táhlém, tu širším, tu užším, směru od z. k v., ozdobeném uprostřed Marianským sousoším z r. 1586...a dvěma kašnami po stranách, nalézají se nejvýstavnější budovy, některá veřejná stavení, úřady i množství krámův.*“⁵⁸ Důležitou událostí jsou i pravidelné trhy, které se zde konají ve čtvrtek a v sobotu. Na dvou místech je kašna s pitnou vodou. Z Velkého náměstí vedou severním směrem uličky, které kvůli svému příkrému stoupání typickému i pro samotné náměstí slouží hlavně pro pěší. Od západu k východu je to ulička Stráž, kde se nachází Spolkový dům a která přirozeně navazuje na Švamberkovu třídu, a Hrnčířská ulička. Souběžně s Velkým náměstím probíhá Čelakovského ulice, která vznikla v těsné blízkosti hradební zdi. Ta se tak na některých místech dochovala jako součást domů. Zde se v souvislé zástavbě nízkých domků nachází rodný dům Františka Ladislava Čelakovského a naproti dům U Raka.⁵⁹ Rozšířeny jsou také Městské sady, díky spolku Renner je zakoupen další pozemek a na něm vysázeny další dřeviny. Uprostřed sadů se nachází tzv. Gloriet.⁶⁰ Jižně od náměstí najdeme tři ulice, Lázeňskou, Hradební, která je na východním konci, a uprostřed mezi nimi protíná náměstí Švamberkova třída.⁶¹ Ta je jednou z nejrušnějších ulic ve Strakonících. Téměř v každém domě po obou stranách ulice se nachází obchod nebo jiná živnost.⁶² Z ní se může odbočit vlevo do školní ulice a vpravo do Nábřežní. Obě uličky mají svůj význam. První z nich nás zavede až k lávce na Ostrov, kde se nachází

---

⁵⁶ Blíže: SOkA Strakonice, AM Strakonice, inv. č. 219, kniha č. 192, Sběrka dat zeměpisných z města Strakonice a okolí k účelům vyučovacím, 1892.

⁵⁷ Od roku 1868 zde stojí vysoká bohatě zdobená budova obecné školy, kterou nechal vystavět Valentin Kochan z Prachové.

⁵⁸ SOkA Strakonice, AM Strakonice, inv. č. 219, kniha č. 192, Sběrka dat zeměpisných z města Strakonice a okolí k účelům vyučovacím, 1892.

⁵⁹ Na barokním štítě bylo uprostřed domovní znamení, Rak. Blíže: Foto MSP, skleněný negativ 093; TAMTÉŽ, F0255.

⁶⁰ Foto MSP Strakonice, F0741

⁶¹ Dnes se jedná o ulici U sv. Markéty, která končí na břehu Otavy. Tehdy Švamberkova třída, místní ji nazývají Na dláždění, končila u kamenného mostu přes levé rameno Otavy. Mezi kamenným a železným mostem u zámku se ulici tehdy říkalo Poděbradova třída. V průběhu 20. století byla několikrát přejmenována a její podoba se radikálně změnila.

⁶² Na počátku minulého století ve Strakonících najdeme 33 řezníků a uzenářů, 42 obuvníků, 60 krejčích a švadlen, 18 pekařů a celkem s menšími provozovny je zde 359 různých řemeslnických dílen. Právě Švamberkova třída je adresou mnoha z nich. Blíže: J. Z. CVRČEK, *Strakonice*, Strakonice 1989, s. 308.

prosperující továrny na fezy, a druhá se obloukem podél Otavy napojí na Lázeňskou uličku, mine mlýn, zahradní restauraci Oskořinku a Plánkův domek,⁶³ a vrátí se na Velké náměstí v místech bývalé Horažďovické brány. V blízkosti Oskořinky je postavena městská plovárna,⁶⁴ kde se může každý vykoupat, Otava je zde nejhlubší. Také je zde možnost zapůjčení lodičky na romantické projížďky strakonickým Podskalím. Bavorova třída plynule navazuje na Velké náměstí a zároveň tudy pokračuje doprava na Horažďovice a Plzeň. Nachází se zde vyhlášený hostinec Pantheon, kde se konalo mnoho společenských akcí. Zanedlouho však bude uzavřen.

Město se rozrůstá také za Městskými sady. Souběžně s nimi vzniká Husova třída. Nejdříve zde stojí Okresní chudobinec a na přelomu 19. a 20. století vyrůstají převážně školské budovy. Zimní škola probíhá v prvním patře nad okresní stravovnou,⁶⁵ další školou je stávkářská, která má přispět ke vzdělanosti fezárenských pracovníků. Všechny domy jsou několikapatrové a náleží k nim zahrada. Zatím se jedná o okrajovou část Strakonice. Staví se i v areálu nemocnice Františka Josefa I. K původním třem budovám se připojuje infekční oddělení a skladiště.⁶⁶

Další částí města, tou nejstarší, je Palackého náměstí. Vchází se na něj z Poděbradovy třídy a téměř všechny domy mají směrem k Ostrovu či k břehu Otavy své dvory nebo zahrádky. Odlišnost od Velkého náměstí pozná každý na první pohled. Obě jsou vydlážděné kostkami, chybí zde veškerá zeleň, ale Palackého náměstí je spíše obytnou zónou a obchodů a krámků je zde minimum.⁶⁷ Výjimkou je výroba tureckých fezů uprostřed náměstí blíže k Otavě, jak je patrné z orientačního plánu.⁶⁸ Za bývalou brankou se objevují nové stavby, stále se však jedná spíše o zemědělská stavení a především jsou zde zahrady a sady.

---

⁶³ Jan Vlastislav Plánek žil v letech 1789-1865. Tento truhlář a hlavně velký vlastenec byl otcovským přítelem Františka Ladislava Čelakovského a kromě záslužných prací ve městě se pokoušel psát básně a ve Strakonici ho navštěvovali např. Jan Evangelista Purkyně či Josef Jungmann. To velmi pomohlo ke slávě F. L. Čelakovského.

⁶⁴ Nachází se zde zvlášť umístěná koupelna pro dámy.

⁶⁵ Za velkého přispění rytíře Eduarda Daubka.

⁶⁶ Hlavní budova se skládá z 17. místností, 4 velkých sálů, jedné operační místnosti a 2 koupelen. Infekční oddělení je zhruba o polovinu menší. Celkem pojme nemocnice 80 pacientů. Blíže: *Strakonicko a vycházky do okresů: horažďovického, netolického, prachatického, vimperského a vodňanského*, Strakonice 1904, s. 36-37.

⁶⁷ Foto MSP Strakonice, inv. č. 0197.

⁶⁸ SOkA Strakonice, fond Mapy a plány, sign. M10, Orientační plán obou měst Strakonice, 1877. Dnes se zde nachází čistírna oděvů.

Poděbradova třída spolu s Palackého náměstím tvoří písmeno T. Plynulá zástavba se rozprostírá od kamenného mostu u kostela sv. Markéty po železný most přes hlavní koryto řeky Otavy. Protáhlé domy vyplňují prostranství obklopené rozvětvenou řekou. Uvnitř každého z nich je dvůr a výjimkou nejsou pavlače. Sem také neodmyslitelně patří starý špitál založený roku 1321, kterému se říká Čáповna. Celá tato lokalita je na mnoha dobových fotografiích a pohlednicích.⁶⁹ Časté povodně si oblíbily právě tuto část města a několikrát poničily kostel sv. Markéty i okolní domy, naposledy byl celý kostel zaplaven vodou 12. září 1890. Snad právě proto byl roku 1894 v kostele umístěn nový postranní oltář a další rok pak na kůru krásné varhany, které nesou značku firmy Petrof. Také na Poděbradově třídě je v těchto letech velmi rušno.⁷⁰ Důvodem je to, že tudy prochází hlavní komunikace. Zatím totiž nestojí přes řeku jiný most a veškerá doprava se uskutečňuje právě zde. Zachoval se i záznam z jednání městské rady o stavbě nového mostu přes Otavu poblíž jatek, ale obyvatelé Nových Strakonic tento návrh nepodpořili. Důvodem nesouhlasu byl následný odklon všeho dění z jejich města. Z Dubovce do Nových Strakonic vede pěší lávka a několik metrů proti proudu Volyňky také most pro ostatní dopravu.

Samostatnou částí je areál hradu a zámku, který si již vyžaduje rozsáhlé opravy. Celá západní část hradu se bortí a přístup na věž Rumpál je znemožněn. Třetí hradní nádvoří je zastavěné budovami a hradní příkop je zasypaný. Před zámkem se utváří parčík a součástí této lokality jsou stále se rozrůstající továrny na fezy. Ve všech továrnách ve Strakonicích je kolem roku 1900 zaměstnáno již 1200 dělníků. Mezi další podniky patří Kartova mydlárna, dvě cihelny, výroba hospodářských strojů p. Bublíka v Husově ulici za Městskými sady, sodové vody, likérů a lihových nápojů, Fuchsova pletárna, Markesova pletárna a další. Oproti 17. století se v této době ve Strakonicích vyskytují jen čtyři mlýny, na některé z nich jsou napojeny výroby textilu.⁷¹

Od roku 1897 byla projednávána možná regulace Otavy. Tato změna se měla týkat především úpravy koryta za soutokem s Volyňkou. První etapa byla ukončena roku 1901, pravý břeh koryta byl narovnan a vzniklé pozemky pečlivě rozděleny. Další

---

⁶⁹ MSP Strakonice, skleněný negativ 092, 100, 163, 202, 234;

⁷⁰ MSP Strakonice, inv. č. F0259. Z fotografie je patrné množství krámků v této ulici. Mimo jiné se zde pořádají každý týden vepřové trhy a výroční trhy na koně.

⁷¹ Pětikolský mlýn, který stál na levém břehu Otavy na kraji Podskalí, spolupracoval s Markesovou pletárnou. Ta roku 1903 vyhořela. Byl to jeden z mnoha malých závodů, který nepřímo spadl pod hlavní výrobu fezů, kterou byla akciová společnost se sídlem ve Vídni. Mezi jmény ve vedení figurují rodiny Steinů a Fürthů.

průběh úprav skončil až koncem desetiletí a dosáhl až k pozemkům nedaleké obce Slaník. Množství korespondence řešilo vzniklé škody, zapříčiněné regulací řeky. Některé byly vyřízeny s finanční kompenzací nebo náhradou zmizelého pozemku za jiný. Zajímavý je nárok „J. J. knížete ze Schwarzenberků“⁷² na náhradu ušlých zisků z jeho pozemků. Žádost byla městskou radou v Nových Strakonících zamítnuta, protože na pozemcích se od roku 1897 do počátku stavby nic nedělo. Změnou koryta Otavy a opatřením pravého břehu hrází se zamezilo pronikání vody při povodních na Ohradu. Palackého náměstí a zastavěná plocha kolem kostela sv. Markéty byla nadále záplavou ohrožena, především díky levému korytu řeky. Levý břeh Otavy nebyl ještě vydlážděn kamenem.⁷³ Další regulace Otavy i Volyňky se téměř pravidelně opakovaly. Nejvýznamnější změny proběhly v letech 1932-1936.

Další významnou stavbou na počátku 20. století byla plynárna. Město na ni bylo pyšné do té doby, než se začalo s její pomocí svítit v ulicích, ve školách, v továrnách a ve větších hostincích. „*Na výrobu acetylenu postavena jest za všeobecnou nemocnicí r. 1901, asi za K 80. 000 (počítaje do toho i roury rozváděcí a stojany). Rozvětvení rour činí přes 3000m, což jest velmi nepatrné.*“⁷⁴ Zajímavé je tvrzení, že Strakonice byly první a zároveň poslední město, které si vybralo acetylen na místo elektřiny. Počet nových lamp se snížil a např. Palackého náměstí osvětlovala pouze jedna.⁷⁵ Prvním objektem, kde se svítilo elektřinou, se stal měšťanský pivovar na Podskalí.

Samostatnou kapitolou je kanalizace a vodovod města. Mnoho epidemií bylo v minulosti zapříčiněno právě špatnou kvalitou vody, která byla znečištěna nedokonalou či vůbec žádnou kanalizací. Během 19. století se vodovod několikrát opravoval⁷⁶ a hledaly se stále nové zdroje pitné vody, které byl velký nedostatek. Hlavním zdrojem je pramen pod vrchem Holý. Ke dvěma kašnám na Velkém náměstí přibyla jedna na Stráži, pod ní se nacházel i vodojem. Nevyhovující a příliš velké kašny na náměstí nahradilo na přelomu století dvanáct litinový stojanů.

Nové Strakonice, město na pravém břehu Otavy, považuje mnoho cizinců za součást Strakoníc. Bývalý Bezděkov, roku 1869 povýšený na město, se opravdu stává

---

⁷² SOkA Strakonice, AM Strakonice, sign. V9, Úprava břehů Otavy, 1913. Pozemky tohoto rodu byly získány díky působení některých Schwarzenberků v řádu maltézských rytířů.

⁷³ Foto MSP Strakonice, F1538.

⁷⁴ SOkA Strakonice, AM Strakonice, obecní kronika I., inv. č. 129, kniha č. 102, s. 100-102.

⁷⁵ Dříve zde svítilo devět petrolejových lamp.

⁷⁶ Roku 1864, 1888.

neodmyslitelnou součástí Strakonice na levém břehu Otavy. Z právního hlediska jde o dvě různá města a tak to zůstane až do roku 1919. Nové Strakonice mají už i svou radnici, která je opatřena i znakem.⁷⁷ Naproti ní stojí budova školy, postavené v roce 1867. Postupně se rozšířila až na pětitřídní smíšenou školu a roku 1901 bylo přistavěno i druhé patro.⁷⁸ V této škole se vyučovalo v češtině. Dalším školským zařízením byla soukromá škola izraelská, kde se učilo německy. Jednalo se o dvoutřídku založenou v roce 1858. Sem docházeli děti židovského vyznání a od roku 1880 i další děti různého náboženství. Budova školy patřila právovárečnému měšťanstvu, které ji k těmto účelům pronajímalo. Mezi shlukem nízkých domů vyčnívala židovská synagoga. Na přelomu století v bývalém Bezděkově žilo 87 Židů, 6 protestantů a nejvíce katolíků. Celkem zde bylo přes 2000 obyvatel s převahou žen.⁷⁹ Za zmínku stojí skutečnost, že ve Strakonících ve stejné době žilo 194 Židů. Jednalo se zřejmě o důsledek nových zákonů vydaných na konci 19. století. Také přítomnost továren na fezy v samotném centru města umožnila židovským obchodníkům koupit domů na stálé bydlení.

Celá obec měla tehdy dvě hlavní ulice, z nichž jedna sloužila pro pěší a druhá pro ostatní dopravu. Vedlejší ulice lemující nábřeží se jmenovala Na Ohradě. Od nádraží k prvním domům trvala cesta necelých 5 minut a díky jediné soustavě mostů na soutoku Otavy a Volyňky museli všichni cestovat přes Nové Strakonice. Nové město bylo stále ještě závislé na širším sortimentu, který se mohl pořídit jen ve Strakonících, a zemědělský ráz bývalého Bezděkova se měnil jen pozvolna.

Rok 1905 byl pro obě města velmi významný, neboť sem při své cestě zavítal samotný císař František Josef I. I ve Strakonících se konaly velké přípravy před jeho příjezdem. Některé domy na Velkém náměstí byly potaženy pytlou a ta byla pokreslena ornamenty a nápisy.⁸⁰

Neodmyslitelnou součástí obou měst byla občerstvovací a ubytovací zařízení. K těm nejhonosnějším patřil hotel Bílá růže, který zdobil svou secesní fasádou Palackého náměstí. Nabízel ubytování pro 45 hostů v 17 pokojích, dobrou kuchyni a velké množství časopisů. Hotel U Černého orla našli turisté na Velkém náměstí vedle

---

⁷⁷ „V modrém štítu na zelené půdě zdvihá se věž se zlatou mříží a oknem, opatřeným dvěma tyčema. Po obou stranách věže nalézají se hradby, s nichž stékají modré proudy vody.“ *Strakonicko a vycházky do okresů*, Strakonice 1904, s. 8.

⁷⁸ SOkA Strakonice, fond ZŠ Dukelská, sign. II/1-1, Kronika školy v Nových Strakonících, 1867-1932.

⁷⁹ Žilo zde 869 mužů a 1133 žen.

⁸⁰ Jedním z příkrytých byl i dům J. Schmidingerera, který se ihned po vzácné návštěvě boural. Část náměstí tak připomínala Potěmkinovu vesnici.

Papežových domů a ubytování zde bylo možné ve 12 pokojích. Známým a velmi vytíženým ubytovacím zařízením byl Spolkový dům na Stráži. Pokoje se nacházely nad sálem v prvním patře. Posledním hotelem byla budova na nádraží, kterou využívali hlavně cestující po místní železniční dráze. Cena jedné postele na noc se ve Strakonících pohybovala od jedné do dvou korun.

Dále jmenujme čtyři zájezdní hostince. Beránek stál u nádraží, na pravém břehu Volyňky se poskytovalo ubytování U Bílého vlka, a na Velkém náměstí se jednalo o hostinec Koflík a Strakonický dudák. Svůj ohlas měly i restaurace Oskořinka, Plevno,⁸¹ Panská zahrada, Pantheon, Ráj a Podskalí, kde se zastavovali především voraři před náročnou plavbou dříví. Nechyběly zde ani vinárny. Varausova vinárna na Velkém náměstí byla součástí jídelny a U Stáňů na Palackého náměstí si také hosté ve večerních hodinách podávali dveře. Zajímavou skutečností, pro mě již neznámou, je navštěvování místní lékárny či obchodu s drogistickým zbožím, kam si lidé také mohli přijít na skleničku čehokoli povzbudivého.⁸²

Vyhlášené byly i cukrárny, U kamenného mostu přes levé rameno Otavy vlastnil takový obchod Stanislav Šlehover, který byl také vlastníkem patentu na výrobu zavařenin a kromě sladkostí prodával i vína. V blízkosti mu konkuroval Antonín Gruber a na východní straně Velkého náměstí lidem sladil život Matyáš Anton. Rostoucí města mají dále k dispozici pět lékařů, jednoho zvěrolékaře a tři fotografy. Za zmínku stojí obchod Jana Matšla na Stráži, který se nazývá Obchod se sportovními potřebami. To také vypovídá o nemalém sportovním duchu místních obyvatel. Mezi sporty patří hlavně hokej, který se hraje na Blatském rybníku za tratí, a fotbal, jehož hřiště se do této doby několikrát přesunulo. Zadní Podskalí přestalo vyhovovat, tak se působiště přesunulo na Jezárka,⁸³ k nádraží a nakonec zůstalo v lokalitě na Křemelce.

Přelom 19. a 20. století přál různým organizacím a spolkům, kterým se nemůže upřít mnoho zásluh na tehdejší podobě celého města Strakonice i Nových Strakonic. Nejstarším a také nejpočetnějším byl pěvecko - hudební spolek Zvon. Typická vlastenecká organizace mimo jiné zakoupila rodný domek Čelakovského a nechala ho opravit, aby byl roku 1897 darován městu. Rovnocenným spolkem je Sokol Tyrš

---

⁸¹ Tato restaurace se nacházela na pravém břehu Otavy za hradním komplexem naproti zahradní restauraci Oskořinka.

⁸² Častými hosty zde byli známé strakonické osobnosti, např. velitel ostrostřelců...

⁸³ Lokalita se nachází asi jeden km směrem od konce Bavorovy třídy, i tady se nachází malé zatopené území, sloužící v zimních měsících jako kluziště.

národní jednota tělocvičná, která mnoho přispěla na stavbu Spolkového domu. Obě jmenované organizace mají přes 150 členů a sídlí právě ve Spolkovém domě, v němž se nachází kromě prostorného sálu a hotelových pokojů také divadlo. Dále zde má své působiště téměř 30 spolků, některé z nich mají i okresní působnost a tudíž velký počet členů.⁸⁴

Pojmenováno zde bylo již mnoho ulic, domů, částí města, spolků a obchodů. Nejzajímavější názvy nacházejí se v bezprostřední blízkosti strakonické zástavby. Jedná se o pojmenované pozemky určené k zemědělství, tedy hlavně pole a louky. „*Na pravém břehu Otavy hned pod městem slují pozemky „Za řekou“, za Ohradou „Křemelka“, nedaleko „Na Káním vrchu“, za drahou „Na hraničkách“, kolem hřbitova „Nad sv. Václavem“. Na levém břehu pod městem „Povodní luka“ a „V častavíně“, při ústí Domanického potoka „V lapáčku“, mezi silnicí a polní cestou k Řepici „Nad můstkem“, u městské cihelny „Na hlínách“, mezi cestou k cihelně a silnicí radomyšelskou „Na jelence“, proti okresní nemocnici „Proti špitálu“, kolem Šibeničního vrchu „Za ryšovy“, v úkol Holého vrchu „Na vinice“, podél cesty k Ráji „Mezi horama“, od městských sadů ku zmíněné cestě „U sv. Jana a k haltýřům za příkopy“, lučiny kolem cesty od tzv. Kajdošovny na sever k Ráji zovou se „Na rybníčkách“. „Pod Kuřidlem“ slovou pozemky pod horou t. jm., od silnice katovické ku Dražejovu „Za stínadly“, vedle „U jezárku“, v levo od silnice až k řece „Na podskalí.“*

Nové Strakonice: Pozemkům mezi silnicí velyňskou a k Č. Budějovicům říká lid „Na muškách“, u oné silnice pod tratí železné dráhy „V stružkách“, od cihelen až k Volyňce „Na vojíškách“, na druhém břehu Volyňky, u Blatského rybníka a panské stoky „Mezi vodami“. Vlevo od silnice do Kraselova vedoucí a pod Kalvarií slují pozemky „Na velkém kusu“, podél cesty sousedovické a kol remízu „V jamkách“, na

---

⁸⁴ „*Tělocvično-hasičská jednota Sokol (165 členů). Politický spolek Budoucnost. Vzájemně svépomocný spolek Správnost. Občansko vzdělávací spolek Čelakovský. Všeobecná dělnická nemocenská a podporovací pokladna. Spolek vojenských vysloužilců. Školský krejcarový spolek. Hospodářský spolek okresu strakonického (na 800 členů). Strakonický poboční spolek vlasteneckého spolku výpomocného červeného kříže. Místní Odbor Ústředí Matice školské. Dámský odbor Národní jednoty Pošumavské. Spolek Renner k ochraně zvířat. Místní odbor Českoslov obchodnické besedy v Praze. Odbor spolku sv. Vincence z Paula. Řemeslnicko-živnostenská beseda. Rybářský spolek. Spolek textilního dělnictva. Místní odbor mužský Národní jednoty Pošumavské. Pěvecká župa Pošumavská. Odbor Klubu českých turistů. Spolek pěstitelů králíků. Jednota učitelů. Vzdělávací a zábavní spolek obchodních příručí. Národní dělnická beseda. Spolek dělmistrů a továrních úředníků. Odbor českého zemského spolku pro nemocné s plicními chorobami v král. Českém. Sbor hasičů v Nových Strakonících. Německé spolky: Israelitischer Frauenverein. Harmonie, Wohltätigkeits- Verein Chevra-Kadischa. Union der Textilarbeiter.“* Strakonicko a vycházky do okresů, Strakonice 1904, s. 29-30.

západ od Kalvarie mezi tratí dráhy a kraselovskou silnicí „Pod špejcharem“, v pravo cesty do Sousedovic a řečenou silnicí „U cesty“, kolem židovského hřbitova „U obecního lesa.“⁸⁵ Dnes je většina těchto krásných názvů zapomenuta a pozemky zastavěné. Používá se stále název Křemelka, který se udržel kvůli pozdějšímu sportovišti. Lokality „U Jezárku“, dnes známé jako Jezárky, a „Pod Kuřidlem“ zůstaly také v povědomí strakonických rodáků.

---

⁸⁵ SOkA Strakonice, AM Strakonice, inv. č. 219, kniha č. 192, Sběrka dat zeměpisných z města Strakonice a okolí k účelům vyučovacím, 1892. Psaní velkých písmen u vlastních jmen není podle současných pravidel pravopisu.

3.2. Desetiletí poznamenané první světovou válkou

Strakonice i Nové Strakonice prožívaly na počátku 20. století poměrně klidné období rozkvětu. Továrny na fezy se rozrůstaly a dávaly práci stále více lidem. Přes 1200 dělníků a dělnic zpracovávalo textil v pěti objektech a v mnoha menších výrobnách roztroušených po celém městě. Toto průmyslové odvětví zde nebylo zdaleka jediné, ale proslavilo město po celé zemi a také po Evropě i mimo ni. Kromě prosperujících živností se uvolnily finance na regulaci Otavy a Volyňky, která na přelomu století tak slibně začala. Vzkvétala tady i bohatá činnost spolků a různých organizací, jejichž zásluhou se opravilo mnoho staveb historického významu a stavěly se také nové budovy. Nesmíme zapomenout na jejich zásluhy v Rennerových sadech či na Dubovci, kde se nejvíce angažoval spolek Renner na ochranu zvířat.⁸⁶ Dostatek prostředků se v městské pokladně našel i na opravy komunikací i kanalizace, na zlepšení osvětlení ve městě Strakonice. Tento klidný a slibný vývoj narušila první světová válka 1914-1918, tehdy nazývaná „Velká válka“. Poslední stavební úpravy se týkaly interiéru radnice, ve které musel být podepřen strop a provedeny příslušné úpravy.⁸⁷ Ještě na jaře v roce 1914 proběhla oprava střechy kostela sv. Markéty⁸⁸ a pak už se nic nového nestavělo. Výstavba byla přerušena ve prospěch dostavby pevností,⁸⁹ regulace obou řek také⁹⁰ a život ve Strakonících se nemohl dál rozvíjet a ani měnit k lepšímu. Stejně jako v jiných městech Českého království a celé rakousko-uherské

---

⁸⁶ Spolek i městské sady nesou jméno svého zakladatele Antonína Rennera, rodáka ze Strakonice, který žil v letech 1818 – 1876 a většinu svého majetku odkázal právě spolku na ochranu zvířat.

⁸⁷ Dále se malovaly chodby a natírala okna. Tyto běžné úpravy společně s podepřením stropu proběhly v roce 1913. Blíže: SOKA Strakonice, AM Strakonice, inv. č. 687, sign. IV 3.

⁸⁸ Tento počín se uskutečnil díky nadaci na opravu kostela sv. Markéty. Nadace se o něj starala již v minulosti. Blíže: SOKA Strakonice, AM Strakonice, inv. č. 683, sign. III 4.

⁸⁹ Srov. Ryszard BOCHENEK, *Od palisád k podzemním pevnostem. Pět tisíc let fortifikací*, Praha 1972; *Fortifikace a obrana státu. Fortifications and Defense of the State*, 1.-2. díl, Praha 1995 (Historický ústav Armády České republiky, Česká komise pro vojenské dějiny, Mezinárodní konference Hradec Králové 9.-11.6.1993); Vladimír KUPKA, *Fortové pevnosti a jejich místo v dějinách opevňování*, Praha 1994 (Edice Pevnosti - Architectura militaris – vyšel jako sv. 1.); Christopher DUFFY, *Kámen a oheň. Bastionová pevnost, její zrod a vývoj v dějinách válečnictví*, Brno 1998.

⁹⁰ Regulace byla pozastavena až do 4. října roku 1932, kdy byla podepsáním protokolu zahájena. Tentokrát proběhla v celku rychle, koryto Otavy za městem bylo narovnáno a pak upraveno až k železničnímu mostu trati na Březnici. Provodní luka s cvičišťem Sokola také byla upravena a poslední práce se uskutečnily v roce 1936. Stále však nebylo docíleno požadovaného výsledku, protože se v dalších letech objevily nedostatky.

monarchie se obyvatelstvo muselo časem ve všem podstatně uskrovnit a některých základních věcí se v dalším průběhu války dokonce i zříct.⁹¹

Zmínka o válečných událostech se nachází v každé kronice z těchto let. V kronice měšťanské školy je před zmiňovaným zápisem jakási vsuvka, která byla zřejmě dopsána později červeným inkoustem. „*Válka světová. Mnohé psáno zde nedobrovolně, z přímého nařízení a pod tlakem byrokratických úřadů rakouských.*“⁹² Školní rok 1914/1915 byl pro tuto školu rokem válečným, jak je právě v kronice nadepsán. Překvapivý je oproti dnešku kladný vztah k vojsku. Veškeré obyvatelstvo se uskromnilo během celé války, dobrovolně se konaly rozmanité sbírky pro nejhůře postižené oblasti. Školy se snažily pomáhat nejvíce. V roce 1914 se všechny strakonické školské ústavy zavázaly vypomoci při sklizni. Jednalo se o odrostlejší žáky i žákyňe a především o studenty středních škol. Výpomoc se netýkala jen prací v zemědělství, ale i úklidu v domácnostech a zaopatření dětí. Přesto se výuka ve školách nepřerušila, pouze se omezila na některé dny v týdnu v jediné budově ve městě.⁹³ I do tohoto vyučování bylo shora zasaženo, protože v různých hodinách vyráběli žáci papírové podešve pro vojsko.

První válečná mobilizace se týkala mužů do 37 let. Téměř o rok později, dne 24. 6. 1915 se odvod již týkal i osmnáctiletých chlapců. „*Z 46 odvedeno 39! (Také můj chlapec 17 a půl roku starý).*“⁹⁴ Vzápětí následovala mobilizace ročníků 1865-1872.

---

⁹¹ Srov. *Vzpomínky na světovou válku a vlastní životopis. Vzpomínky a úvahy A. A. BRUSILOVA*, Praha 1929 (Z ruského originálu přeložil Prokop MAXA. S 3 vyobrazeními a 11 schematickými mapkami); *Dějiny vojenského umění. Sborník materiálů. Vojenské umění v období imperialismu*, díl III., Praha 1955; *Dějiny vojenského umění*, Praha 1968; Miloš Václav KRATOCHVÍL, *Evropa tančila valčík*, Praha 1974; TÝŽ, *Evropa v zákopech*, Praha 1977; Miroslav a Hana HONZÍKOVÍ, *1914/1918 léta zkázy a naděje*, Praha 1984 (Obrazovou část z dobových fotografií sestavil a graficky upravil Milan Kopřiva); *První světová válka*, Praha 1968; Yvette HERTOVÁ, *Zákopová válka*; Zdeněk JINDRA, *První světová válka*, Praha 1984; *Vojenské dějiny Československa (1526-1918)*, II. díl, Praha 1986; Z. JINDRA, *Der Rüstungskonzern Fried. Krupp AG. 1914-1918*, Praha 1986; Marie KRULICHOVÁ, Milan JANKOVIČ, *Zapomenuté hlasy. Korespondence, deníkové záznamy a kresby z první světové války*, Hradec Králové 1986; *Od Sarajeva k Velké válce. Ab Sarajevo zum Grossen Krieg*, I., II., Praha 1995 (Historický ústav Armády České republiky, Österreichisches Kulturinstitut in Prag, Sborník příspěvků vědeckého semináře k 80. výročí vypuknutí první světové války konaného ve dnech 29.-30. června 1994 v Praze); Philip WARNER, *První světová válka*, Ostrava 1997; *Regiony a první světová válka*. Sborník příspěvků z vědecké konference konané v Jihočeském muzeu v Českých Budějovicích dne 12. listopadu 1999, České Budějovice 2001; John KEEGAN, *První světová válka*, Praha-Plzeň 2003.

⁹² SOkA Strakonice, fond Měšťanská škola Strakonice, sign. II./1, Kronika občanské školy 1898 – 1928, s. 175.

⁹³ Jeden den vyučovala jedna škola a další den druhá škola. Tento způsob výuky se týkala hlavně vyšších škol, některé základní školy se snažily vyučovat pravidelně ve svých budovách.

⁹⁴ SOkA Strakonice, AM Strakonice, činnost městského úřadu r. 1915, díl II. obecní kroniky, inv. č. 130, kniha č. 103.

Také bylo nařízeno jednou týdně půl dne cvičit po vojenském způsobu chlapce od 16 let. S dalšími roky války přibývalo ve městě raněných navrátilců a časté byly žádosti o ubytování několika vojáků i celých pluků. Školy, sirotčince a spolkový dům byly vybrány jako nouzové noclehárny a lazarety. Celkem nabízelo město více než 200 lůžek pro raněné a staral se o ně Červený kříž a Tělocvičná jednota Sokol.

Stavební vývoj Strakonic se zastavil, město věnovalo veškeré prostředky na obživu obyvatelstva i na materiální zabezpečení. I přes veškeré útrapy se ve spolku tělocvičné jednoty Sokol našly prostředky na zřízení biografu ve spolkovém domě a 19. října 1915 je tato skutečnost projednávána městskou radou a poslána k posouzení místnímu staviteli.⁹⁵ Ostatní budovy nebyly ani opravovány a mnohé chátraly. Když snad náhodou zbyly prostředky na obnovu, pak zase nebylo řemeslníků, kteří by potřebné práce provedli. Ve stejném roce byla potvrzena nezávadnost vody z nové čerpací stanice. Přesto se ve Strakonicích nadále objevují nemocní tyfem. Lidé se na nadcházející léto, které vždy přeje zkažené vodě, předzásobují dezinfekcí a různými bylinnými nálevy, řada dětí je přeočkována proti nejrůznějším chorobám.⁹⁶

Chybějící pracovní síla a přednostní zásobování fronty měly za následek stále rostoucí nedostatek potravin. Výdej potravinových lístků byl zahájen na počátku roku 1915. Učitelé a úředníci se místo svého zaměstnání rozjeli po okolních usedlostech a počítali na venkově⁹⁷ zásoby všeho, co musí být odvezeno a co se může na den použít.⁹⁸ První lístky se týkaly mouky a chleba nebo housek.⁹⁹ Této situaci nepřispělo ani suché a teplé počasí v květnu a v červnu, kdy po jedenácti týdnech beze srážek uschla většina obilí i jetele. Šťastní byli jen ti, kteří měli i ke konci války co prodávat a tudíž měli i sami za co nakupovat. Relativně špatně se neměli ani dělnické rodiny z fezáren. Dostávali levnou vlnu a látku na šaty, levnější uhlí a v jídelnách měli pravidelnou stravu

---

⁹⁵ Tím byl Miroslav Karta. Na počátku 20. století se jednalo většinou o samostatnou osobu, která obstarávala stavební posudky a následný dohled nad stavbou. Ve dvacátých a třicátých letech se již bude jednat o firmy. Ve Strakonicích se na stavbách podílejí nejvíce dvě.

⁹⁶ Ani v zimě se nákaza městu nevyhnula, tuhé mrazy mnohdy potrhaly potrubí a zkažená voda opět udělala své. Břišní tyfus byl v této době asi nejčastějším onemocněním.

⁹⁷ Srov. Josef PETRÁŇ a kol., *Benešovsko - Podblanicko*, Praha 1985; TÝŽ, *Příběh Ouběnic v podblanické krajině (do roku 1918)*, Praha 2000; Josef a Lýdia PETRÁŇOVÍ, *Rolník v evropské tradiční kultuře*, Praha 2000.

⁹⁸ Srov. František KUTNAR, *Malé dějiny brambor*, Havlíčkův Brod 1963; TÝŽ, *Malé dějiny brambor*, (2. přepracované a rozšířené vydání), Vydaly: Entomologický ústav AV ČR, Nová tiskárna Pelhřimov, spol. s. r. o. a Výzkumný ústav Bramborářský Havlíčkův Brod 2005, zejména s. 115-116.

⁹⁹ Kilogram mouky a 1,5 kilogramu chleba mělo vystačit na týden. Otázkou zůstává, pro kolik lidí měla tato dávka vystačit.

za přijatelnou cenu. Všeobecně se zboží spíše směňovalo za šaty a obuv, peníze fungovaly jen v nelegálních a mnohanásobně předražených obchodech. Velkým a všeobecným problémem byl i stále rostoucí nedostatek uhlí, protože již na jaře roku 1916 se objednávalo uhlí na další zimu a na podzim roku 1918 přišly pro celé město jen 4 vagony na celou zimu. Velmi málo bylo také i prostředků k osvětlení města, neboť karbid byl drahý a právě proto mnohdy v jedné ulici svítila jen jedna jediná lampa. Ještě větší byl ovšem nedostatek svíček a petroleje, proto lidé tedy kupovali karbidové lampy i do bytů. Poslední kapkou k této všeobecné a stále sílící bídě,¹⁰⁰ ze které nebylo většinou žádného možného úniku, byl příchod tzv. španělské chřipky. Ta na podzim roku 1918 napadla hlavně mladší obyvatelstvo, většinou ve věku 10 až 30 let. „Mnozí šíří zprávu, že to není chřipka, nýbrž plicní mor.“¹⁰¹

Konec války a vznik Československé republiky provázelo veliké nadšení a bujaré oslavy. Nic z toho ale nezměnilo strádání obyvatel města. 9. ledna 1919 se strakoničtí vzbouřili natolik, že si sami rozdělili utajované zásoby z místních obchodů. Ještě v zimě na přelomu let 1919 a 1920 se nedostávalo kvalitního uhlí ani bílé mouky. Život se vracel do původních kolejí velmi pomalu. Nedostatek veškerých prostředků k normálnímu mírovému životu zahrnoval ve svém počtu i nouzi o byty. Poslední volné ubytovací prostory byly poskytnuty uprchlíkům z Haliče v roce 1914-1915. Někteří z nich se usídlili ve Strakonících již natrvalo, takže byty pak scházely i místním.

Další významnou událostí bylo politické sloučení měst Strakonice a Nové Strakonice. Od října 1919 se jednalo o jednu obec Strakonice a jedno obecní zastupitelstvo se sídlem ve starých Strakonících. Tato skutečnost se v budoucnu nesetká se spokojeností obou stran, ale poskytne obyvatelstvu mnohé ulehčení. Nové zastupitelstvo bylo zvoleno ve volbách 14. března 1920. Účastnily se jich strany: Modráčkovská,¹⁰² národně demokratická, sociálně demokratická, národně socialistická a živnostenská a republikánská strana českého venkova. Nejvíce hlasů obdržela strana

---

¹⁰⁰ Srov. Tamara GRIESSER-PEČAROVÁ, *Zita, poslední císařovna*, Praha 1994; Jiří PERNES, *Habsburkové bez trůnu*, Praha 1995; Otto URBAN, *František Josef I.*, Praha 1991; Jan GALANDAUER, *Karel I. Poslední český král*, Praha-Litomyšl 1998; J. PERNES, *Poslední Habsburkové. Karel, Zita, Otto a snahy o záchranu císařského trůnu*, Brno 1999.

¹⁰¹ SOKA Strakonice, fond Měšťanská škola Strakonice, sign. II./1, Kronika občanské školy 1898–1928, s. 246. Tato „španělská chřipka“ totiž velmi často přecházela od bolestí a horečky k zápalu plic a podlehlí jí i velice silní jedinci.

¹⁰² Nová strana v čele s Miroslavem Javornickým, která se jinak nazývala dělnická sociální strana pokroková. Z ostatních stran k ní přišlo mnoho dělníků i ostatních občanů.

Modráčkovců a za starostu byl zvolen Miroslav Javornický. Prvním náměstkem se stal Jan Dyk za stranu národně demokratickou.¹⁰³

Sloučení obcí bylo velkou událostí, ale pro budoucnost města mělo větší váhu založení dvou nových průmyslových závodů v roce 1919. Podnik na obrábění dřeva vznikl u kruhovky.¹⁰⁴ Velký podnik se začal rozrůstat také za tratí mezi korytem řeky Volyňky a dnešní silnicí na Volyni. Jednalo se o Jihočeskou zbrojovku, která se v budoucnu stane velkým konkurentem Fezka, zejména co do počtu zaměstnanců. S velkými podniky souvisela také rozšířená péče o tamní pracovníky. Kromě finančního podporování ve válečných letech se jednalo o zdravotní pojištění a zkracování pracovní doby. Vznik Československé republiky příchod péče o zaměstnance rozhodně uspíšil a lidem v továrnách i v jiných zaměstnáních se tak začalo blýskat na lepší časy. Sice se stále pracovalo šest dní v týdnu, ale pomalu přibývalo více volného času, který v 19. století u továrních zaměstnanců vůbec nepřicházel v úvahu.¹⁰⁵

Dalším stavebním počinem měla být stavba dělnických domků na části tržnice. Akciová společnost rakouských továren na fezy se sídlem ve Vídni žádala o odprodání pozemků už v lednu 1912. Pozemek vlastnilo město Strakonice a nacházel se i poblíž nové továrny na Ostrově. Prodej byl záhy uskutečněn, jeden čtvereční sáh stál 2 koruny.¹⁰⁶ Bohužel válečná léta, sloučení obcí a změna zastupitelstva plán překazila. Bytová situace byla tak nadále zoufalá. První elektrické osvětlení se po válce objevilo díky zámeckému mlýnu a využívali ho lidé v zámku i v Nových Strakonících.

---

¹⁰³ V celé ČSR ve volbách do zastupitelstva zvítězila česká sociálně demokratická strana a druhou pozici obsadila Československá strana socialistická. Zajímavým zjištěním bylo, že národní demokratická strana nezískala ani jednu desetinu hlasů. Více: Václav PRŮCHA a kol., *Hospodářské a sociální dějiny Československa 1918-1992. I. díl, období 1918-1945*, Brno 2004, s. 63-88.

¹⁰⁴ Založil jej Miroslav Karta, příbuzný bývalého starosty Petra Karty, který byl ve funkci od roku 1893 do roku 1920.

¹⁰⁵ Teprve v roce 1883 byla uzákoněna práce dětí ve věku 12 až 14 let jen na osm hodin denně a o dva roky později směly v továrnách pracovat jen děti starší 14 let. Pro ostatní pracující byla omezena pracovní doba na 11 hodin denně. Po roce 1918 už se smělo pracovat jen 8 hodin denně 6 dní v týdnu. Realita byla plná porušování norem a hlavně se to týkalo zemědělství.

¹⁰⁶ SOKA Strakonice, AM Strakonice, inv. č. 687, sign. 43/45.

3.3. Zlaté časy 20. let 20. století.

Válečná léta byla již minulostí, nový stát se začínal probouzet k životu a všichni věřili v lepší zítřky. Poválečná krize byla vyřešena řadou státních opatření a zákonů. Celé národní hospodářství, včetně vývozu a dovozu, bylo pod bedlivým státním dohledem, finanční krize se také řídila zákony a díky těmto opatření následovalo období rozkvětu.¹⁰⁷ Pro ČSR a potažmo i pro Strakonice byl významný nostrifikační zákon,¹⁰⁸ který velmi napomohl k hospodářské soběstačnosti. Tento zákon se bezprostředně týkal Akciové společnosti rakouských továren na fezy se sídlem ve Vídni, pod kterou spadalo strakonické Fezko. Výsledkem byl vznik Akciové společnosti továrny na fezy ve Strakonících, čímž se prospělo nejen výrobě, ale především zaměstnancům. V letech 1920-1921 se postupně odstraňovalo řízené hospodářství v celé ČSR.¹⁰⁹ Slibný rozvoj nového státu dokazoval pokles nezaměstnanosti, která dosáhla v říjnu 1921 nejnižší hranice v historii.¹¹⁰

Strakonice se probouzely z válečné agonie pomalu, rozvoji města bránilo několik skutečností. Ještě v roce 1920 zde přebývala vojenská posádka, kterou město živilo. „Kromě toho jedná se o místnosti, jichž obec potřebuje pro ubytování rodin bez přístřeší“¹¹¹ Město z toho důvodu podalo žádost k přeložení vojska nebo k vystavění kasáren, neboť doposud činí náklady již 30 tisíc korun. Potravin se sice ještě plně nedostávalo, ale stavební ruch se rozvíjel velice rychle. Zanedbané budovy, kterým chyběla předchozí pravidelná údržba, byly opraveny a městská rada projednávala desítky žádostí o přestavby, nadstavby či stavby nových objektů. K těm nejdůležitějším pro strakonický průmysl patřilo rozšíření nově vzniklé Zbrojovky již v roce 1919. Započalo také jednání ve věci výstavby nové soudní budovy. Konečné rozhodnutí

---

¹⁰⁷ Koruna v letech 1919-1921 klesla na své minimum vůči ostatním měnám, tudíž evropské i zámořské státy od nás nakupovaly levné zboží ve velkém a doma ho pak draze prodávaly. V tom jim později zabránilo řízené navýšení ceny, např. Nizozemsko od nás kupovalo výrobky s přírůžkou 120 %. Tyto skutečnosti řadí období začátků nového státu mezi jeho nejčilejší mezinárodní obchod. Blíže: Václav PRŮCHA a kol., *Hospodářské a sociální dějiny Československa 1918-1992. I. díl období 1918-1945*, Brno 2004, s. 100-102.

¹⁰⁸ Nařízené přesunutí nebo znovuzřízení vedení podniků, firem a společností v rámci nově vytvořených hranic ČSR.

¹⁰⁹ Srov. Zdeněk KÁRNÍK, *České země v éře první republiky (1918-1938)*, I. díl – *Vznik, budování a zlatá éra republiky (1918-1929)*, Praha 2000; II. díl – *Československo a české země v krizi a v ohrožení (1930-1935)*, Praha 2002; III. díl – *O přežití a o život (1936-1938)*, Praha 2003.

¹¹⁰ Z celkového počtu obyvatel státu chyběla práce jen 63 tisícům.

¹¹¹ SOKA Strakonice, noviny Prácheň, 22. 5. 1920.

potvrdilo dokonce stavbu dvou budov. K soudní budově se přidala ještě jedna pro politickou správu a četnictvo.¹¹²

Bytová nouze se neustále prohlubovala v závislosti na rychle rostoucím počtu obyvatelstva. Kromě průmyslových staveb a úředních budov se stavěly hlavně rodinné domy a bytové jednotky. Město nechalo roku 1922 v Husově třídě vystavět dům s 12 byty pro učitele, o rok později postavilo 2 další domy. Nové bytové jednotky vznikly i upravením prostor v teplárně a ve skladišti za areálem nemocnice, čímž bylo k dispozici dalších 12 provizorních bytů. Novostavba určená především učitelům byla na začátku 20 let nutností a reakcí na zvýšenou poptávku po vzdělání. V roce 1920 se poprvé otevřela brána strakonického reálného gymnázia. Na podzim se přihlásilo „...46 žáků a 2 privatisté. Třída i ředitelna umístěny prozatím v zámku.“¹¹³ Několikrát pak škola změnila budovu, ale na svou vlastní si musela ještě dlouho počkat. Od roku 1921 sídlila v nové radnici a postupně zabrala obě patra, protože se pravidelně zvyšoval i počet tříd. Za zestátnění vděčí škola poslanci za Republikánskou stranu zemědělského a malorolnického lidu (zkráceně agrární stranu) Rudolfu Beranovi, který se zasloužil o celkový rozvoj města Strakonice a jeho okolí.¹¹⁴ Zestátněna byla i rodinná škola, která získala nové prostory postavením druhého patra nad školou stávkařskou.

Strakonice se během krátké doby rozšířily o několik čtvrtí či skupin domů. Mnoho popisných čísel přibýlo v části města zvané Na Jízdárně a Na Medové kaši. Zde měli obyvatelé v budoucnu podmáčené a stále vlhké sklepy. Už součást názvu – kaše napovídá tehdejšímu stavu půdy. Úplně nová čtvrť vyrostla za železniční tratí na pravém břehu Volyňky při cestě do Mutěnic. Svě jméno Barvínkov získala od místního barvíře látek Jindřicha Barvíňka. Na jihozápad od kostela sv. Václava vznikala čtvrť Nad Nykodým. „*Zde povoleno stavěti jen mansardové dvojdomky,*

---

¹¹² V soudní budově bude kromě toho sídlit i katastr a finanční správa. Pozemky při Radomyšelské ulici byly zakoupeny od soukromých vlastníků. Pozemek byl zakoupen za 10 korun za m² od paní Kalinové z Volyně. V porovnání s cenou pozemku na neprovedenou stavbu dělnických domků u Fezka je patrný několikanásobný nárůst cen.

¹¹³ SOkA Strakonice, AM Strakonice, pamětní kniha, 1927-1950, inv. č. 132, kniha č. 105. Reálné gymnázium bylo první střední školou ve Strakonících a jednalo se o typ A, tedy s výukou latiny.

¹¹⁴ Rudolf Beran žil v letech 1887-1954, byl od mládí aktivní stoupenec agrární strany a za první republiky byl za ní poslancem v Národním shromáždění, po Švehlově smrti se stal i jejím předsedou. Zasloužil se o vznik Strany národní jednoty a krátce se stal předsedou česko-slovenské vlády na přelomu let 1938/1939. Byl zatčen a vězněn Gestapem, od května 1945 byl znovu ve vězení. V rámci nastupující komunistické moci byl v roce 1947 na 20 let odsouzen a ve vězení v Leopoldově v roce 1954 také zemřel.

*aby měla čtvrt' tato ráz vilový.*¹¹⁵ Dále se stavělo podél výpadevých cest na Radomyšl, Vodňany a podél cesty k Ráji.¹¹⁶ Panoramatická fotografie z 20. let minulého století¹¹⁷ zachycuje město od severovýchodu a díky Šibeničnímu vrchu, ze kterého je pořízena, je pozorovatelná téměř veškerá zástavba.¹¹⁸ Výše zmiňované čtvrti jsou patrné i na dobové fotografii,¹¹⁹ pořízené z opačného směru. Také je zde dobře vidět rozrůstající se Zbrojovku, v jejímž areálu v roce 1924 vyroste nová dvoupatrová budova pro úředníky. Ve stejném roce podnik Fezko nechává zasypat menší část rybníka Blatský za účelem připojení vlečky k železniční trati.¹²⁰ Opomenout se nesmí ani rozrůstající se nemocnice. Během let 1925 a 1926 vyrostl v areálu nad Siebertovým ústavem nový pavilon, který se bude zabývat výhradně chirurgií.

Sice byl ve Strakonících stále ještě nedostatek bytů, ale počet popisných čísel se zvýšil. Ve Strakonících I se jednalo o 456 domů a Strakonice II čítaly 253 domů. Tento stav odpovídá konci roku 1926 a oproti začátku století se město rozrostlo zhruba o třetinu. Kuriozitou Strakoníc jsou železniční vagóny přestavěné na byty. Umístěny byly u plynárny, kde se také zřizovala podobná provizoria. Kromě nedostatku bytů měl tento počín jiný důvod. Srpnová povodeň roku 1925 vytopila větší množství přízemních domů a ne každá rodina měla finance na rychlou opravu před blížící se zimou.¹²¹

S rostoucím počtem obyvatelstva se zvyšovala i potřeba většího množství vody, pokud možno pitné, a také kanalizace. Nejhorší byla situace na Medové kaši ve Strakonících II, kudy vedla páchnoucí stoka, a podmáčený terén neumožňoval hloubkové práce. Ani na náměstí nebyla kanalizace úplně dořešena.¹²² Od jara 1924 se postupně buď vyměňovala, nebo se pokládaly zcela nově odpadní roury. Velkou překážkou byl chybějící kanalizační i regulační plán. Až roku 1926 inženýr Menge zpracovává oba plány pro celé město.

---

¹¹⁵SOkA Strakonice, AM Strakonice, pamětní kniha, 1927-1950 inv. č. 132, kniha č. 105.

¹¹⁶Silnice k Ráji je pojmenovaná po tamějším hostinci Ráj. Cesta vedla do Hubenova a do Zaboří.

¹¹⁷MSP, inv. č. 015, skleněné negativy.

¹¹⁸Srov.: Jan MICHÁLEK, *Památky na Strakonicku ze země a ze vzduchu*, Strakonice 2003.

¹¹⁹MSP, inv. č. 246, skleněné negativy.

¹²⁰ Stavba nové přípojky si vyžádala i přemístění tamních zádek do hradního příkopu a dokončena byla v roce 1926.

¹²¹ Mnoho strakonických pamětníků se domnívá, že vagony stály i v Habeši pod vodárnou a lidé si je časem z venku obestavěli a vznikly tak úzké domky. Písemný doklad o této skutečnosti jsem nenašla.

¹²² Zde vzniká nová kanalizace v délce 82 m a jsou na ní tři vyústění na povrch. Blíže: SOkA Strakonice, AM Strakonice, Pamětní kniha, 1927-1950, inv. č. 132, kniha č. 105.

Vodovod se opravuje téměř souběžně s kanalizací, opět se hledají nové prameny s nezávadnou vodou. Práce je zadána firmě Artesia. Po provedení sond a bakteriologických zkoušek se k městskému vodovodu připojí nová studna na Podsrpu a vydatný pramen za Rájem. Bohužel se musely odpojit některé studně stávající, protože voda byla po přezkoumání závadná. Vodovod byl rozšířen po celé Siebertově třídě, 48 m přibýlo i v Husově třídě a prodloužení se týkalo také Legionářské třídy ve Strakonících II. Pitná voda stále nestačila pro všechny obyvatele a poprvé se tak řešila možnost zavedení užitkové vody. Pro vysoké náklady bylo provedení odloženo.

Pokrokově znělo i zavedení elektřiny do města. Do roku 1921 vyráběl elektřinu jen zámecký mlýn u hradu, který zásoboval i část bývalého Bezděkova. Nové čtvrti i méně frekventované ulice dostaly kolem roku 1925 elektrické osvětlení a díky nové elektrárně v Mydlovarech vymizely i časté výpadky proudu. Po napojení města na tuto elektrárnu využíval mlýnské energie jen hrad a zámek.

V roce 1924 se konaly další volby do zastupitelstva. Ve čtyřech volebních místnostech bylo uznáno přes čtyři tisíce hlasů a vyhrála komunistická strana. Získala tak i nejvíce mandátů a jejím hlavním zástupcem byl JUDr. Václav Topinka.¹²³ Ve stejném roce byl zvolen i nový starosta, kterým se stal učitel Josef Škarda, kandidát za stranu sociálně demokratickou.

I společenský život se ve 20. letech značně rozvinul. Spolkový dům nestačil pojmut všechny schůze, večírky, plesy a divadelní představení pořádané městem i velkými firmami. Nový sál při hostinci U Bílého vlka město opravdu uvítalo a od roku 1926 se i zde konaly mnohé společenské akce.¹²⁴ Spolky a organizace se dále rozrůstaly a po první světové válce svou činnost rozšířily ještě o dobročinnost. Například zmírňovaly poválečnou krizi vařením polévky nebo nakupováním nejnnutnějšího ošacení. Mnoho spolků mělo také své divadelní kroužky. Takové činy se domlouvaly většinou na schůzích, ale také u odpoledního čaje. K tomu účelu si strakoničtí vybírali Bílou růži, hostince Nový svět,¹²⁵ u Dudáka, U Bílého vlka nebo se chodilo k Žáčkům. Večer se kromě tanečních zábav a plesů pořádaly taneční a na tyto

---

¹²³ Volební místnosti byly umístěny do hotelu Bílá růže, a do škol měšťanské, obecné a novostrakonické. Druhé místo ve volbách obsadila strana československá národně demokratická, jejíž zástupcem se stal Jan Dyk, okresní školský inspektor.

¹²⁴ Sál byl vystavěn na náklady městského pivovaru a v budoucnu zde bude kinosál.

¹²⁵ Tato novostavba byla dokončena na jaře roku 1928 stavitelem Kartou. Přestože plnila mnoho funkcí, pamětníci narození po roce 1950 si Nový svět spojují především s biografem.

hodiny se chodilo k Bílému vlku, do Nového světa, na Volyňskou do Srdíčka a do Nádražní restaurace. Podobné podniky navštěvovali i milovníci biografu. Kromě Bílého vlka a Nového světa se promítalo i v Sokolovně a němé filmy bylo možno zhlédnout v zahradní restauraci v Oskořince. K méně známým patří dům U Lišků z 18. století, kde se promítaly krátkometrážní filmy.

Od poloviny 20. let se v teplejších měsících pořádaly koncerty v městských sadech a těšily se velké oblibě. Další novinkou bylo rozšíření knihovny s čítárnou, která měla sídlo v Sokolovně. Do prostor hradu směřuje poprvé i zatím skromná sbírka městského muzea, ale již v roce 1923 se stěhuje do provizoria měšťanské školy na náměstí. Hradní místnosti totiž chytají plíseň a jsou proto nevyhovující, zvláště po zakoupení knihovny Vlastimila Plánka. V letních měsících bývalo rušno kolem zahradní restaurace Oskořinka a na Podskalí. Ještě před městským pivovarem stála dřevěná plovárna¹²⁶ a tady učil děti plavat pan Bechyňský se svou paní. Jejich dům stál za Plánkovým blíže k náměstí. Dál proti proudu řeky Otavy stál domek Zavadilů, kteří provozovali bělírnu prádla a to bylo rozloženo i na ostrůvku uprostřed Otavy. Dodnes se tomu místu říká Zavadilka. Dalším domem, kde se lidé zastavovali, byla vorařská hospoda či hostinec. Měla několik pater a rušno tu bylo téměř každý den do pozdních hodin. Hostinským tu byl pan Titze, který vlastnil dům v Komenského třídě. Naproti hospodě přes vodu stála busta Františka Ladislava Čelakovského.

Ke společenskému životu se dá bezesporu zařadit i sport. Ani Strakonice nebyly výjimkou a provozovaly se zde všechny klasické sporty. Fotbal se od roku 1908 hrál v rámci klubu SK Strakonice 1908 a po několikerém vystřídání hřiště zakotvil na Medové kaši, hned za souvislou zástavbou. Do roku 1924 byl pozemek již ve vlastnictví klubu a k novému zázemí pro hráče patřil i přístřešek pro diváky. O rok později se utvořil i klub hráčů ledního hokeje, který přešel na kanadská pravidla a tím se mohl zařadit i do soutěží. Využívalo se především Blatského rybníka, dokonce bylo kolem něj nataženo elektrické vedení, aby se mohlo hrát i ve večerních hodinách.¹²⁷ Ostatní veřejnost bruslila i na mělkém rybníčku na Jezárkách pod Kuřidlem.

Rok 1925 znamenal hodně pro správu města, méně už pro obyvatelstvo. Na jaře se na žádost novostrakonických obě města hospodářsky rozloučila a na krátký čas se

---

¹²⁶ Povodeň v srpnu 1925 ji strhla a odnesla, trvalo několik let, než se zřídila nová na stejném místě.

¹²⁷ Často se kvůli nepříznivému počasí soutěž nedohrála, protože led jednoduše roztál.

mluvilo o Strakonicích a Nových Strakonicích. Další událostí byl převod velkostatku Maltézských rytířů na několik nových vlastníků. Bohužel se městu podařilo jen odkoupit pozemek na rozšíření hřbitova za kostelem sv. Václava, o ostatní pozemky se ani pokoušet nemohlo. Řádu Maltézských rytířů zůstal hrad a přilehlé pozemky ve správě do roku 1927, kdy se nadobro odstěhoval i v minulosti s tolik potřebným ansáblem Červeného kříže.¹²⁸ Také změny vlastníků nemovitostí byly ve Strakonicích v těchto letech na denním pořádku. Převážně se jednalo o vykoupení některých domů pro město. Kromě předláždění téměř všech hlavních průtahů městem se některé třídy v druhé polovině 20. let rozšiřovaly. Největší stavební úpravy se týkaly Švamberkovy třídy. Od roku 1927 se jednalo o vykoupení domů Šrámků, Šlehovertů,¹²⁹ Zelenků, Krajských a pana Stulíka. Do dubna 1929 se pak začaly postupně výše uvedené domy bourat. Místo domů Krajských a Stulíka, nacházejících se na levé straně Švamberkovy třídy, v budoucnu vyroste nová přístavba městské spořitelny. Opačná strana ustoupila většímu provozu a spolu s přestavbou kamenného mostu u kostela sv. Markéty se třída rozšířila zhruba o čtyři metry.¹³⁰ Na posunutých parcelách zbouraných domů záhy vyrostou nové domy díky firmě Špalek a Frank. Dále se staví v Bavorově třídě a nadále se rozrůstají nové čtvrti i závody jihočeské Zbrojovky a Fezka. Počet popisných čísel neustále roste a ve Strakonicích již dosahuje 510 domů, v Nových Strakonicích se jedná o 333 domů.¹³¹ Stojí již také nová soudní budova¹³² a začíná se stavět její dvojče. Z toho důvodu již město nepotřebuje starou věznici a odprodává ji tělocvičné jednotě Sokol za účelem výstavby tělocvičny. I na Velké náměstí se provádí několik stavebních úprav. Kromě několika nových průčelí se v západní části náměstí mění terén. Během let 1928 a 1929 vyroste před budovou radnice terasa, díky níž vzniká schod o výšce téměř tří metrů. Svažité sklon náměstí v této části tak zmizí a terasa je

---

¹²⁸ Panství bylo rozděleno mezi pány Pilaře z Nymburka, Václava Prokopa a Čeňka Prokopa ze Strakonic a posledním z nových majitelů byl poslanec Rudolf Beran. Blíže: SOKA Strakonice, AM Strakonice, Pamětní kniha, 1927-1950, inv. č. 132, kniha č. 105.

¹²⁹ Šlehovertů měli ve svém domě v přízemí cukrárnu a prodávali také domácí zavařeniny a víno. Cukrárna i jméno bylo ve Strakonicích vyhlášené a cukrovinky se zde daly koupit ještě na konci 20. století. O jejich dobré finanční situaci nás může přesvědčit i rychlá stavba nového domu. Vánoce 1929 již slavily v novostavbě.

¹³⁰ Tato úprava se týkala pouze spodní části Švamberkovy třídy, při ústí na náměstí byla nadále úzká, až v 70 letech 20. století se dočká také zde rozšíření díky zbourání staré budovy pošty.

¹³¹ Data se týkají roku 1928 a následující rok se v pamětní knize uvádí již 882 domů celkem. Novým výstavbám napomohl zákon, který osvobozuje novostavby až na 30 let od daní. Podobný raketový nárůst najdeme v informacích o počtu obyvatelstva, kdy za deset let Strakonice mají dohromady téměř o tři tisíce obyvatel víc, tedy 9.757.

¹³² Foto MSP inv. č. F1003.

osázena stromy.¹³³ Další proměnu náměstí zajistila občanská záložna, která nechala při ústí do ulice Na Stráži zbourat původní historický dům a vystavěla zde novou budovu. Původní stavba čp. 269 měla ve štítu tympanon a nad okny klasicistní zdobení ze začátku 19. století.

Za posledních pět let se tvář města změnila k nepoznání. Nové dláždění na hlavních třídách, nové chodníky po obou stranách ulic nebo jejich rozšíření a předdláždění. Prašné cesty byly vyštěrkovány a vodovod a kanalizace zavedeny téměř ke všem částem obou Strakoníc.¹³⁴ Stavební ruch vzkvétal, ale i přes veškeré úpravy a zlepšení čistoty vody se město v roce 1929 neubránílo tyfové nákaze. V únoru téhož roku teploty po dobu 14 dní nevystoupily nad -30°C a 11. února byla dokonce naměřena nejnižší hodnota -36°C. Nízké teploty měly za následek popraskané potrubí, čímž se voda zkazila, nebo se nedostávala vůbec. V letních měsících následovalo velké sucho a nákaza tak ustoupila až s koncem srpna. Nejen proti této chorobě se muselo město bránit. Zřízením dispenzáře v Komenského třídě se zabránilo mnoha případům tuberkulózy. Nejvíce se o tento počín zasloužila Okresní Masarykova liga proti tuberkulóze. Do nemocnice dojížděl jednou týdně odborný ušní lékař a byl zde k dispozici první automobil. Také čistota se hlásila o slovo. V městských sadech i v jiných ulicích nechalo město umístit odpadkové koše a zřídilo pravidelné odvážení odpadu v celém městě. Na Husově nábřeží¹³⁵ byl zřízen pisoár a na městské radě se jednalo o další umístění těchto zařízení.

Nové městské zastupitelstvo zvolené roku 1928¹³⁶ přejmenovalo několik ulic a čtvrtí, některé získaly své první pojmenování i označení. Změny se týkaly hlavně názvů ve čtvrti Nad Nykodým, za jihočeskou Zbrojovkou a Na Medové kaši.¹³⁷

Také strakonickým podnikům se dařilo a prosperovaly. Zbrojovka plánuje rozšíření výroby o nové oddělení na výrobu součástek velocipedů a dlouho na sebe nenechá čekat navýšení stávající pracovní síly o 800 dělníků. Podobné je to v továrnách

---

¹³³ Foto MSP inv. č. 0195 a srovnání s inv. č. F1005.

¹³⁴ Úpravy se týkaly ulic Lázeňská, Bavorova, Siebertova, Plánkova, Husovo nábřeží, Na Ohradě a již výše zmíněné Švamberkovy třídy. Zajímavostí je vyhláška, kterou městská rada vydala 2. září roku 1929. Stálo v ní nařízení týkající se nákladních aut. Ta nesměla po městě jezdit s plnými koly a vpuštěn byl jen vůz s pneumatikami, aby se otřesem nenarušovala statika budov.

¹³⁵ Bývalý Dubovec získal své nové jméno díky novému pomníku naproti zámku.

¹³⁶ Volby do zastupitelstva proběhly 10. června 1928 a za vítěznou komunistickou stranu byl zvolen např. tovární dělník Josef Tetauer. Zajímavé je, že i přes vítězství této strany bylo její početní zastoupení stejné jako u sociálně demokratické strany. Vítězný rozdíl činil přes 50 hlasů.

¹³⁷ V příloze je tabulka s novými názvy.

na fezy a práci tu našlo již přes 2.300 dělníků. Výrobu nezastavilo ani zrušení zakázek na fezové čepičky do Turecka. V ulici 28. října se nachází hned dvě továrny. Vlevo je v začátcích společnost Ottavia M. Ugge, která vyváží pánské ponožky do Evropy, hlavně do Holandska.¹³⁸ Poblíž Zbrojovky se na velké ploše rozprostírá továrna na impregnaci dřeva. Sídlí zde od roku 1919 a i přes krátké trvání má mnoho zakázek. Také městské spořitelny a záložny prosperují a mají značné zisky. Celkem se jedná o čtyři ústavy, kde si lidé rozdílných příjmů půjčují i ukládají své finance. Ostatní obchodníci se příliš neobměnili, snad jen stojí za zmínku, že od roku 1927 má ve Strakonických prodejnu firma Baťa a v počátcích ji vede Karel Fuchs. Původní místo prodeje bylo pod městskou spořitelnou.¹³⁹

Na konci 20. let minulého století stojí už obě správní budovy pro soud i okresní správu, hotová je i úprava Švamberkovy třídy spolu s přístavbou i opravou městské spořitelny a dokončen je i nový železobetonový most přes severní rameno Otavy u sv. Markéty. Samotný kostel také prochází na přelomu desetiletí opravou, zde se jedná jak o interiér, tak o přeložení střechy a úpravy věžičky. Podobné práce se provádí i na kostele sv. Václava a rozšíření hřbitova je datováno rokem 1927, krátce po odkoupení nového pozemku.

---

¹³⁸ Dříve se na stejném místě vyrábělo hrnčířské a porcelánové zboží pana Špačka. Materiál na výrobu se získával hned za dílnou ve svahu.

¹³⁹ Foto MSP, skleněné negativy, inv. č. 107

3.4. 30. léta

Ani Strakonice se nevyhnuly dopadu hospodářské krize, která byla ve světě. Již na přelomu desetiletí byly patrné náznaky budoucí krize, dokonce o ní všichni věděli z Ameriky a mohli se na ni připravit, přesto všechny zaskočila. V roce 1931 udeřila naplno i na střední Evropu a většina obyvatel pocítila nedostatek všech prostředků, který trval i následující rok. Stejně jako v celé republice, i ve Strakonících se zřizovaly nadace, které vybíraly kromě peněžitých darů i šaty, boty a dokonce i potraviny. V městských sadech se pořádaly koncerty a výtěžek byl pokaždé věnován na dobročinné účely. V nejhorších dobách se pro nejchudší vyvářela polévka a pro školní děti se konaly mléčné akce.¹⁴⁰ Pro nezaměstnané se uměle hledala práce. Opravovaly se ulice a chodníky. Ani v továrnách není situace nejlepší, také zde město upravuje výrobu i pracovní dobu, aby se nemuselo dále propouštět.¹⁴¹ Díky solidaritě strakonických občanů i města bylo nejhorší období krize zažehnáno. Přesto se v tom roce neuskutečnilo mnoho stavebních počínů.

Soukromé stavby nepřibýly téměř žádné, jen město dokončilo několik již započatých projektů. Roku 1931 byla 21. června za městskými sady slavnostně otevřena nová škola pro chlapce i dívky. Několik let nesla název Masarykova měšťanská škola. Od září 1931 se opět sloučily obce Strakonice a Nové Strakonice a starosta obce Strakonice pan Josef Škarda, který zastával i funkci správce obecných škol, je vystřídán MUDr. Jiřím Fifkou, zdravotním radou a primářem všeobecné veřejné okresní nemocnice. Rozsáhlou opravou si prošel strakonický hrad. Kromě nového pokrytí střech se dostalo opravy i strážní a obranné věži Rumpálu a složitě se odvodnily i ambity za kapitulní síní. Tím zmizely plísně téměř ze všech zdí hradu a byl tak učiněn první krok ke zpětnému nastěhování muzejních sbírek. Ve stejném roce byl také pořízen nejstarší dochovaný němý film o Strakonících. V osmi minutách filmař ukázal stav hradu během restauračních prací a v záběru je i pohled na soutok Otavy s Volyňkou. Ze snímku je patrný velmi bedný stav některých omítek, místy se ukazovaly i cihly. Nad dnešním

---

¹⁴⁰ Několikrát se konaly i schůze s rodiči a ti, kteří měli doma viditelně slabé děti, dostali obvyklou podporu. Jednalo se převážně o potraviny nebo finance na jejich zakoupení.

¹⁴¹ Veřejně prospěšné práce dostávali přednostně živitelé rodin.

vchodem do muzea stála ještě původní stříška¹⁴² a kolem Rumpálu se nacházely nízké domky, určené především jako stáje a sklad rozličných věcí.¹⁴³ Ochoz, kterým se návštěvníci dostanou do věže, byl tehdy dřevěný a vyhlížel opravdu nebezpečně. Pro mě byla novinkou kašna v rohu nádvoří pod slunečními hodinami. Celá z betonu bez jakékoli ozdoby působila nevkusně. Na třetím nádvoří stály ještě budovy mlýna a naproti stará sýpka.¹⁴⁴ Nejlépe z celého komplexu vyhlížel zámek a v záběru byla i nadzemní chodba, která propojovala prostory zámku s kostelem sv. Prokopa a usnadňovala pohodlnější přemísťování členů maltézského řádu. V těsné blízkosti přiléhá k zámku tzv. trucašta z roku 1871. Ta měla znesnadňovat výhled z paláce¹⁴⁵ rodiny Steinů, který se velkopřevorovi Lichnovskému z Wartemberka zdál moc přepychový a hlavně vyšší než jeho přístřeší.¹⁴⁶ Ani ne rok po pořízení filmového záběru, 12. února 1932, vyhořela část zámku a oheň způsobil velké škody. Na kostele sv. Markéty skončili v listopadu 1932 restaurátorské práce a komise pro opravu ho předala k užívání městu. O rok později se dočkal renovace i hradní kostel sv. Prokopa, byly odkryty některé nástěnné středověké malby a proběhla výměna několika ozdobných oken.

Za povšimnutí stojí fakt, že i přes nepříznivé časy se město nevzdalo svých běžných radovánek, dokonce některé akce měly premiéru. Objevila se nová scéna pro koncerty vážné hudby na náměstí Svobody.¹⁴⁷ Nově vzniká klub pro příznivce odbíjené a navštěvují ho převážně místní studenti. „*Čilou činnost jevil i klub lawntenisový a sdružení skautů*“¹⁴⁸ Zapomenout nesmíme ani na Klub československých turistů, který si vytvořil několik map s miniaturními kresbami historických i přírodních památek. Koncem léta se konaly letecké dny a v polovině září pak sportovní den na Podskalí, jehož náplní byly plavecké závody na Otavě, turnaje v odbíjené a proběhla i ukázka těžké atletiky. Sponzorem těchto akcí byla městská rada, západočeský aeroklub a Masarykova letecká liga.

---

¹⁴² foto MSP, pohledy 1, 0006.

¹⁴³ Foto MSP, pohledy 1, 0048. Druhé hradní nádvoří před rekonstrukcí.

¹⁴⁴ Foto: MSP, skleněné negativy, 367, 1932, třetí hradní nádvoří.

¹⁴⁵ jejich patrový dům měl a dodnes má mnohem zdobnější fasádu než zámek a roh domu dokonce zdobí věžička.

¹⁴⁶ MSP, inv. č. V096, kazeta č. 9, Strakonický hrad, 1931. Tento osmiminutový film je opatřen titulky, které jmenují části hradu nacházející se v aktuálním záběru. Dále srovnání s: Foto MSP, skleněné negativy 367.

¹⁴⁷ Tento název se ujal krátce po válce.

¹⁴⁸ SOKA Strakonice, AM Strakonice, pamětní kniha, 1927-1950, inv. č. 132, kniha č. 105.

V dalším roce se hospodářská krize prohlubovala, potravinové lístky došly již 18. února a tenčily se i zásoby nadací na podporu chudých rodin. Nadále se vařila polévka, každý den se vydalo přes 400 porcí.¹⁴⁹ Práce se dávala jen těm, kteří o ni stáli a nepromarnili vydělané peníze. Továrny našly odbyt na světovém trhu, když zlevnily své výrobky a tím zabránily dalšímu propouštění. Město několikrát žádalo prezidenta republiky o dotace na některé základní potraviny, ale posláno bylo jen 500 korun, které pokryly sotva náklady jednoho dne.

Kromě těchto starostí se město zabývalo novými regulačními plány. Starý regulační plán pro Strakonice z roku 1897, doplněný roku 1915, již dávno nevyhovoval a Nové Strakonice svůj návrh regulačního plánu při nedávné výstavbě ani nerespektovaly. Nový návrh měl zahrnovat zejména změnu komunikací, další plánovanou výstavbu a kanalizaci. Počítáno bylo s padesátiletým výhledem a v polovině roku 1930 byly plány vystaveny k nahlédnutí pro širokou veřejnost. První posudky na regulaci města byly vypracovány inženýrem Jiřím Šejnou a inženýr Eduard Zíka se postaral o plány kanalizace. Ještě před dokončením a schválením regulací se ve Strakonících provádělo několik důležitých úprav. V roce 1932 byl dokončen betonový most přes železniční trať a komunikace z Kraselova dosáhla nejen lepší dostupnosti, ale i bezpečnosti.¹⁵⁰ Pro léta budoucí byl změněn název ulice Na Stráži na Tyršovu a ulice stejného jména ve Strakonících II byla přejmenována. Velkou slávou bylo doprovázeno otevření nového infekčního pavilonu v areálu veřejné všeobecné okresní nemocnice.

Neustále převládala ve městě špatná nálada díky vleklé krizi, která vyvrcholila stávkou dělníků. Akciová továrna na fezy ve Strakonících totiž hned začátkem ledna 1933 propustila 300 zaměstnanců a zbývající pracující proto vedli stávkou až do konce února. Všem to jen pohoršilo, město mělo na starosti více nesoběstačných strávníků a továrnám stála výroba. Strakonická stávka nebyla ani v Československu ani jinde v Evropě ojedinělá. Průmyslová výroba oproti roku 1929 klesla až na 60 procent a celková nezaměstnanost v republice stoupala až nad 17 procent.¹⁵¹

---

¹⁴⁹ Vařilo se díky těmto spolkům: Krejcarový spolek v Strakonících II., Místní skupina družiny válečných poškozců, Chrámové sdružení v Strakonících, Okresní péče o mládež a místní organizace Národní demokracie. Kromě vaření polévky vystrojili pro chudé nezaměstnané rodiny vánoční nadílky.

¹⁵⁰ Foto MSP, skleněné negativy 280, 1932, dokončený nadjezd nad železniční trať České Budějovice-Plzeň.

¹⁵¹ Blíže: Václav PRŮCHA a kol., *Hospodářské a sociální dějiny Československa 1918-1992. I. díl období 1918-1945*, Brno 2004, s. 150?

Po skončení stávky se pracovní poměry trochu vylepšily, Fezko kromě pleteného zboží umělo své výrobky prodat. I přes velký požár skladu vlny ve staré továrně „D“ v blízkosti zámku se podařilo udržet výrobu.¹⁵² Pod rouškou sociálního rozvoje byly při továrně na Palackého náměstí zřízeny jesle.¹⁵³ Zbrojovka měla také odbyt, zvláště ve výrobě zbraní pro stát na jeho zvýšenou obranu. Kromě nové výroby velocipedů se ve Strakonicích mezi prvními objevují také motorová kola. Největší újmu utrpěla továrna na impregnaci dřeva. Přestála největší krizi, ale konkurenční podnik v Březnici jí odloudil zákazníky a provoz musel být na nějaký čas zastaven. Oproti tomu práci našlo mnoho lidí na regulaci Volyňky a od podzimu 1933 také na dostavbě hráze na pravém břehu Otavy.

Ve stejném roce vychází propagační sborník Strakonice, kde je uveřejněn definitivní plán na regulaci komunikací dálkových i místních, ulic a i další plánované výstavby. Plán se zabývá celou zastavěnou plochou města z kulturního, průmyslového i přírodního hlediska. Projednává se zde úprava náměstí, stavba kulturního domu, zřízení několika nových sadů a hřišť pro děti, opomenuta není ani předpokládaná zástavba ve výhledu 50 let a s tím související počet obyvatel.¹⁵⁴ I rostoucí objem dopravy je brán v potaz a jsou mu přizpůsobeny šířky komunikací i ulic. Jejich rozměry se liší podle účelu.¹⁵⁵ Podle předpokládaného vývoje bude mít město v roce 1980 kolem 20 tisíc obyvatel a z tohoto odhadu se plánují i budoucí zastavěné plochy a místa pro průmyslovou výrobu. Nutno podotknout, že odhad počtu obyvatel se více než povedl, podle sčítání měly Strakonice v roce 1980 22 638 obyvatel.¹⁵⁶

Velkou část regulačního plánu zabírá stavba obchvatu severní stranou města a celkové zatížení centra Strakonice dopravou. Na svou dobu velkolepé řešení mělo přijít v podobě již zmíněného obchvatu. Silnice z Písku do Horažďovic měla být odkloněna

---

¹⁵² Foto: MSP, F1306, 10. listopadu 1935. Vyhořelá továrna „D“ na břehu Volyňky. Tato fotografie je přesně odatována, přesto jsem v Obecní kronice Strakonice našla zmínku o stejném požáru, tam byl ale datován 12. července 1933. Nicméně, požáry v akciových továrnách na fezy byly časté. Pro srovnání: Foto MSP, pohledy 1, 0297.

¹⁵³ Tyto jesle byly určené pro kojence od 6 neděl do jednoho roku, vyškolený personál a lékař dohlíželi na zdraví svých svěřenců a kojící matky sem docházely v určených hodinách.

¹⁵⁴ Největší zástavbu rodinných a bytových domů město plánuje severně od centra za městskými sady. Konkrétně se počítá se vzdáleností do 750m od Mariánského sloupu na náměstí Svobody.

¹⁵⁵ „Regulační plán rozdělil všechny ulice do tří skupin: na obytné, obchodní a dopravní a podle toho určuje jejich rozměry. Mimo to je projektována ještě ulice vyhlídková a promenádní, jež je 20m nad hladinou řeky Otavy, s nezastavitelnou krásnou vyhlídkou nejen na její řečiště, ale přes Lipky až na Šumavu.“ Strakonice. Propagační adresář, Strakonice 1933, s. 91.

¹⁵⁶ http://www.czso.cz/cz/obce_d/index.htm.

od původní trasy přes náměstí Svobody a nová trasa kopírovala půlkružnici nad severní stranou města téměř po vrstevnici, čímž se minimalizují náklady na stavbu. Novou trasu křižovaly pouze dvě silnice do obcí Radomyšl a Hubenov a napojení na stávající komunikaci do Horažďovic bylo v plánu u budoucích kasáren za městem. Další ulehčení centru měla přinést nová silnice z Písku do Volyně vedená východním směrem od města. Komunikace se stočí na jih v blízkosti jatek a díky novému mostu přes Otavu se dostane velmi rychle k nádraží. Stejný cíl bude mít i další trasa od nemocnice přes tržnici a za sokolským cvičišťem se spojí s komunikací Písek-Volyně. Opět je nutné vystavět most přes řeku Otavu a také zbourat několik domů v prostoru Mlýnské uličky, protože zástavba zde souvisle lemuje stávající silnici do Písku. Demolicí hospodářsky bezvýznamných domů se uvolní prostor pro novou komunikaci i vstup na náměstí Svobody a zpřehlední se tak nebezpečná křižovatka. Nejobtížnější trasa České Budějovice-Horažďovice nebyla pro nákladnost úplně dořešena. V regulačním plánu je zakreslena pouze přerušovanou linií, která kopíruje železniční trať ve směru na Plzeň a po případném přemostění Otavy se napojuje za městem na státní silnici do Horažďovic. Náročnost této části projektu je dána velkým převýšením a složitostí přemostění, přesto se s ní do budoucna počítá a jsou pro ni vyčleněny nezastavěné plochy západně od města. Poslední řešenou změnou v komunikačním systému Strakonic je silnice do Kraselova. Jediná nemá doposud zpevněný povrch a do města se prodírá mezi továrními objekty Fezka na levém břehu Volyňky.¹⁵⁷ V budoucnu bude cesta přeložena blíže k hradnímu komplexu, železniční trať na Plzeň překoná nadjezdem¹⁵⁸ a na Husovo nábřeží vyústí mezi zámek a Steinovým „palácem“.¹⁵⁹ Na železniční trati se jednalo ještě o jednu stavbu, tentokrát podjezd v blízkosti nádraží, který měl a doposud má jedno úskalí. Nachází se pod úrovní řeky, tudíž hrozí jeho zatopení při vydatnějších srážkách. Přesto se tento projekt brzy stane skutečností a viadukt jedním z nejfrekventovanějších úseků města, kudy prochází komunikace České Budějovice-Horažďovice a Volyně-Písek.

---

¹⁵⁷ Foto: MSP, 1933, tovární komplex v blízkosti strakonického hradu.

¹⁵⁸ Foto: MSP, skleněné negativy, 280, rok 1932, nový nadjezd nad železniční tratí České Budějovice-Plzeň.

¹⁵⁹ To obnášelo zbourání tzv. Trucbašty, ke kterému došlo v roce 1936. Pro srovnání: Foto MSP, pohledy 1, 0045, 0062, 0080.

Stávající zástavba nebyla radikálně pozměněna. Na náměstí Svobody¹⁶⁰ a na Palackého náměstí¹⁶¹ se jednalo o několik domů, které vyčnívaly nebo se nacházely za regulační čarou. Rozšíření a s ním související demolice se týkaly ulic Švamberkova,¹⁶² Kochana z Prachové, Nábřežní, Kostelní i Poděbradovy třídy. Důvodem bylo zatížení rostoucí dopravou, která i přes plánovaný severní obchvat bude procházet přes centrum města. Bourání se týkalo jen zchátralých a kulturně bezvýznamných domů. Na nábřeží zůstal Plánkův dům a v Kostelní uličce č. p. 63 tzv. Čápvna. Švamberkova ulice již částečné změny prodělala v předchozích letech a na místě některých uvolněných parcel vyrostly domy nové, i třípatrové. Pouze se přizpůsobily nové regulační čáře. Mosty přes obě řeky zůstaly nezměněny a pouze Husovo nábřeží mělo být opatřeno patkovou alejí, která bude zároveň plnit funkci ochranné hráze na břehu Volyňky. Významnější změny se plánovaly v Nových Strakonících, kde Zátkovu ulici čekalo rozšíření. Skupinky domů, které se nacházely uprostřed ulice a znemožňovaly její průjezdnost, čekala demolice a v projektu bylo znázorněno trojúhelníkové náměstí. Dále se také mělo zamezit stavbě uzavřených bloků domů s úzkými uličkami. Důvodem byla nepřehlednost, špatné odvětrávání a nestejně rozdělení slunečního světla. Velký problém zde představoval příkrý svah při vstupu do Zátkovy ulice z Riegrova nábřeží. Jinak celý terén ležel téměř ve stejné nadmořské výšce jako řeka Otava a bylo nutné znovu opravit ochranné hráze, aby nedocházelo k záplavám.¹⁶³ Ze stejného důvodu neměly Nové Strakonice dostatečnou kanalizaci, podmáčený terén neumožňoval výkopové práce a odpadní stružky ústily přímo do řeky. I tento závažný problém řešil regulační plán. Pokud se dodrží nejnižší možné spády stok, pak nebude třeba přečerpávacích zařízení. Kanalizační plán se týkal celého města, zvláště pak nově vzniklých čtvrtí a rozpočet byl stanoven na 8 miliónů korun. Podobnou finanční zátěž představoval nový vodovod a vrty v okolí Hajské. Vzniklé studně konečně představovaly dostatek pitné vody pro velkou část města. Nová vodárna byla podle

---

¹⁶⁰ Na východní straně rozšířeno o č. p. 171, 172, 173 a 174 kvůli nové komunikaci směrem k nádraží, na západní straně plánováno plynulé napojení na prodlouženou osu náměstí, která bude zakončena kulturním domem. Do regulační čáry tehdy nezapadal památkově chráněný dům č.p. 54 U hroznu.

¹⁶¹ Předstupující domy č. p. 81 a 82 a ustupující č.p. 97,98,99 a 100.

¹⁶² Foto: MSP, kolem roku 1930, Švamberkova třída před kamenným mostem, v pozadí kostel sv. Markéty.

¹⁶³ Foto: MSP, 1936, úpravy protipovodňových hrází, levý břeh řeky připraven ke stavbě nové kamenné hráze. Tato fotografie je jednou z posledních, na které jsou ještě patrné základy domů. Následně se terén navýší zhruba o 5m. Pro srovnání: Foto MSP, pohledy 1, 0201.

regulačního plánu zřízena také v blízkosti Hajské, tedy jihovýchodně od města, a pražská firma Lanna dokončila své práce v roce 1937. Ve stejné době byl hotov i městský vodovod.¹⁶⁴

Dlouhodobý regulační plán rozšiřoval zástavbu hlavně v severním a západní směru od centra, „výšky domů byly podřízeny starým částem města a celkovému charakteru, při čemž byly velmi bedlivě uváženy zájmy hygienické a pohledové (estetické).“¹⁶⁵ Nová výstavba by měla být od centra oddělena sadovými pruhy¹⁶⁶ a kolem dálkových komunikací se také vytvořil nezastavitelný pruh. Velkou pozornost budí nově projektovaná čtvrť v Lipkách.¹⁶⁷ Tehdy se o ní mluvilo s velkou nadějí, plánovala se zde i výstavba školy, výhodou mělo být dobré ovzduší a poměrně krátká vzdálenost k centru. Dostupnost po nově projektované silnici z Kraselova nové čtvrti jen nahrávala. Nutno však podotknout, že do dnešních dob se výstavba nerealizovala. Naopak proti regulačnímu plánu se vyvíjela zástavba mezi komunikacemi na Volyni a do Českých Budějovic. Posuzovatelé návrhu se vyslovili proti další výstavbě rodinných domů v této lokalitě a důvodem bylo špatné ovzduší ovlivněné blízkostí Zbrojovky a dalších průmyslových závodů. Také železnice se pro tamější obyvatele stávala překážkou. Dokonce se o stávající čtvrti¹⁶⁸ mluví jako o omylu.

Další důležitou součástí regulačního plánu byla výstavba veřejných sportovišť, umístěných na levém břehu Otavy nad Podskalím. V jejich blízkosti byl rezervován pozemek pro stavbu gymnázia, čímž by se z tohoto prostoru stalo rekreačně a kulturně vzdělávací centrum.¹⁶⁹ Dětská hřiště měla vznikat v parcích po celém městě. Dosud zde chyběla a děti se tak na ulicích vystavovaly velkému nebezpečí. Důležitý a odvážný plán se týkal také nového hřbitova. Prostor za nemocničním areálem měl být výhodný jak svou blízkostí pro téměř celé město, tak pro nemocnici. Návrh se v budoucnu

---

¹⁶⁴ *Jihočeská technická práce*, sborník SIA 1938, s. 141-143.

¹⁶⁵ *Strakonice, propagační adresář*, 1933, s. 94.

¹⁶⁶ Rozšířeny měly být městské sady, mezi další plánované patřil sad na nábřeží Nových Strakonic, sad na Riegrově nábřeží, veřejné sady před nádražím a za dráhou kolem viaduktu, sadová úprava křižovatky u nemocnice a dokončen měl být sad uprostřed Nových Strakonic jižně od Družstevní ulice. Dále sady kolem kulturního domu, západně od gymnázia, rozšíření se měl dočkat sad za Bavorovou ulicí. Parky (sady) měly být mezi sebou spojeny alejemi a ty pak ústít do přírody kolem města.

¹⁶⁷ Na regulačním plánu je umístěna nad hradním komplexem i nad železniční tratí České Budějovice-Plzeň, tedy jihozápadně od města.

¹⁶⁸ Dříve se jmenovala Nad Nykodým, ve 20. letech vznikají tři nové názvy ulic, Šumavská, Hallova a Švandova.

¹⁶⁹ V blízkost gymnázia a sportovišť měl vyrůst i nový kulturní dům, který by tak zakončoval prodlouženou osu Náměstí Svobody.

nerealizoval, město zůstalo věrné starému a rozšířenému hřbitovu při kostele sv. Václava. Mezi další veřejné budovy kromě kulturního domu a gymnázia měla patřit nová budova pošty umístěná v Nábřežní ulici pod starým pivovarem, parní lázně na Palackého náměstí a rozšíření o nové pavilóny mělo čekat i areál nemocnice.

Průmyslová zóna se plánovala v okolí Káního vrchu a rozšířena měla být ta stávající kolem Zbrojovky. Zajímavé je, že se tehdy neupustilo od tohoto rozšíření z důvodu polohy vzhledem k městu. Západní vítr valnou část roku přinášel do Nových Strakoníc špatné ovzduší. Naopak se městu nehodil tovární komplex na Ostrově, který obtěžoval svou blízkostí náměstí Svobody i Palackého náměstí. Poslední novinkou pro strakonické obyvatelstvo bylo umístění letiště. *„Po poradě s ministerstvem Národní Obrany bylo zvoleno pro letiště místo Na bahnech, pro svoji rozsáhlou, volnou planinu, zbavenou vzduchových vakuí a vírů. Má snadnou orientaci podle železnice a řeky a výhodné napojení se státní silnicí na Prahu. Vyžadovalo by to ovšem patričního odvodnění celého území a přemístění vysokofrekventního vedení.“*¹⁷⁰ I od tohoto návrhu se v budoucnu upustilo.

O některých úmyslech se v regulačním plánu hovoří, jako by už byly vykonány, ale na většinu z nich si město počká ještě řadu desetiletí. Konkrétně plánované přeložení nejvytíženější komunikace na severní obchvat není hotové ani v dnešní době. Kromě plánovaných zlepšení pro blaho obyvatelstva se skutečností stalo zřízení parních a vanových lázní. Dlouho očekávané otevření tohoto podniku v domě čp. 91 na Palackého náměstí se uskutečnilo 19. prosince 1933 a majitel Karel Klos tak ke své chemické čistírně a parní prádelně přidal další živnost.

Ani světová hospodářská krize nezakryla možnou hrozbu válečného konfliktu a ve městě se pravidelně konaly přednášky na různá témata. Začínalo se školením dobrovolných sester pro Červený kříž, dále se přednášelo o bojových otravných plynech a plynových maskách a velká pozornost byla věnována případným leteckým útokům, přičemž se ve Strakonících prohlížely veškeré sklepní prostory a vyhovující pak byly evidovány jako protiletecké kryty.¹⁷¹ Rok 1934 byl na přednáškovou činnost ještě bohatší. Sezení na téma Slovensko a revizionismus pořádal koncem ledna poslanec Milan Ivanka z Bratislavy. V únoru se konala přednáška o lázeňství. Klub fotoamatérů

---

¹⁷⁰ *Strakonice. Propagační adresář*, 1933, s. 96. Letiště mělo být umístěno východně od města na levém břehu Otavy a za železniční tratí Strakonice-Březnice.

¹⁷¹ SOKA Strakonice, AM Strakonice, pamětní kniha, 1927-1950, inv. č. 132, kniha č. 105.

přednášel o výrobě desek, filmů a papírů v březnu a také pořádal kurzy fotografování pro začátečníky. Svaz československých důstojníků podával instrukce o nauce o terénu a čtení map. Také se pořádaly kurzy hudební a pohybové kultury pro děti, starší dívky a dámy pod vedením zdejšího gymnázia. Pro mladé dámy tu byl také kurz šití a vaření v říjnu a kuchařsko hospodářský kurz v prosinci, oba pořádala hospodyňská škola. Ve stejném měsíci skauti uvedli přednášku profesora B. Svojsíka na téma Japonsko, příroda a mládí. Mnoho strakonických spolků slavilo svá výročí, patřil mezi ně sbor dobrovolných hasičů, okrašlovací spolek Renner, rybářský spolek a odbor Národní jednoty pošumavské. Ve většině případů se jednalo o padesátileté výročí doprovázené slavnostmi s doprovodným programem. Svůj vznik naopak slavil spolek rodáků a přátel Strakonice, který 19. října 1934 získal název Švanda dudák. V letech 1932-33 vycházel studentský časopis Bod varu a roku 1933-34 ho nahradil trampský Mantrap. I sportovní vyžití strakonických občanů bylo hojné, konala se řada závodů i zápasů s okolními obcemi. Nejdůležitějším centrem nadále zůstávalo sokolské cvičiště na pravém břehu Otavy, přezdívalo se mu také „Sokolovna“.

Všeobecná krize stále trvala, ale městu se podařilo uvést rozpočet do rovnováhy a nezaměstnanost také klesla. Důvodem byly pokračující práce na regulaci místních toků, úprava Tyršovy ulice a Švamberkovy třídy, kde výrazně pomohla městská spořitelny. Pokračovací práce probíhaly na úpravě vodovodu a kanalizace a první úspěchy zaznamenaly i nové studně mezi obcemi Slaník a Hajska. Tím se upustilo od dalšího zkoumání pramenů na Podsrpu i pod Kuřidlem. Obě zmíněné lokality dosud zásobovaly město vodou jen pomocí gravitace. Již v březnu byly zadány návrhy na zrušení zapáchající stoky v ulici Jeronýmova ve čtvrti Barvínkov a na vybudování soustavné kanalizace a chodníků. Rozšíření chodníků se dočkala i horní strana náměstí. Průmyslové podniky začínaly opět prosperovat a Zbrojovka dokonce otevřela novou kalírnu. I městské záložny hlásily navýšení vkladů.

Roku 1935 se město Strakonice zabývalo politickými událostmi, jak tomu napovídá obsáhlý zápis v městské kronice.¹⁷² Spolu s celým státem prožívali občané oslavy 85. narozenin stávajícího prezidenta T. G. Masaryka a v prosinci pak volbu nového prezidenta Edvarda Beneše. Další politickou důležitostí se staly volby do národního shromáždění a okresních zastupitelstev. Obě proběhly v květnu a Strakonice

---

¹⁷² *Obecní kronika Strakonice, 1916-1946, Strakonice 2005, s. 185.*

si svými hlasy zvolily agrární stranu v čele s poslance Rudolfem Beranem.¹⁷³ Zastupitelstvo také schválilo navýšení nájmu z pozemků a povolení vybírání dávky z vedlejších závodů, mezi ně se nepočítaly místní konzumy a živnosti. Malé úpravy proběhly i ve vybírání poplatků pro výroční a týdenní trhy. Velké stěhování čekalo místní Dykovo městské muzeum. V listopadu roku 1935 se muselo vrátit do prostor hradu, protože stará obecná škola č. p. 141 na náměstí Svobody procházela rekonstrukcí a prostory měly nadále sloužit jako vyučovací místnosti měšťanské dívčí školy. Za poslední léta se muzeu podařilo rozšířit své sbírky a velkou zásluhu na tom měl archeolog Bedřich Dubský.¹⁷⁴

Následující rok se přiostrily mezinárodní vztahy celého světa, některé státy žádaly o rozšíření svého území, jiné zas urputně trvaly na rozdělení z doby po světové válce. I Československo mělo své obavy a díky zbrojení, opevňování a zvýšené produkci železářských výrobků se výrazně snížila nezaměstnanost. Naštěstí se tato nejistá situace nijak nepodepsala na našem městě. I přes výměnu místního zastupitelstva¹⁷⁵ se v roce 1936 uskutečnilo mnoho z plánovaných staveb či úprav. První tři etapy výstavby vodovodu byly zahájeny pod vedením firmy Lanna, dále se podílela firma Čeňka Prokopa ze Strakonice, J. K. Rudolfa z Plzně, J. Pucka z Peček, Chramosty ze Strakonice, firma Jelínek a synové z Berouna a Kolben-Daněk z Prahy. Pokračovaly i regulační práce na březích řeky Otavy, tentokrát hlavně na levém břehu od Pětikolského mlýna až za Palackého náměstí. Druhý břeh je již dokončen a čeká na alejovou výsadbu pod záštitou Rennerova spolku. Také se rychle snižoval nedostatek bytů, za městskými sady vyrostly čtyři velké bytové domy a přibylo i několik menších domů. Zahájení stavebních prací se dočkala i nová budova pošty, která měla s velkým příspěvkem městské spořitelny vzniknout naproti kostelu sv. Markéty v Nábřežní ulici. Opravy se dočkala i již dříve zmíněná budova č. p. 141 na náměstí Svobody a kromě měšťanské školy se zde usídlil „*četnický pohotovostní oddíl, živnostenský inspektorát,*

---

¹⁷³ V kraji i našem městě se těšil velké oblibě, mimo jiné vlastnil velkou část hradního komplexu, některé objekty v blízkých Pracejovicích a hlavně mnoho ha pozemků.

¹⁷⁴ U nedaleké obce Přešťovice našel v březnu 1934 pohřebiště a sídliště, zvláště zajímavá byla sbírka 30 nádob, nalezeno bylo 385 žárových hrobů datovaných od 2. do 5. st. n. l. a část naleziště přezkoumal komisař státního archeologického ústavu Böhm.

¹⁷⁵ Poslední schůze se konala 8. dubna, jednotlivé politické strany se nedohodly na jediném řešení a proto by zastupitelstvo rozpuštěno. Koncem téhož měsíce byl zemským úřadem ustanoven vrchním komisařem Eduard Palme, který vedl obec do začátku příštího roku.

*stavební oddíl městského úřadu, telefonní centrála, krámy a byty pro četnictvo.*¹⁷⁶ Další novostavba vyrostla v Zátkové ulici a od 18. října 1936 ji evangelická československá církev užívá jako modlitebnu. Nadále pokračuje restaurace hradního komplexu, tentokrát se opravují převážně vnitřní prostory hradu v jeho jihozápadní části.¹⁷⁷ Nové komplexy stavěly i průmyslové podniky. Česká zbrojovka rozšířila výrobu motocyklů a motorových kol, měšťanský pivovar se pochlubil novou moderní kotelnou a rozšíření čekalo i areál všeobecné nemocnice, tentokrát se jednalo o interní pavilón

Pod vedením vrchního komisaře bylo město Strakonice rozděleno na 6 obvodů, v každém z nich byl jeden velitel a další požární, lékařská a asanační služba. Celkem bylo v těchto obvodech zaměstnáno 500 osob. Ve městě byla zřízena plynová komora na zkoušení plynových masek a na věži domu č. p. 1 přibyla dvě poplachová zařízení. Mnohé prostory se uvolnily pro potřebu civilní protiletectvé ochrany. Čím dál častěji se zde pořádaly přednášky o leteckých útocích a o bojových plynech. K mému údivu město podporovalo a oslavovalo brannost státu a pořádalo slavnostní průvody nových branců.¹⁷⁸ Mimo jiné se zde konaly přednášky o Španělsku a tamější revoluci, o Maroku nebo o Indii.

V prosinci se konaly volby do místního zastupitelstva a do úřadu starosty města, které si vyžádaly je strany Republikánská a Sociálně-demokratická. Zúčastněných stran bylo deset, hlasování proběhlo v klidu, ale kvůli námitkám proti volbě nedošlo k ustanovení zastupitelstva a tudíž nebyl zvolen ani starosta. Začátkem února 1937 následovala další volba, tentokrát již úspěšná. Starostou se stal opět J. Fifka za stranu republikánskou a městská rada čítala deset členů.¹⁷⁹ Mezinárodní napětí rostlo a stát

---

¹⁷⁶ *Obecní kronika Strakonice 1916-1946*, Strakonice 2005, s. 209.

¹⁷⁷ „Odstraněny z venku různé přístavby pro vchody a otevřeny vchody původní, dříve zakryté. Zazděna byla novodobá okna a objevena původní okna s krásnými profilovanými rámy. V horním patře odstraněny byly příčky a tak získány původní sály s krásnými okny. V sále, jemuž se říká rytířský (byl však spíše ložnicí), v Jelence byla ukončena úprava kazetového stropu, který byl objeven dne 2. června tohoto roku nad novějším stropem, po odstranění tohoto. Budou se restaurovati i renesanční nástěnné malby a gotický znak (fresca) v této síni. Pomýšlí se na odklizení vnitřního schodiště, čímž by se získal asi původní rytířský sál. Fasáda dvora byla omítnuta. Všecky práce ty dějí se za dozoru památkového úřadu pod vedením akad. malíře M. Duchka z Prahy, který malby restauruje.“ Blíže: SOKA Strakonice, AM Strakonice, pamětní kniha, 1927-1950, inv. č. 132, kniha č. 105.

¹⁷⁸ Mezi místní pluky patřil: pěší pluk č. 11 Františka Palackého z Písku, pěšího praporu hraničního z Vimperka, dragounský pluk č. 4 Antonína Švehly z Klatov.

¹⁷⁹ Opět kandidovalo deset politických stran: Republikánská, Odborová jednota republikánských dělníků, Československý domov majitelů domů, Národní obec fašistická, Československá strana národně socialistická, Národní sjednocení, Československá strana lidová, Komunistická strana československá,

nařídil civilní protiletecké ochraně další přednášky a poplachová zatemňovací cvičení. Témata o zamoření yperitemem, nemocnice v krytu a o ochraně proti leteckému nebezpečí byla jejich hlavní náplní. Neustále se o víkendech konaly zkoušky plynových masek v plynové komoře na tržnici.

Roku 1937 se plnily další části regulačního plánu. Byla vydlážděna a o chodníky rozšířena Husova třída, nového obytného domu se dočkali úředníci akciových továren na fezy ve Zborovské ulici a opět přibýlo několik menších obytných domů. V posledních letech se počet popisných čísel nenavyšoval, nové stavby dostávaly čísla po již zbouraných domech, nebo se čísla popisná dvojila. Pokračovala také stavba nové pošty a zřizovány byly další sady v režii spolku Renner. Na místě vyhořelé továrny „D“ akciová továrna na fezy vystavěla novou přádelnu s moderním vybavením v podobě pletacích strojů. Rozvoj průmyslu i stavební úpravy zastínil průběh mezinárodní situace, Československý stát se cítil v ohrožení.

I přes náročnou situaci pokračovala ve Strakonících stavba silnic a rozšiřování ulic podle regulačního plánu. Východně od města se 11. září otevřely nové moderní jatký, ve stejné době se započalo se stavbou interního pavilonu v areálu nemocnice a zvažovala se stavba domu pro chudé s 36 byty. Důvodem bylo odprodání staré plynárny, kde některé rodiny přebývaly. Na náměstí Svobody při vchodu do ulice Na Stráži vznikla nová moderní budova lékárny a to přestavbou stávající „starobylé lékárny v renesančním slohu 16. století.“¹⁸⁰ Ve Strakonících II, Nových Strakonících, dokončila stavbu domu kamenická a sochařská firma Hercigova a nadále se rozrůstaly nové městské čtvrti. Opětovné rozšíření následkem zvýšení poptávky zaznamenala Jihočeská zbrojovka. „ V roce 1935 prodáno bylo za měsíc březen 24 motocyklů, v roce 1938 však za touž dobu 494 motocykly, proto bylo toto rozšířeno.“¹⁸¹ V souvislosti

---

Československá živnostensko-obchodní strana středostavovská a Československá sociálně-demokratická strana dělnická. Nutno podotknout, že za komunistickou stranu se do městské rady dostal jen jeden člen. Blíže: *Obecní kronika Strakonice 1916-1946*, Strakonice 2005, s. 211, 212, 237. Mnoho příznivců měla také agrární strana v čele s poslancem Rudolfem Beranem, z jihočeského kraje měly právě Strakonice nejvíce členů, během let 1932-35 se jejich počet zvýšil z 10 110 na 14 624. Blíže: Jaroslav ROKOSKÝ, *Jižní Čechy-bašta agrární strany v první Československé republice*, in: *Agrární strany ve vládních a samosprávných strukturách mezi světovými válkami*, Brno 2008, s. 97-106.

¹⁸⁰ *Strakonice. Propagace a adresář I*, Strakonice 1933, s. 87; Foto MSP, pohledy 1, 0776. Ulička Na Stráži, vpravo původní stavba lékárny a vlevo původní dům s tympanonem, v roce 1933 zde již stála moderní budova Občanské záložny.

¹⁸¹ *Obecní kronika Strakonice 1916-1946*, Strakonice 2005, s. 265.

s těmito úspěchy se mnozí zaměstnanci ve strakonickém průmyslu dočkali navýšení mezd.

V noci na 21. května 1938 proběhla ve Strakonících mobilizace záložníků a 23. září pak mobilizace všech branných sil do 40 let. Vše zde probíhalo klidně a nikdo nekladl tomuto celostátnímu nařízení odpor. Ledová sprcha přišla na konci září. Strakoničtí se dokonce zřekli konání svatováclavské pouti, která se zde slavila odnepaměti, a s napětím čekali na rozhodnutí z Mnichova. Další osudy státu byly zpečetěny a městu nezbývalo než plnit jeho rozkazy. Četnická stanice a policie prohledávaly byty hlavních stranických funkcionářů a pracovníků odborových organizací, kteří se orientovali doleva. Akciové továrny na fezy se připravovaly na nejhorší a část kapitálu převedly do zahraničí mimo sféru vlivu Německa. Mnoho lidí se chystalo vystěhovat do Anglie, Polska, Sovětského svazu, Francie a Jugoslávie. Začal se také organizovat odboj, který na Strakonicku řídil František Vrtílka. Dlouho se v této funkci neudržel, po příchodu německých vojsk byl s řadou dalších komunistických funkcionářů zatčen.¹⁸²

15. březen si místní pamětníci uchovali v paměti jako zasněžený a velmi smutný. Vojska Třetí říše sem připochovala po poledni a nikdo je nevítal. Pro špatné počasí nemusel nikdo do zaměstnání, tudíž nikdo nevycházel z domu. Jen v průchodech do dvorů se krčilo několik zvědavců. Vojsko se ubytovalo v tělocvičně měšťanské školy a svou přítomnost dalo najevo obrovským dělem, které postavilo před vchod do ulice. Stejně tak byly zabráný veškeré prostory k vyučování a školní docházka skončila. Odpoledne se z nařízení německé armády v celém městě vyvěsily plakáty s těmito body: „*Jízda vpravo, odevzdání zbraní všech druhů, zákaz veřejných schůzí, zákaz hromadného nákupu životních potřeb, přijímání německých peněz v poměru 10 korun za 1 marku, ochotné vycházení vojsku vstříc, zákaz pobytu obyvatelstva mimo dům po deváté hodině večer, uzavírání hostinců o osmé hodině večerní.*“¹⁸³ Na veřejných prostranstvích stály tanky a muniční vozy, všude se pohybovaly hlídky.

Němečtí vojáci vtrhli do místních obchodů a nakupovali veškeré zásoby za znehodnocené peníze. Pod hrozbou trestu vydrancovali i veškeré zásoby mlékárny a do

---

¹⁸² Odbojové organizace měly sídlo hlavně ve fezku a zbrojovce, hlavní představitelé byli v městské organizaci. V roce 1941 se gestapu podařilo vypátrat jejich ilegalitu a zatкло 39 členů. Po dlouhém mučení byli popraveni Karel Buček, Josef Šťastný a Václav Eller, ostatní dostali tvrdé tresty nebo byli propuštěni. Blíže: J. Z. CVRČEK, *Strakonice*, Strakonice 1989, s. 366-371.

¹⁸³ SOKA Strakonice, AM Strakonice, pamětní kniha, 1927-1950, inv. č. 132, kniha č. 105, s. 109.

okolního světa posílali zprávy o místní chudobě a bídě. Naloupené zboží pak posílali do Německa poštovními autobusy a někdy jich bylo až pět za den. Tento stav trval do 6. dubna 1939, kdy vojsko odtáhlo, pouze hotel Nový svět i nadále živil oddíl četníků, kteří zde zůstali, a zámecké prostory zabralo gestapo. I přes vypuknutí druhé světové války se ve Strakonících utajeně slavil 28. říjen. V listopadu byly téměř všechny strakonické školy opět zabrány německým vojskem.¹⁸⁴

Během let 1930-1939 se dočkalo město Strakonice značného nárůstu počtu obyvatel i domů a jiných staveb. Sčítání v roce 1930 zaznamenalo v obou částech města 9 757 obyvatel, což ukazovalo oproti předešlému výsledku z roku 1921 nárůst o 2 030 obyvatel. Také vyrostlo 8 nových domů. Přírůstek v dalším roce činil přes 266 jednotlivců a to hlavně přistěhovalců. Během všeobecné krize se průběžný pohyb obyvatelstva příliš nesledoval. Další údaj z konce roku 1935 připisuje městu Strakonice 11 150 obyvatel. V obou částech města přibylo pět domů, nárůst popisných čísel byl pomalý z důvodu dvojení. Počet obyvatel z konce roku 1937, tedy 10 868, vypovídá o úbytku, který byl také z velké části způsoben stěhováním kvůli nejisté budoucnosti našeho státu. Mírný nárůst pak v následujícím roce způsobili přistěhovalci z území odstoupeného Německu. První válečný rok se do města přistěhovalo i několik německých rodin a počet obyvatel tak vzrostl na 11 143. V druhé polovině 30. let zažilo město Strakonice stavební boom, který utišil poptávku po bytech a rozšířil hned několikrát průmyslové zóny. Dokonce ještě v létě 1939 se stavělo několik domů pro chudé, kde součástí téměř všech staveb byla i koupelna.¹⁸⁵

---

¹⁸⁴ Tentokrát zde vojsko pobývalo až do 3. června 1940.

¹⁸⁵ Podrobnosti v příloze v tabulce. Blíže: *Jihočeská technická práce*, sborník SIA 1938, s. 139.

3.5. Společenský život za první republiky

Kulturní a společenský život se stal po vzniku Československa výrazným fenoménem doby. Počet spolků a organizací neustále rostl, lidé měli více volného času a občas se ušetřilo i na nějakou zábavu v podobě kina, divadla, plesu nebo výstavy. Větší návštěvnost zaznamenaly i místní hostince, restaurace a hotely. Pravidelně se na několika místech konaly zábavy výhradně za doprovodu živé hudby a čím dál častěji se pořádaly přednášky a kurzy na rozličná témata. Dalším fenoménem byla pestrost politického zastoupení v našem městě, do politických debat se zapojovalo mnohem víc občanů a jednotlivé strany se pravidelně scházely ve svých oblíbených hostincích. Pravidelností se stávalo přispívání na rozšiřování Dykova městského muzea a místních knihoven.

Z předchozího režimu se udržel zvyk slavit veškeré církevní a státní svátky. Mezi ně patřily i nadále narozeniny prezidenta republiky, datum jeho zvolení do funkce a v místních poměrech se neopomínalo ani na jubileum starosty města či významných rodáků. Velká účast veřejnosti pak chodila i na méně šťastné obřady. Pohřby zde ve Strakonicích doprovázely dlouhé smuteční průvody přes celé město. Velmi vítaný se stal každý příjezd známé osobnosti a mnohému hostu se dostalo čestného občanství. Nedílnou součástí všeobecné zábavy ve Strakonicích byl sport. Nejen místní soutěže, ale i turnaje mimo obec se stávaly velmi populární. Jak letní, tak zimní radovánky si získávaly mnoho příznivců a sportovní kluby praskaly ve švech.

Město také více myslelo na své významné rodáky a přibývalo pamětních desek a pomníků. V červenci 1924 se konala velkolepá slavnost při odhalení pomníku Františka Ladislava Čelakovského na Zellerinově stráni. Místo pro jeho mramorovou bustu nebylo vybráno náhodně. Právě zde na pravém břehu Otavy západně od města často básník sedával a vzniklo tu např. dílo Růže stolistá. O vznik a usazení pomníku se zasloužil především odbor Klubu československých turistů. O rok později, 6. července 1925, se na Dubovci před hradem objevil základní kámen k pomníku Mistra Jana Husa. Na podzim pak byl pomník odhalen a na mistrovu počest bylo toto prostranství

přejmenováno na Husovo nábřeží. Ohromné účasti se dočkalo i odhalení Žižkovy mohyly nedaleko Strakonice.¹⁸⁶

Velkou oblibu strakonických občanů si získaly pravidelné koncerty vážné hudby. Konaly se v letních měsících o víkendech v městských sadech, většinou v neděli dopoledne. „ 3. 5. 1925 byl v sadech první koncert Hudby města Strakonice, sdružení to hudebníků z města i okolí.“¹⁸⁷ Hudebníci si opatřili dokonce stejnokroj a na čepici si nechali vyšít městský znak. Dalším zdrojem hudby se postupně stával radiopřijímač, který si zřizovalo čím dál víc domácností, a žáci ve školách při hudební výchově také poslouchali koncerty. Časté byly také návštěvy hudebních těles ze sousedních měst.¹⁸⁸ Většinou se zvaly hudební spolky za účelem oslavy narozenin nebo výročí úmrtí některého významného hudebního skladatele či místního virtuóza. Hudba zněla při všech městských oslavách, průvodech a uvítáních státních návštěv. Kromě výše zmíněného spolku zde působil pěvecký sbor Zvon a Palla. Tělocvičná jednota Sokol ve Spolkovém domě často pořádala koncerty jednotlivců, nejvýznamnější z nich byl houslový virtuóz Jan Kubelík, a výjimečně sem zavítali i zahraniční hosté. V prácheňském kraji se také začala probouzet folklorní tradice a i Strakonice měly svého dudáka Jaroslava Formánka, který často koncertoval.¹⁸⁹

Velkou oblibu celého města si svými častými představeními získalo divadlo. Nejčastěji se jednalo o divadlo ochotnické. Dramatický odbor Sokol, dramatický odbor Tělocvičné dělnické jednoty a v neposlední řadě divadelní jednota J. K. Tyla sehrály vždy několik představení do roka. Odpoledne bylo určené pro děti a večerní hodiny pak pro dospělé. Některé kusy spolky přejaly, ale také si psaly vlastní hry. Tradicí bylo také školské divadlo a dokonce hrály i děti z okresního sirotčince. Okresní sdružení republikového dorostu pořádalo svá divadelní představení ve spolkovém domě. Profesionální soubory přijížděly z okolních měst. Mezi nejoblíbenější patřily „*Jihočeské*

---

¹⁸⁶ Mohyla má 15 m na výšku a nachází se blízko vesničky Sudoměř mezi rybníky na místě středověké bitvy. Sbírkou na stavbu pomníku se účastnili lidé z Písecka, Vodňanska i Strakonicka a na odhalení se přišlo podívat kolem 20 tisíc obdivovatelů. Blíže: SOKA Strakonice, AM Strakonice, noviny Prácheň, 20. 7. 1925.

¹⁸⁷ SOKA Strakonice, AM Strakonice, pamětní kniha, 1927-1950, inv. č. 132, kniha č. 105, s. 21.

¹⁸⁸ Písecký symfonický orchestr Smetana čítal 72 členů, město Horažďovice také se svým hudebním tělesem navštěvovalo Strakonice. 12. dubna 1930 sem přijel zpívat i pražský pěvecký sbor Typografia, který měl toho času 60 členů. Na jaře roku 1932 sklídilo obrovský úspěch Sukovo kvarteto z Českých Budějovic. Srov.: *Obecní kronika Strakonice 1916-1946*, Strakonice 2005, s. 77, 121, 154.

¹⁸⁹ „ 10. června 1929 zachytila největší gramofonová společnost His mater's voice v Londýně 14 lidových staročeských písní, které přednesl zdejší rodák Jaroslav Formánek, král dudáků, na dudy.“ SOKA Strakonice, AM Strakonice, noviny Prácheň, 12. 6. 1929.

národní divadlo z Českých Budějovic, Vilský-Wittich z Prahy, taneční umělecký soubor M. Szyhglarské z Prahy, Zpěvohra z Plzně, soubor divadelní ředitelky Běhounkové z Prahy, operetní společnost pražského divadla Uranie, prof. Skupa z Plzně s uměleckým loutkovým divadlem".¹⁹⁰ Čím dál častěji se konalo promítání filmů v novém sále U Bílého vlka, dalším kinem byla část spolkového domu a v letních měsících se promítalo i v zahradní restauraci Oskořinka na začátku Podskalí. Krátkometrážní filmy bylo možné zhlédnout v restauraci „U Lišků“. Nejprve se jednalo o němé filmy, ale to se rychle změnilo. Na konci roku 1933 se město vzdalo promítací licence a v březnu následujícího roku se filmových představení ujal sbor dobrovolných hasičů.

Velká část společenského života strakonických občanů se odehrávala v hostincích, v restauracích a v kavárnách. Kromě náhodných debat místních štamgastů se zde pořádaly organizované debaty politických stran a ostatních spolků. Komunistická strana československá se od svého vzniku v roce 1921 scházela v restauraci U Švehlů téměř na rohu náměstí Svobody a Švamberkovy třídy a roku 1936 přesídlila naproti do hostince U Koflíku. Pro mnohé spolky se stal útočištěm hostinec Panteon, kde dělal hostinského pan Palivec. Častým hostem zde byl pěvecký a hudební spolek Zvon. Velmi živo bylo v hospodě „Myšina“ na levém břehu Otavy u mostu k zámku. Pro velké množství myší a krys, které se zdržovaly u vody, dostala tato putika své jméno. Mnohdy se na radnici množily stížnosti na velký hluk i v dopoledních hodinách, když kolem šel pohřební průvod. Myšina prostě nezavírala nikdy.¹⁹¹ Také vorařská hospoda na Podskalí¹⁹² neměla nikdy tichou společnost. Hostinský Hurych zde provozoval výčep i několik pokojů pro voraře, kteří zde trávili odpočinek na své pravidelné trase po Otavě. Po proudu pak byla jejich další zastávkou chaloupka Zavadilů,¹⁹³ která zapisovala vory, tedy jakási vorařská kancelář.¹⁹⁴ Naproti pivovaru přes řeku stávala zámecká restaurace Plevno¹⁹⁵ a na druhém hradním nádvoří ve 30. letech vznikla

---

¹⁹⁰ *Obecní kronika Strakonice 1916-1946*, Strakonice 2005, s. 177-178.

¹⁹¹ Foto: MSP Strakonice, pohledy 1, 0295. Pohled znázorňuje Myšinu po několikadenním požáru v roce 1903.

¹⁹² Foto: MSP Strakonice, pohledy 1, 0303.

¹⁹³ Foto: MSP Strakonice, sbírka fotografií, inv. č. 0264.

¹⁹⁴ Poslední vor na Otavě plul 12. září roku 1960. Blíže i ke strakonickým hospodám: J. REŽNÝ, *Kapitoly ze života lidu na Prácheňsku*, Strakonice 2008, s. 165-235.

¹⁹⁵ Foto: MSP Strakonice, skleněné negativy, 205. V levé části fotografie je patrný nápis Plevno. Rok 1932.

restaurace Hradní sklípek. Na Siebertově třídě stál vyhlášený hotel a hostinec Nový svět, kde se v budoucnu také promítalo kino. Název byl opakem restaurace Starý svět ve Strakonících II v Zátkově ulici, také se zde říkalo „U Dlouhých“. V její blízkosti se nacházel velmi oblíbený hostinec Port Artur. Na konci Zátkovy ulice stál od začátku 20. století hotel U Žáčků. Pro svou blízkost k železničnímu nádraží měli neustále plné pokoje. Později po roce 1945 se hotelu začalo říkat „Švanda Dudák“. Na pravém břehu Volyňky v blízkosti soutoku s Otavou a židovské synagogy ležela známá hospůdka „U Tří lip“¹⁹⁶ a kousek dál po proudu „U Slona“ č. p. 95. V tomto hostinci se za první republiky hrávalo studentské divadlo.

Sportovišť bylo ve Strakonících několik, největší se nacházelo „Na Křemelce“ na pravém břehu Otavy za Ohradou. Starala se o ně Tělocvičná jednota Sokol a postupně zde vyrostlo zázemí pro sportovce a v roce 1924 i přístřešek pro diváky. Další fotbalový trávník se rozprostíral mezi železniční tratí a Komenského třídou. Výhodná byla jeho blízkost k místní škole. Dříve se také hrávalo v zadní části Podskalí u řeky nebo Na Jezárkách severozápadně od města směrem ke Starému Dražejovu. V regulačním plánu se počítalo rozsáhlými sportovišti nad Podskalím, ale v budoucnu se výstavba nekonala. Místní fotbalisté hráli za klub SK Strakonice 1908 a dosahovali chvályhodných výsledků.¹⁹⁷ Čím dál více oblíbený se stával tenis a také se kolem něj vytvořil lawntenisový klub. Výjimkou nebyly plavecké a lehkootletické závody. Velmi oblíbená byla plovárna na Podskalí, kterou vedli manželé Bechyňských. Několikrát ji odnesla velká voda, ale brzo se s pomocí dobrovolníků obnovila. K plovárně patřilo i půjčování lodiček na projížďku po romantickém Podskalí.¹⁹⁸ Mezi další sporty pod záštitou Tělocvičné jednoty Sokol patřila např. házená a odbíjená. Celoročním sportem byly šachy a šachový odbor sportovního klubu pořádal četné turnaje.

Zimní radovánky se odehrávaly na Blatském rybníce. Hrávaly se zde i hokejové turnaje, bohužel mnohdy se kvůli počasí nikdo na konci sezóny nedozvěděl výsledek. Dokonce si sem hokejoví nadšenci nainstalovali osvětlení, aby se mohlo hrát až do pozdních večerních hodin. Lyžaři měli podmínky ztížené, místní sněhové pokrývky většinou nedosahovaly potřebných rozměrů, proto běžkaři i milovníci sjezdovek

---

¹⁹⁶ Foto: MSP Strakonice, F1632.

¹⁹⁷ Několikrát mužstvo vyhrálo nad fotbalisty Českých Budějovic a pravidlem se stávalo získání poháru Strakonice a Volyně. Zápasy byly sehrány i s mužstvem z Plzně a dalších velkých měst. Blíže v: *Obecní kronika Strakonice 1916-1946*, Strakonice 2005, s. 181-182.

¹⁹⁸ Foto: MSP Strakonice, skleněné negativy, 181.

navštěvovali Kubovu Huť na Šumavě kvůli dobrému vlakovému spojení. Celoročním koníčkem mnoha strakonických občanů se stala turistika. Zdejší odbor Klubu československých turistů pořádal četné výlety do okolí Strakonice a jeho zásluhou vzniklo jedno z prvních turistických značení v okrese Strakonice. K těmto činnostem velmi pomohlo místní sdružení skautů, také oni byli jedni z iniciátorů četných přednášek a zajímavých kurzů, které obohatily společenský život v našem městě.

Přednášky se začaly množit hlavně od 30. let. Kromě zvyšujících se počtů kurzů civilní protiletectvé obrany a dalších sezení na téma obrany státu a chování obyvatel ve válce si obyvatelstvo Strakonice oblíbilo i přednášky cestopisné a politické. Přednášející pocházeli z celé republiky, ale i ze zahraničí, nejčastěji z Ruska. Mezi místní oblíbené kurzy patřilo vaření či pletení, které pořádala hospodyňská škola. I umění mělo ve Strakonici svůj prostor. Výstavy obrazů a jiných uměleckých předmětů se konaly kromě městského Dykova muzea také v hotelu Liška na náměstí Svobody. Výjimkou nebylo ani předvádění nových průmyslových výrobků, především z Jihočeské zbrojovky. Díky její výrobě motocyklů a motokol se v našem městě ustanovil spolek Motoklub, který pořádal mnohé závody po okolí.¹⁹⁹ Další vzdělání poskytovaly městské knihovny a čítárny: „Městská čítárna Čelakovského, Městské Dykovo museum a archiv, Městská knihovna Šmidingerovská, Měšťanská škola dívčí, Měšťanská škola chlapecká, Obecné školy Masarykovy, Obecná škola Strakonice II, Odborná škola hospodářská a zemědělská poradna, Okresní nemocnice, Okresní učitelská knihovna, Plánka Vlastimila knihovna, Státní čsl. reálné gymnásium“. Každý z těchto institutů vlastnil určitý počet svazků, které si bylo možné zapůjčit nebo na místě přečíst. Neodmyslitelnou součástí byly také noviny a jiné tiskoviny vydávané ve zdejší tiskárně. Mezi ně patřily: Listy Strakonicka, noviny Prácheň,²⁰⁰ Lidový deník, Domovina domkářů a maloročníků, Pošumavský kraj, Venkov, Mladý venkov, Jihočeský domov²⁰¹ a velmi krátce vycházely i studentské časopisy. Např. časopis „Bod varu“ vycházel necelé dva roky a přispívali do něj svými články nejen studenti místního reálného gymnázia, ale také jejich učitelé. Jedním z jeho zakladatelů byl strakonický rodák Jan Zdeněk Cvrček, výborný lékař i spisovatel pro Strakonice a nejbližší okolí.

---

¹⁹⁹ MSP Strakonice, pohledy 1, 0055, 0056.

²⁰⁰ Noviny Prácheň vycházely do 9. Května 1941, kdy je zakázalo německé vedení města, ani po válce se tisk těchto novin neobnovil. Blíže: *Obecní kronika Strakonice 1916-1946*, Strakonice 2005, s. 305.

²⁰¹ J. Rokoský, *Jižní Čechy*, in: *Agrární strany ve vládních a samosprávných strukturách mezi světovými válkami*, sborník příspěvků z mezinárodní konference, Uherské Hradiště 2008, s. 99.

I Strakonice měly svou politickou scénu. Některé strany zde měly velkou podporu, mezi ně patřily hlavně ty dělnické kvůli velkému počtu zaměstnanců v místních průmyslových podnicích. Odborové organizace Československé obce dělnické měly hned několik odnoží. Počty příznivců rostly i komunistické straně československé, ale mnohým strakonickým občanům se nelíbila tato strana ani její programy. „ *Komunisté se nedopřejí klidu. Žďibec jich u nás ještě je v posledním tažení, ale pokoje si nedají. Dne 20. tohoto měsíce uspořádali si v Oskořince nepovolený projev, který ovšem byl jim zmařen.*“²⁰² Tyto věty byly napsány v Práchni na jaře roku 1931. Velkou organizací byla Agrární strana a domovina, která během let 1932 a 1935 získala přes 2 000 nových členů a celkem ji podporovalo 10 666 příznivců v celém strakonickém okrese. Jednalo se také o nejvyšší počet v celých jižních Čechách. V čele této organizace byl již mnohokrát zmiňovaný Rudolf Beran.²⁰³ Další politické strany jsou uvedeny v příloze.

Město Strakonice žilo za první Československé republiky opravdu bohatým životem. Nejružnější přednášky, kurzy, plesy, zábavy, filmová představení a sportovní utkání obohacovaly společenský život všech věkových kategorií. Nikdo se nebránil novým sportům ani tancům či hudbě. Tiskoviny nepodléhaly cenzuře a město všeobecně vzkvétalo po všech stránkách.

---

²⁰² SOKA Strakonice, AM Strakonice, noviny Prácheň, 20. května 1931.

²⁰³ J. Rokoský, *Jižní Čechy*, in: Agrární strany ve vládních a samosprávných strukturách mezi světovými válkami, sborník příspěvků z mezinárodní konference, Uherské Hradiště 2008, s. 102.

3.6. 40. léta

Následující desetiletí bylo pro město Strakonice i pro jeho obyvatelstvo nejtěžší zkouškou v historii. Přítomnost německých vojsk a úředníků v čele s gestapem, neustálé domovní prohlídky, nejrůznější omezení provázející obyčejný život občanů a nedostatek všeho potřebného k přežití, to je jen základní výčet z útrap, které si Strakonice, ale i celá Československá republika musely prožít v první polovině 40. let. Přesto se našly skupiny lidí, které v utajení vedly odbojovou organizaci a všemožně se snažily narušit německou nadvládu. Mnozí byli zatčeni, někteří popraveni, ale přesto se jejich kamarádi nevzdávali a dál bojovali za svobodu.

Kromě již zmíněných bodů, které vydalo německé velení ihned po zabrání naší země, následovalo velmi důsledné opatření ke zlepšení orientace ve všech částech města. Bylo nařízeno nové označení všech domů, na stejné tabulky přepsali majitelé domů své číslo popisné, což usnadňovalo i noční orientaci pro případné prohlídky bytů. Následovalo ještě horší a potupnější nařízení, které se týkalo všech nepohodlných českých názvů obchodů, hostinců, restaurací, hotelů a především ulic. Původní názvy muselo obyvatelstvo zabílit a napsat na stejné místo předepsanou náhradu. Toto nařízení se nevyhnulo ani místním kapličkám. Pokud nemusel být nápis změněn, pak přibyl pod něj automaticky ještě německý překlad. Další nápisy určovaly, kde se smí hovořit jen německy, případně kam nesmí vstoupit žádná osoba židovského vyznání. Tato nařízení byla vylepována na větších prostranstvích nebo vyhlašována rozhlasem. Město se během války rozdělilo na 7 částí.²⁰⁴ Novinkou byla změna politického okresu. Odtržením horažďovického okresu a připojením k Sušici se přišlo o veliké území. Jako protislužba byl připojen politický okres Blatná, čímž sahal nový útvar až k Rožmitálu, a část okresu Prachatice. Zajímavé je, že po skončení války se vrátily hranice na své předválečné místo, ale dnes jsou hranice bývalého okresu stejné, jako je ustanovili němečtí úředníci.

---

²⁰⁴ Mezi další opatření německé okupace patřila změna letního času o jednu hodinu a v následujících pěti letech se letní čas zachoval i ve zbytku roku, což značně ztížilo práci veškerého dělnictva. Po důkladné prohlídce byly z rádií ve všech domácnostech vymontovány součástky na přijímání krátkých vln kvůli poslechu zahraničních stanic. Také byla odebrána licence na biograf hasičskému sboru, je jen s podivem, že se tak stalo až v roce 1944.

V průběhu celého válečného období probíhalo zabírání dalších a dalších domů a veřejných prostor. Jen vedení strany NSDAP se stěhovalo hned několikrát. Z prostor radnice přesídlili do budovy zámku a nakonec se jim zalíbilo v domě po židovském majiteli Reimanovi, Strakonice II č. p. 105.²⁰⁵ Zámecké prostory po nich zabrali němečtí pracovníci ve zdejších průmyslových podnicích. To znamenalo přestavbu stávajících prostor na bytové jednotky a tím zámek velmi utrpěl. Zabraní a následnému vystěhování interiéru se nevyhnul ani spolkový dům „Sokolovna“, kde se zabydlel strážní oddíl policie a v roce 1941 se její inventář přemístil do židovské synagogy ve Strakonících II. Pro německé pacienty byl uvolněn jeden velký pokoj v nemocnici a nesměli se sem ukládat jiní pacienti než árijské rasy. Zabrány byly také téměř všechny strakonické školy. Mezi prvními šlo o měšťanskou školu na náměstí Svobody č. p. 141, jejíž prostory sloužily jako ubytovny pro vojsko. Vojenské oddíly se neustále měnily a jejich počtu se musela přizpůsobit i kapacita ubikací. Některé školy se proto neustále stěhovaly, aby byla zachována alespoň nějaká školní docházka.

Vyučování se stávalo čím dál vzácnější, ale nedostatek volných prostor se ukázal postupem času jako nejmenší problém. Mnohem větším úskalím byl nedostatek profesorů a s postupem času i počet dětí. Využití veškeré pracovní síly se stupňovalo a zaměstnávali se čím dál mladší a mladší lidé. Jedinou fungující školou po celý pracovní týden se stala ta německá. *„Zřízení německé školy pokládali Němci za účinný prostředek poněmčování. Proti již 1. srpna 1939 otevřeli dvojtřídní školu, jež umístěna v okresním sirotčinci. Nábytek a zařízení muselo obstarati město. Náklad činil 15 000 korun. Německých dětí bylo jen několik, většina byla zaprodaných českých lidí. Když šly děti ze školy, byl slyšeti jen český hovor. V roce 1941 v červenci byla německá škola přemístěna do zabrané hospodyňské školy i s částí zahrady a zřízen tam tzv. Schülerheim. České označení hospodyňské školy bylo odstraněno a nahrazeno nápisem německým. Hospodyňská škola se musela odstěhovat do školy hospodářské, ovšem zařízení internátu pro žáčky muselo se také ponechati pro Němce v hospodyňské škole. Adaptace školy stála přibližně 250 000 korun, což uhradil Zemský výbor.“*²⁰⁶ Podobný průběh čekal i zabrané nebo prázdné domy po židovských občanech Strakonice. Při pravidelných transportech si směli vzít jen 50 kg svého majetku a veškeré vybavení tak

---

²⁰⁵ *Obecní kronika Strakonice 1916-1946*, Strakonice 2005, s. 305.

²⁰⁶ SOKA Strakonice, AM Strakonice, pamětní kniha, 1927-1950, inv. č. 132, kniha č. 105, s. 111.

zůstalo v jejich bytech. Převážně se jednalo o domy ve Strakonících II., ale hlavně židovští obchodníci se v posledních staletích usídlili i v domech na náměstí Svobody a v blízkosti všech částí továren na fezy. Ostatní obyvatelstvo se s nimi sžilo a transporty tak byly prováděny citovým strádáním celého města. Přeci jen 200 rodin není málo.

Další katastrofou byly rozmarny přírody. Neustálé deště způsobily několikrát povodně v letech 1939 a 1940. Po dlouhém sněžení a následném tání na počátku roku 1940 postihla Strakonice obrovská povodeň. I přes odstřelení ledů u zámečku Střela bylo zatopeno sokolské cvičiště a Švehlova ulice. Katastrofa je zaznamenána na filmovém pásku, kde je patrná hrozba protržení hráze. Na vodní živel dohlíželi němečtí i čeští vojáci s dřevěnými tyčemi na odrážení ledů od břehu. Na krátkém filmu je zachyceno částečné protržení hráze na pravém břehu Otavy a následné zaplavování sadu a několika budov. Místní se po ulicích pohybovali na loďkách a mostům chybělo k zaplavení jen málo. Dřevěná pěší lávka přes Volyňku byla stržena.²⁰⁷ Při nejvyšším stavu byla vodní hladina o tři metry nad normálem a vstup na Ohradu²⁰⁸ byl zároveň s vodou. Ve stejném roce pak následovalo ještě několik menších záplav a obyvatelstvo se jen těžko zbavovalo následků divoké vody. Velké škody byly napáchány na nejnovějších úpravách při regulaci řek.

Pro říši byl nejdůležitější průmysl, který tolik potřebovali ve svém válečném stavu. Nejdříve zabrali zbrojovku a upravili si výrobu ke své potřebě. Výroba lehkých děl a kulometů si časem vyžádala ochranná opatření, „ *kolem zbrojovky konaly se stálé hlídky, později byla obehnána ostnatým drátem a na obvodu postaveny 4 pozorovatelný se strojní puškou za příčinou obrany.*“²⁰⁹ To znamenalo nasazení veškeré dostupné pracovní síly. Stávající zaměstnanci nestačili, přistoupilo se tedy k povolání úředníků a posléze i studentů středních škol, kteří jakožto mladiství nemohli zastat tolik práce kvůli nevyvinuté tělesné stavbě. Pro ženy s malými dětmi zřídilo město dětské útulky. Nejvyšší počet zaměstnanců byl 8 000, což bylo až neuvěřitelné při celkovém počtu obyvatelstva. Nové dělníky sem přiváželi z okolních obcí i krajů a nutností se stala stavba dřevěných domů při radomyšelské silnici. Postupem času se ukázal také nedostatek textilních výrobků v armádě, následovalo proto zabránění akciových továren na fezy a i zde byla výroba změněna na produkci ošacení pro německou armádu.

---

²⁰⁷ MSP Strakonice, inv. č. V105, kazeta č. 18, povodeň 1940.

²⁰⁸ Foto: MSP Strakonice, inv. č. 1000, 1940.

²⁰⁹ *Obecní kronika Strakonice 1916-1946*, Strakonice 2005, s. 302.

Některé tovární objekty přestaly vyrábět textil a opravovaly se zde letecké motory pro firmu Strakowerke.²¹⁰ Část továrny v blízkosti hradního areálu prošla výraznými stavebními úpravami, aby se tak zvětšil prostor pro válečnou výrobu.²¹¹ Původní stroje na výrobu fezů se přesunuly do Písku a mnoho jich bylo poškozeno nebo úplně zničeno. Nedaleko opravy motorů za hrází Blatského rybníka se zřídila dvě lešení pro jejich zkoušení a svým lomozem neustále obtěžovaly celé město. Velmi náročné bylo čištění motorů benzínem a tuto práci zastávali také studenti. Třísměnný provoz obou továren byl později nahrazen dvousměnným, nejprve po 10 a pak po 12 hodinách. Práce v nevětraných místnostech s benzínovým zápachem a se špionážní kontrolou²¹² za zády sebou nesla neblahé následky na zdraví zdejších zaměstnanců. Na plné obrátky vyráběla také cihelna poblíž železniční zastávky Řepice. Další hrozbou se staly letecké nálety, protože průmyslové zóny byly během války hlavním a žádaným terčem spojeneckého letectva.

Stejně jako v ostatních městech i ve Strakonících fungovala protiletecká obrana. Během celé války se rozšiřovaly protiletecké kryty a veškeré zahrady kolem několika patrových domů byly rozkopány. Střechy v jedné části města byly natřeny směsí vápna se solí. Každý dům měl vyvěšen svůj seznam osob určených na ochranu při náletech, mezi nimi byly i ženy. Povinnou výbavou každého popisného čísla byla voda, písek a nářadí na hašení případného požáru způsobeného leteckým náletem. Naštěstí tohoto neštěstí zůstalo město ušetřeno. Sice se neustále ozývaly sirény a nejvíce tím trpěla výroba v továrních komplexech. Lidé většinou utíkali za město a postupem času přestali věnovat hlášením o náletech patřičnou pozornost. Až roku 1944 a na jaře 1945 spadly některé bomby na nádraží a poblíž silnice na České Budějovice. Poslední nálet se konal 3. května 1945 v osm hodin večer na Jihočeskou zbrojovku, kde naštěstí nikdo v té době

---

²¹⁰ Jednalo se o továrnu „S“ na Husově nábřeží.

²¹¹ Foto: MSP Strakonice, 6. ledna 1942.

²¹² Jihočeská zbrojovka byla hlavním centrem podzemního odboje. V průběhu celé války zde působilo několik tajných organizací, mezi nimi byl například Předvoj, Niva a Rudý bod. Informátoři byli napojeni na okolní města Blatnou, Písek a dokonce i na Prahu. Svým životem za statečnost zaplatili: Jaroslav Fabinger, Václav Raba, Miloslav Píša, František Kohouta, lékař Milan Rektořík. Nejvíce obětí si vyžádalo období po Heydrichiádě. I poté odbojové organizace pokračovali ve spolupráci se zahraniční československou vládou. Vedoucími utajovaných skupin byli: Jaroslav Háza, Štěpán Hodný, Josef Hrbek, František Hrbek, Alois Boltík, František Pánek, Antonín Škola, Květoslav Soukup, Bohuslav Křivanec, Josef Tlapák, Josef Stejskal, Jan Vojtěch a Jiří Tichý. Blíže v: J. Z. CVRČEK, *Strakonice*, Strakonice 1989; *Obecní kronika Strakonice 1916-1946*, Strakonice 2005.

nepracoval. Náhodně byli v blízkosti výbuchu dva muži, kteří utrpěli smrtelná zranění, a mladá dívka přišla o horní a dolní končetinu.²¹³

Počet obyvatel stoupal díky přílivu nové pracovní síly a také Němců, kteří se sem stěhovali za novým bydlením a brali s sebou celé rodiny. Kvůli těmto přistěhovalcům bylo zakázáno zveřejňovat aktuální počet obyvatel. Německé úřady si nechaly zpracovat úplný seznam majitelů domů.²¹⁴ Bohužel také obyvatelstva ubývalo. Kromě odhalených odpůrců Hitlerova režimu se jednalo především o Židy a také o smíšená manželství. Strakonice měly své ghetto bez hranic již ve středověku. V 19. století se zasloužili židovští obchodníci o průmyslový rozvoj města, když založili vyhlášenou továrnu na fezy. Ve třicátých letech dvacátého století zde žilo přibližně 200 rodin. Pokojný život židovských obyvatel přerušila nacistická okupace. Již v říjnu roku 1938 se na židovských obchodech ve Strakonících objevují protižidovské nápisy a nálepky. Další problém nastal v roce 1939, když vyšetřování zemského úřadu v Praze zjistilo, že ŽNO v Strakonících ani v přilehlých obcích, např. Horažďovice, Volyně, Písek, Březnice, Příbram a Dobříš, nemá svého rabína. Pokud by se jmenované obce nespojily a nevytvořily tzv. Společný rabinát obcí, pak by jim hrozil zánik. Sídlem nového rabinátu byla Březnice, odkud mohl společný rabín dojíždět a vyučovat judaismus podle potřeby. Strakonická ŽNO ztratila svého rabína v roce 1937. Tehdy jím byl českobudějovický Dr. K. Thieberger, ale žádal mzdu 1000 korun ročně. To bylo v té době neúnosné, a proto musel být propuštěn.

Začínalo být téměř jasné, k čemu protektorátní úřady směřují, a většina Židů v republice měla snahu se vystěhovat. Velkou překážkou bylo financování cest, např. do Palestiny nebo do exotických oblastí. Jen hrstka židovských rodin měla štěstí a podařilo se jim odejít do zahraničí. Ze Strakonice odešlo na podzim roku 1939 deset židovských rodin. Starostou ŽNO v tomto roce byl Solomon Krämer. Každá židovská obec v republice musela platit 3000 korun ročně do společné pokladny. V roce 1939 se začalo všechno hroutit. Židé byli vylučováni z administrativy, mnozí chtěli vystoupit z víry, protože neměli kapitál na zaplacení náboženské daně. Z protektorátního nařízení

---

²¹³ Mezi oběti patřil Karel Keřka a Bedřich Pavlík, oba ještě nedovršili ani 25 let a postižená dívka se jmenovala Marie Králová. Blíže: *Obecní kronika Strakonice 1916-1946*, Strakonice 2005, s. 308-312.

²¹⁴ Případné změny byly přepsány červenou propisovací tužkou a domy, jejichž majitelé se hlásili k židovskému vyznání, měly kolem popisného čísla modrý kroužek pro zvýraznění. Seznam majitelů domů pochází z roku 1941. Blíže: SOKA Strakonice, AM Strakonice, seznam domů a majitelů, 1941, inv. č. 191, kniha č. 164.

byli donuceni postavit si vlastní protiletcecké kryty. V roce 1940 byl starostou ŽNO Zikmund Kohn a náměstkem starosty JUDR. Max Brox, advokát. Nařízení ze dne 4. července 1939 říkalo, že se Židé nesměli účastnit politického ani spolkového života. Všechny spolky a politické organizace měly vyloučit všechny Židy a prohlásit se za árijské kluby. Veškerý židovský majetek musel být zapsán, své cennosti byli nuceni uložit do bank a s jejich majetkem mohl manipulovat jen německý správce.

10. listopadu 1939 odevzdala ŽNO synagogu po domluvě s panem starostou města Fifkou. Na rozkaz ji museli Židé vyklidit a pak měla být použita pro vojenské účely. Ve vyhláškách bylo postupně Židům zakázáno nakupovat v árijských obchodech mimo stanovenou dobu. Účastnit se jakékoli sportovní akce se stalo zapovězeným. Četnická stanice uzavřela Richardu Druckerovi obchod s koňmi a Valerii Luftové obchod s mlékem. Doktoru R. Deimlovi sebrali právo k výkonu praxe a byl dokonce vyloučen z lékařské komory. Nad živnostmi strakonických Židů dohlížel regionální inspektor Adolf Krejsa. V roce 1941 byla vydávána další nesmyslná nařízení. Židé nesměli jezdit na kole, z domu směli vycházet jen v době od 8:00 do 20:00 hodin. Opět se vrátilo jejich povinné označení. Museli nosit žlutou hvězdu s nápisem „Jude“. Nesměli navštěvovat restaurace, kavárny, divadla, bigrafy a ostatní veřejné místnosti. Všechny zákazy vyvrcholily tím, že v říjnu 1941 byly uzavřeny všechny synagogy a modlitebny.

28. Července 1942 se dostala do Strakonice obsílka s přesnými instrukcemi ohledně deportace Židů. Nikdo z nich se nesměl přepravovat sám a musel mít ozbrojený dozor. Odpovědným se stal vrchní policejní dozorce František Kubín. Většina strakonických souvěrců byla deportována 26. listopadu 1942. Tehdy bylo podle pamětníků chladné ráno, poletoval sníh a studený vítr šlehal do tváří. Nebyly ušetřeny ani malé děti. Šestiletá Alenka Adlerová nastupovala do transportu s maminkou a s prarodiči. Zachránit se mohl jen ten, kdo utekl. Židovka Alice Theimer se o to pokusila v roce 1943 a dlouhou ji bez úspěchu hledalo gestapo. Někteří byli povoláni k transportu ještě v roce 1944. Mnoho starých lidí zemřelo v přestupní stanici v Terezíně, a proto jsou známa jejich data úmrtí. Mezi ně patřila např. Marie Deimlová a Helena Druckerová. O ostatních občanech ŽNO ve Strakonici nejsou jiné zprávy. Většinou byli převezeni do vyhlazovacích táborů, především do Osvětimi, kde jich mnoho zemřelo. Vrátilo se jich po válce opravdu málo na to, aby se po osvobození strakonická ŽNO obnovila. V roce 1945 v našem městě slavili vojáci Nový rok a Den

smíření s nimi slavili jen čtyři strakoničtí Židé - Leo Hofman, Berthold Fürth, Jiří Ehrman a Karel Ehrmann. Ani ti zde nevydrželi dlouho a odstěhovali se do Spojených států amerických nebo později do nově vzniklého Izraele.²¹⁵

Ke konci války do Strakonice přicházelo víc a víc německých rodin, žádaly o ubytování nastálo, úřady je nazývali „národními hosty“, ale dotčení Němci se domáhali nápravy s tím, že jsou u nás doma. Úřady je chtěly nastěhovat do strakonických rodin, ale proti tomu se místní opravdu vehementně bránili a nakonec se k nim nastěhovali čeští dělníci a v uprázdněných ubytovnách byly umístěny německé rodiny. To nebyly první potíže. Už v roce 1942 sem německé úřady poslaly své důstojníky na ozdravný pobyt. Tentokrát se rodiny s velkými byty neubránily cizím návštěvníkům a celé týdny se bály o svou existenci. Bohužel v některých pokojích bydlelo i několik rodin, protože němečtí úředníci si prostě zabrali velké byty a užívali je jen ke své osobní potřebě. Mezi jedno z největších válečných omezení patřilo zdražování veškerých potravin, které se stupňovalo po stokorunách na jednom výrobku a rostl tak černý trh. Vydané zákony určovaly množství možných zásob a velmi přísně se tyto stanovy hlídaly hlavně na venkově. Odevzdávaly se všechny přebytky obilí, masa i brambor. Dokonce se nesměly spotřebovat brambory o průměru větším než 3 cm.²¹⁶ Velký rozdíl pocítili obyvatelé v přidělech potravin mezi přiděly jejich a německými, mnohdy se jednalo o pětinasobný rozdíl.

Stavební vývoj se nedočkal v těchto válečných letech očekávaného rozvoje, který slibovala předchozí léta. Stavělo se pouze v průmyslových objektech a kvůli již zmíněnému růstu počtu obyvatelstva proběhla velmi rychlá stavba dřevěných domků. Místo tenisových kurtů v panské zahradě za hradním komplexem postavilo německé vojsko vysokou betonovou budovu, kde potom úřadovali i bydleli. Naopak se zanedbávala běžná údržba všech veřejných i soukromých budov kromě ulic i silnic, přerušeny byly veškeré stavební úpravy týkající se regulačního plánu z roku 1933. Opakovala se tak situace z první světové války a mnoho budov touto cestou zchátralo a

---

²¹⁵ Jaroslav MARČAL, Josef SAMEC, Jaroslav SICHINGER, *Oběti fašistické okupace v okrese Strakonice*, Strakonice 1985; Robert EHRMANN, *Strakoničtí souvěrci*, Praha 1998; *Vlastivědný sborník Strakonice*, díl I., kapitoly z historie, Strakonice 2002. Ke srovnání: Tomáš PĚKNÝ, *Historie Židů v Čechách a na Moravě*, Praha 2001.

²¹⁶ V roce 1939 v létě bylo kilo másla za 16 korun, září stejné roku za 20 korun. V roce 1940 již stálo 40 korun a po dalším zvyšování až do roku 1944 ho místní mohli koupit i za 800 korun. Stejněho zdražení se týkalo masa a nejdražší byl litr čistého lihu, ten se dal koupit za 1 500 korun. Blíže v: SOKA Strakonice, AM Strakonice, pamětní kniha, 1927-1950, inv. č. 132, kniha č. 105, s. 112.

po osvobození muselo být zbouráno. Tento případ se týkal především staveb ve Strakonicích II, kam se už po válce nikdo z židovských obyvatel nevrátil. Naopak se dostalo velké pozornosti úpravě hlavních tahů, které potřebovalo německé vojsko ke svým neustálým přesunům těžké techniky. Jednalo se o Zátkovu ulici, Švehlovu ulici, Švamberkovou třídu, Lázeňskou ulici, Plánkovu, Vojanovu, Havlíčkovu a Václavskou ulici. Dále se nově vydláždila silnice k novým obecním jatčím a do Katovic. Rozšíření ulice kolem nemocnice bylo velmi vítané. Město sice muselo obětovat část nemocničních sadů, ale to německým úřadům nevadilo a žulové kostky v této frekventované části města vydržely dalších několik desetiletí. Na rozšířenou silnici u nemocnice navázala upravená komunikace směrem na Radomyšl a na Blatnou. Velkou změnou ve vzhledu náměstí Svobody bylo přesunutí mariánského morového sloupu. Stalo se tak koncem listopadu 1941 a po rozebrání na jednotlivé části byly práce na jeho přesunutí náhle zastaveny. Strakoničtí pamětníci vzpomínají, že ještě po válce se rozebraný sloup válel po Palackého náměstí, než našel své nové důstojné místo.

Při úpravě ulic se muselo zbourat několik domů, které byly překážkou. V místech dnešní pošty se bouralo v letech 1941 až 1942 a majitelé bývalých domů obdrželi jiné uprázdněné nemovitosti.²¹⁷ Některé části města se staly staveništěm kvůli pokračujícím pracím na kanalizaci, ale prováděly se jen nezbytně nutné úpravy. Brzy německé úřady zakázaly jakékoli stavební úpravy a vše tak muselo počkat až do května 1945. Probíhala jen jednání o koupi pozemků kolem studní mezi obcemi Slaník a Hajská. Město Strakonice se stalo majitelem těchto parcel až začátkem dubna 1943. Velké pozemky kolem levého břehu řeky Otavy, tzv. Podskalí, koupilo město od manželů Hurychových, kteří měli v nájmu i vorašskou hospodu naproti pomníku Františka Ladislava Čelakovského. Následně pak městská rada zadala spolku Renner úpravu cesty na Podskalí i jejího okolí. Ten vysázal nové stromy, vytvořil nové cestičky vysypané štěrkem, stávající stezky byly rozšířeny a nově se kolem cest instalovaly dřevěné i kovové lavičky. Celá náročná přeměna se prováděla až po skončení války. Další prodeje se odehrávaly proti vůli občanů i městské rady, jednalo se o změnu majitelů ve prospěch nově příchodících německých rodin.²¹⁸ Z Palackého náměstí musely být v roce 1940 odstraněny zmrzlé akáty a na dalších 50 let zde zeleň chyběla.

---

²¹⁷ *Obecní kronika Strakonice 1916-1946*, Strakonice 2005, s. 324.

²¹⁸ SOKA Strakonice, AM Strakonice, pamětní kniha, 1927-1950, inv. č. 132, kniha č. 105, s. 123.

I přes válečné útrapy a všemožná nařízení škodící obyvatelům Strakonice se zde konala divadelní přestavení, koncerty rozličného hudebního žánru, různé výstavy a přehlídky a nechyběla ani sportovní utkání. Školy místo pravidelného vyučování pořádaly kurzy pro zvýšení všeobecného vzdělání obyvatelstva.²¹⁹ Vše nasvědčovalo tomu, že se němečtí úředníci a jejich rodiny chtějí bavit a možná tím chtěli dokázat svou velkorysost nebo zakrýt válečná utrpení. Pravidelně zde hrálo Jihočeské divadlo z Českých Budějovic a Jihočeské divadlo z Tábora. Dokonce i veřejné městské čítárny a knihovny dostávaly alespoň ze začátku války nové výtisky knih a povolených novin a časopisů. Počet svazků se nezměnil z důvodu četných vyřazení zakázané literatury.

Během celé války probíhaly veřejné sbírky na chudé, nemocné nebo válkou postižené. Pamatováno bylo i na sirotky v místním sirotčinci. Kromě sbírek často daroval štědrý příspěvek některý z občanů ve své závěti. Občas se také pořádala vyživovací akce nebo sbírka za účelem získání základního šatstva pro chudé rodiny i jednotlivce. V roce 1940 se pravidelně vydávala polévka v jednom domě na Ohradě. Přednost měly samozřejmě děti. „*Následkem zabránění pohraničních krajů a vyhnání českého obyvatelstva z nich, přistěhovalo se do vnitra Čech mnoho obyvatelstva, které bylo ochuzeno a potřebovalo pomoci. Proto vzešla v život pomocná akce pro ně a nazvána Národní pomocí. V městě byla konána podomní sbírka ve dnech 8. - 15. Ledna a 15. Ledna sbírka pouliční. V biografech vybírán příspěvek ke vstupnému, také při vstupném do zábav. Sbírka vynesla 94 861 korun.*“²²⁰ Tyto sbírky vydělaly spolu s příspěvky od zdejších průmyslových závodů a záložen téměř 135 000 korun a při dalším opakování dobročinné sbírky byl výsledek 180 000 korun.

Veškeré útrapy skončily po osvobození Američany. Od rána 5. května 1945 lidé odstraňovali ze svých domů německé nápisy a vyvěšovali české vlajky. Odbojové organizace převzaly velení nad městem za německé vojáky a získaly od nich zbraně i dopravní techniku. Postupně s ostatními strakonickými občany obsadily důležité ulice ve městě. Než přijeli američtí osvoboditelé, zemřelo při přebírání vedení města několik

---

²¹⁹ Mezi místní kurzy patřil „*Kurz umění jak prodávati ... aranžování, výklad skříní, autogenové a elektrické svařování kovů, kurz pro zahrádkáře a pěstitele ovocných stromů ... kurz pro ošetření kopyt a paznehtů dobytka*“ Tyto kurzy byly pořádány v roce 1942. Blíže: SOKA Strakonice, AM Strakonice, pamětní kniha, 1927-1950, inv. č. 132, kniha č. 105, s. 131.

²²⁰ *Obecní kronika Strakonice 1916-1946*, Strakonice 2005, s. 348.

strakonických občanů. Neustále tudy procházeli prchající němečtí vojáci a některé konvoje se ještě pokoušely o přepadení města. První oddíly pancéřové divize generála Pattona sem dorazily 6. května odpoledne. Následovaly oslavy a další opatření jako např. zajatecký tábor u nádraží,²²¹ organizovaná práce pro odbojové hnutí Niva a poskytnutí základních potřeb příchozím zajatcům z koncentračních táborů. Americká posádka, která zůstala po osvobození ve Strakonících, se rozloučila koncem listopadu a do vedení města se dostal městský národní výbor.

Město čekalo mnoho oprav. S pokračováním na úpravách kanalizace se započalo již na podzim 1945, následovala oprava radnice, úprava školních budov včetně dezinfekce a postavila se druhá mateřská škola. Přesto chyběly nejméně čtyři budovy pro školní vyučování. Opětovným problémem se stala bytová situace, počet obyvatel se konečně ustálil na 10 041 a i přes uprázdněné byty po německých rodinách se všem ubytování nedostával. Roku 1946 se tedy přistoupilo ke stavbě rodinných domků za velké podpory průmyslových podniků jihočeské zbrojovky i továren na fezy.

Opět se veškeré obyvatelstvo zapojilo do veřejných sbírek, které pořádaly místní spolky, a podpořilo se tím mnoho rodin postižených válečnými útrapami. V obou městských továrnách se obnovila předválečná výroba a dostávaly zakázky i ze zahraničí. Následovaly další a další oslavy osvobození, konaly se církevní poutě a po dlouhé době se slavil svátek sv. Václava a konala se strakonická svatováclavská pout'. Krátce po příchodu americké armády 16. května vyšlo první číslo časopisu Zpravodaj pro politický okres strakonický. Neměl sice dlouhého trvání, ale byl první poválečný. „*Dne 19. května v sobotu vyšlo první číslo časopisu Hlas lidu – týdenní orgán strany komunistické pro kraj Prácheňský. Tiskla Novina, odpovědný redaktor Jaroslav Ohryzka z redakční radou. Později změněn název na Hlasy lidu, na Hlasy Prácheňska, na Jihočeská pravda, když redakce přesídlila do Českých Budějovic.*“²²² Významným datem pro místní dělnictvo se stal 25. říjen, kdy se podepsalo zestátnění průmyslových podniků a bank, a mnoho místních tuto skutečnost oslavilo shromážděním na náměstí Svobody. Velkých oslav se dočkala celá republika při oslavách 28. října. Ve stejný den

---

²²¹ Foto: MSP Strakonice, inv. č. F1239. Na fotografii se v pozadí nachází panorama Strakoníc, kromě továrních komínů a kostelních věží žádná budova nepřevyšuje. Snad jen vlevo od hradního komplexu kazí pohled továrna na fezy „D“. Téměř celé Strakonice II. se skládají z nízkých rodinných domků a vpravo je pak na vyvýšeném terénu patrné náměstí Svobody s radnicí, před ní ční budova měšťanských škol v dnešní ulici Kochana z Prachové.

²²² SOKA Strakonice, AM Strakonice, pamětní kniha, 1927-1950, inv. č. 132, kniha č. 105, s. 139.

byly přejmenovány tyto ulice: Velké náměstí se stalo Masarykovým, Švehlova třída Benešovou, Americká třída vyměnila název Zátkovy ulice a část Siebertovy třídy přejmenovali na Stalinovu třídu.

Následující vývoj města Strakonice je poznamenán novým režimem, který se stejně jako v celé Československé republice ohlásí svým příchodem v únoru roku 1948. Téměř všechny stavby si vyžádaly bezohledné bourání stávající zástavby, kdy nebyly vyslyšeny ani prosby kulturních památkářů. Jen málo tehdejších strakonických občanů by dnes poznalo některou uličku či nároží. Kromě Velkého náměstí a Palackého náměstí se město změnilo k nepoznání. Rozsáhlá demolice postihla hlavně Strakonice II a nevyhnula se ani prostranství před hradem či prostoru kolem kostela sv. Markéty. Zmizely staré mosty a z regulačního plánu, podle kterého se mělo město vyvíjet, se uskutečnilo jen velmi málo. Průmyslový rozvoj pohltil staré Strakonice „ve jménu pokroku“.

4. VÝVOJ MĚSTA STRAKONICE V LETECH 1948 – 1989

4.1. Doba změn a zvrátů (1948-1959)

„V továrnách vznikly Lidové milice a volily se akční výbory, které prováděly tak zvanou očistu veřejného života. Večer jsem měl službu a najednou volala uplakaná manželka domovníka pana Kováře, že ji akční výbor nemocnice vyhodil i s manželem z práce a zároveň dal výpověď i doktorům Fifkovi, Hloucalovi a Fialové, která měla na starosti dietní stravování...dověděl jsem se, že akční výbor vede jeden ze zřízenců, který se za války místo Bohumil podpisoval Gottfried, pocházel z Brna a byl předsedou uliční organizace strany. Dostalo se nám rady, abychom legálně zvolili akční výbor, oznámili to sekretariátu KSČ a pak celou záležitost vyřídili. Zvolili jsme akční výbor, předsedou byl primář ušního oddělení MUDr. Vacek...“²²³

Takhle popisuje strakonickou situaci po „vítězném“ únoru 1948 Jan Zdeněk Cvrček, který v té době pracoval v okresní nemocnici Dr. Hradeckého. Následovala další a další opatření. *„Prvního června 1953 byla v rozhlase vyhlášena měnová reforma. Nová koruna se rovnala pěti dosavadním a peníze se měnily jen do určité výše. Lidé, kteří měli úspory, přišli o jejich značnou část. Zároveň byl zrušen lístkový systém“*²²⁴

Strakonice v 50. letech zažívaly stejně jako jiná města poválečnou obnovu. Postupně se vyřazovaly přidělové lístky na potraviny a obchody se začínaly plnit zbožím. Vše šlo pomalu, u nás snad ještě pomaleji než po první světové válce. Ale průmyslová výroba probouzela život ve městě. Sice se mnoho rodin vystěhovalo do pohraničí za vidinou lepších životních podmínek a téměř všechno židovské obyvatelstvo zmizelo díky holocaustu, ale počet obyvatel neustále rostl a i přes uprázdněné domy ve Strakonících II byl nedostatek bytů. Tuto skutečnost ještě podpořila velká povodeň, která poničila v roce 1954 mnoho domů. *„Řeka se rozlila. V železničním náspu trati na Blatnou se kopykami suchých otav ucply prostupy pod tratí. Nad tratí se vytvořilo jezero, voda byla u pošty, z Malého náměstí sahala až skoro ke kostelu sv. Markéty, na východní straně až ke Štěkni, pod vodou byla zbrojovka. Košíkáře Kulíka zachraňovali na pontonu ze střechy jeho domku...Osudné bylo rozlítí Otavy východně od města u obce Hajské. Hlavní vodárnu v Hajské povodeň proměnila*

---

²²³ J. Z. CVRČEK, *Mých devadesát let*, Strakonice 2007, s. 129-130.

²²⁴ TAMTÉŽ, s. 146.

v souvislé vodní zrcadlo. Tamní pracovníci chtěli zkontrolovat stav v hlavní jímce pitné vody. Postupně se do ní spustili dva lidé, kteří se zadusili v kysličníku uhličitým, který je těžší než vzduch a ležel u dna jímky. Když se neozývali, spustil se dolů třetí muž. Při spuštění se mu udělalo smrtelně zle. Na poslední chvíli ho ze studny vytáhli a byl jediný, který tuto kontrolu přežil.²²⁵ Voda tehdy sahala až na ulici Kochana z Prachové a trvalo dlouho, než se vrátila do původního koryta.²²⁶

Tovární domky pod Kuřidlem vytvořily hned tři nové ulice - Profesora Skupy, Švandy Dudáka a Mikoláše Alše a v 50. letech k nim přibýly i tři rozlehlé čtyřpatrové bytové domy. Lokalita se velmi rychle zaplnila, ale nedostatek bytů se tím stejně nevyřešil. V letech 1950-56 vzniklo ve Strakonících 396 bytových jednotek, které měly dva a více pokojů a součástí už bylo samozřejmě veškeré vybavení, tedy hlavně koupelna a splachovací záchod.²²⁷ Kromě této organizované výstavby bylo postaveno soukromě přes 50 rodinných domků. Výstavba probíhala v ulicích Klostrmannova, Husova za městskými sady, v Tržní ulici stavěla bytové domy továrna Fezko a rozšíření se dočkala i ulice Jiřího z Poděbrad. Mnoha nových oddělení se dočkala nemocnice Dr. Karla Hradeckého, název byl změněn v roce 1946 podle jednoho z odbojových nadšenců, který za své úsilí zaplatil životem. Ostatní ulice čekala změna v podobě názvu. Masarykovo náměstí bylo přejmenováno na Revoluční, ulice kolem kostela sv. Markéty na ulici Rudé armády, Zátkova třída získala nový název Dimitrovova ulice a v podobném duchu se přejmenovalo ještě několik méně frekventovaných ulic. Některé části Strakonice tak vyměnily svá jména již potřetí ve své historii trvání a ani tentokrát se nejednalo o změnu poslední.

Další tovární prostory vyrostly v areálu České zbrojovky, která se po válce na čas přejmenovala na České závody motocyklové. Pro své učně nechaly závody vystavět dokonce i internát. Kromě Fezka vznikly další podniky, síťovna Sítos v nové průmyslové lokalitě na Káním vrchu²²⁸ a v její blízkosti také mlékárny. Výrazný pokrok znamenala stavba strakonické teplárny s cihlovým komínem. Ta zásobovala město nejen teplem, ale také elektrickou energií. V polovině 50. let byly Strakonice největším průmyslovým centrem na jihu Čech. Rozšíření o další stavby se týkalo i areálu okresní

---

²²⁵ TAMTÉŽ, s. 152.

²²⁶ J. Z. CVRČEK, *Strakonice*, Strakonice 1989, s. 407.

²²⁷ *Výsledky rozvoje Strakonicka v letech 1954-56*, Strakonice 1956, s. 18.

²²⁸ Kání vrch byla a je vyvýšenina a východní okraj města Strakonice nacházející se za silnicí vedoucí od nádraží na Písek a Prahu.

nemocnice. Tentokrát již nestačila kapacita kuchyně, kde se vařilo 90 jídel denně. Nová kuchyně a prádelna se dostala do provozu za několik let, místní zaměstnanci si museli dokonce sami shánět některé materiály na stavbu.

Spolu s růstem celkového počtu obyvatelstva se zákonitě zvyšoval i podíl předproduktivní složky a tím pádem se nedostávalo místo ve školských zařízeních, zejména pak v základních školách. Stejně jako v okolních obcích, i ve Strakonících vznikla úplně nová školní budova. Na podmáčeném terénu Medové kaše²²⁹ vyrostla třípatrová budova i s jídelnou a dvěma tělocvičnami. Dostavěna byla v roce 1956, tehdy sloužila jako jedenáctiletka, později se o školu Dukelská dělila základní škola s osmiletým a následně čtyřletým gymnáziem, které se stěhovalo do své budovy až v roce 1983. Mateřské školy se využívaly čím dál víc a postupně se vystavělo i několik jeslí, aby město zaručilo ženám rychlý návrat do zaměstnání. Stejný úkol plnily i školní družiny. Další přístavby stávajících škol měly jediný cíl. Děti školou povinné se dosud většinou stravovaly doma a do školy si nosily jen svačiny. Nové jídelny měly zaručit teplou stravu přímo v areálu školy. Tak postupně vznikaly stravovny, které denně vařily obědy pro žáky školy i pro některé obyvatele z okolí. Přítomnost jídelen v blízkosti škol měla za následek prodlužování vyučování. Délka pobytu dětí ve škole se tak postupně prodlužovala v závislosti na věku dětí v jednotlivých ročnících.

Díky filmovému záznamu z roku 1959 si můžeme udělat obrázek o tehdejší podobě některých ulic. Nábřeží pod Velkým náměstím zůstává nezměněné a voda je výrazně blíže než v dnešní době. Z náměstí zmizel morový Mariánský sloup a před radnicí se chystá pokládka nové dlažby v podobě kostek. Švamberkova třída je výrazně širší, chybí zde budova bývalé pošty na rohu náměstí a několik domů pod ní. Snad se jedná o počátek velkého bourání, které Strakonice čeká v následujících desetiletích. Palackého náměstí si prozatím zachovalo starou zástavbu i na levé straně a nově je zde umístěn zmiňovaný morový sloup. Další záběr z nové části Strakonice za budovou soudu ukazuje již dostavěné rodinné domky a vily, kterým chybí ke kráse jen silnice. Ta je zatím prашná, ale chodníky už slouží svému účelu.²³⁰ Ze stejného roku pochází i fotografie z prostoru dnešního parčíku u pomníku Františka Ladislava Čelakovského.

---

²²⁹ Čtvrť Medová kaše, nebo na Medové kaši se nacházela východně od Zátkovy ulice, budoucí Dimitrovovy ulice.

²³⁰ MSP Strakonice, inv. č. V108, kazeta č. 21.

V pozadí probíhá stavba nových bytových domů a v popředí ještě zůstává původní zástavba, nízké domečky zvláštních tvarů a kaplička.²³¹

Významným počinem bylo další částečné naplnění regulačního plánu z roku 1933. Přesně v polovině 50. let byl zprovozněn nový most u jatek, tedy komunikace od nádraží směrem na Písek a na Prahu. Jeho stavbu provázela značná úskalí. Při povodních v roce 1954 se musela odstřelit část valu navazujícího na most, protože bránil divoké vodě v odtoku, zaplavovalo se tak mnohem větší území a val působil jako hráz rybníka. Další neštěstí se stalo přímo na mostě. Pod jedním z dělníků se utrhl dřevěná konstrukce na kraji mostu a strhla ho do rozbouřené Otavy. Nepřežil. Stavba přemostění si tak vyžádala mnohem větší náklady, než se předpokládalo. V budoucnu se navýšil ochranný val na pravém břehu řeky a bylo tak zabráněno zatopení sokolského cvičiště.

Veškeré stavební počiny v rámci veřejné výstavby se prováděly pod taktovkou Okresního stavebního podniku. Ten se ustanovil v roce 1949 a postupně do něj byly začleněny nejrůznější provozovny soukromých stavitelů i zednických a tesařských mistrů.²³²

Jednou ze slavnostních událostí poválečného desetiletí se stalo odhalení pomníku na bývalém Husově nábřeží. Tato akce se připravovala za podpory Svazu protifašistických bojovníků již od roku 1956, autorem sousoší byl J. Dušek z Tábora a v roce 1958 byl pomník na památku obětem I. a II. světové války odhalen.²³³

---

²³¹ Foto: MSP Strakonice, rok 1959.

²³² *Třicet let socialistického rozvoje okresu Strakonice. 1945-1975*, Strakonice 1975, s. 28.

²³³ Zpravodaj Strakonice, 1. března 2005, s. 15.

4.2. Poslední pohled na „staré“ Strakonice (60. léta)

Celá 60. léta žilo město Strakonice hlavně oslavami svého 600. výročí založení. Přípravy na toto velké jubileum se konaly velmi důkladně, město se snažilo opravit hradní komplex, z druhého hradního nádvoří zmizela stříška nad vchodem do muzea a v provozu byla již restaurace Hradní sklípek-vinárna.²³⁴ I další historické památky na náměstí se opravovaly a úpravy se dočkaly i některé ulice a parky. Na filmových záběrech z roku 1962 je ulice Na Stráži. Za Spolkovým domem i naproti němu jsou nízké jednopatrové podsklepené domy.²³⁵ Charakter této lokality se také brzy změní.

Další film ze stejného roku pochází z propagace motocyklových závodů a kromě areálu továren je vidět i teplárna. Její plocha oproti stávajícímu prostoru byla sotva poloviční a bývalá Komenského třída měla ještě domy po obou stranách téměř v souvislé řadě až k malému viaduktu, který vedl pod železniční tratí ve směru na Plzeň.²³⁶ Záběry z roku 1966 nám ukazují hlavně Strakonice I. Na Velkém náměstí se dláždí chodníky, to patří mezi již zmiňované úpravy před významným rokem 1967. Ve Švamberkově třídě se v té době bourá poslední dům před mostem přes rameno řeky Otavy a čtvrť před kostelem sv. Markéty ještě stojí a má se čile k světu. Plno krámků s charakteristickými vývěsními štíty a množství lidí na ulici ji řadí mezi nejrušnější ve městě.²³⁷

Nejkvalitnější filmový materiál vznikl pod taktovkou režiséra Zdeňka Podskalského během oslav 600. výročí založení města Strakonice. Československá televize natočila téměř hodinový záznam, který provedl diváky celou historií Strakonic od jejich založení až k dnešku za pomoci herců Jiřiny Bohdalové, Lubomíra Kostelky a Josefa Beka. Dobové kostýmy i kroje dokreslily atmosféru, ale z památek i ostatní zástavby města nebylo mnoho vidět.²³⁸ Kromě velkolepých oslav byly vydány i mnohé tiskoviny a rozhlas i televize se několikrát ve svých pořadech o Strakonicích zmínily. Rozhlas vysílal dokonce celý večerní program: Dobrý večer vám přejeme ze Strakonic.

---

²³⁴ MSP Strakonice, inv. č. V103, kazeta č. 16, 1960. Kamera zabrala kromě hradu také Velké náměstí a další soubory na této kazetě jsou věnovány 1. Májí 1962 a únor 1968 a 1971.

²³⁵ MSP Strakonice, inv. č. V101, kazeta č. 14, 1962.

²³⁶ MSP Strakonice, inv. č. V105, kazeta č. 18, 1962.

²³⁷ MSP Strakonice, inv. č. V091, kazeta č. 4, 1966. Dále jsou tyto lokality zachyceny na dobových fotografiích z let 1965 a 1966 uložených také v MSP Strakonice.

²³⁸ MSP Strakonice, inv. č. V092, kazeta č. 5, 1967, Já jsem ze Strakonic.

V roce 1967 se konalo slavnostní odhalení pomníku básníka Františka Ladislava Čelakovského. V Dimitrovově ulici, dříve Zátkova třída a dnes Bezděkovská ulice, dostala jeho socha od Břetislava Bendy své čestné místo. Kolem byl vybudován parčík ve tvaru trojúhelníku se stromy, keři a několika lavičkami. Ve stejném roce vycházel každý měsíc sborník Strakonice, kultura, historie, vlastivěda,²³⁹ ve kterém byly publikovány články oslavující historii města a informující o jeho současných záměrech. Únorový výtisk hned po úvodu nastiňuje další regulační plán týkající se hlavně centra Strakonice. Podrobně popisuje změnu řečiště v okolí soutoku Otavy a Volyňky. Autor zdůvodňuje snesení obou mostů z důvodu rozšíření koryta na pravém břehu a náhradou má pak být velké přemostění. Komunikace bude navazovat na Komenského třídu a na druhé straně vznikne nová přeložka ve směru na Katovice, čímž se ulehčí dopravě v centru města. Demolice je v tomto případě nutná a zmizí tak 44 domů. Město pak musí zajistit nové náhradní bydlení pro 113 rodin. Plánované zahájení přemostění se započne v roce 1969.²⁴⁰

Součástí plánu je i budoucí výstavba hlavně panelových domů. Jejich umístění v centru města je odůvodněno tím, že si nemůžeme dovolit zatěžovat okolní krajinu dalším zastavováním ploch, když uvnitř města jsou stále ještě volná prostranství, např. v ulici Na stráži a v Čelakovského ulici. Plány a panoramatické pohledy přemostění budou představeny na několika besedách pro občany, ale jak je patrné z výpovědi pana Josefa Režného: „Tenkrát neměl nikdo právo si na něco stěžovat. Když rozhodla strana a vláda, tak se zbouralo cokoliv. Památkáři třeba něco namítli, ale zbytečně.“

Ve stejném příspěvku je zmiňována i budoucí výstavba národního podniku Fezko. Tentokrát bude nová výrobní část umístěna na Kání vrch, kde již stojí Sítos a Mlékárny. Má se tím ulehčit továrnímu komplexu na ostrově. Zde měla podle regulačního plánu vzniknout zelená prostranství, tovární budovy se měly asanovat. Bohužel nebo bohudík se tento záměr nerealizoval a tento komplex stojí ještě dnes. Stavba nového komplexu byla opravdu započata podle plánu v roce 1967.²⁴¹

K všeobecné spokojenosti občanů se v tomto regulačním plánu objevila výstavba plaveckého areálu, který dosud ve městě chyběl. Kromě dvou bazénů a

---

²³⁹ *Strakonice, kultura, historie, vlastivěda*, Strakonice 1967.

²⁴⁰ Vladimír ČECH, *Strakonice z hlediska perspektivního plánu a územního plánování*, in: Strakonice, kultura, historie, vlastivěda, č. 1, únor 1967, Strakonice 1967, s. 7.

²⁴¹ Foto: MSP Strakonice, stavba nových fezáren, rok 1969. Za mostem u jatek již stojí hrubá stavba největší haly.

převlékáren se počítá se zastřešením jednoho z bazénů a také s vyhříváním vody. Jeho umístění poblíž sokolského cvičiště a řeky umožní provázat více aktivit. Než se tato výstavba uskutečnila, město využilo stávajících sádek v blízkosti Blatského rybníka za továrnami na fezy. V letech 1966 a 1967 zde vzniklo koupaliště čítající dva bazény, kabiny na převlékání se sprchami a jedno hřiště na míčové hry. Pro rekreační účely měl sloužit plánovaný hotel s restaurací a asi 80 lůžky umístěný na levý břeh Podskalí.²⁴² Zřejmě měl nahradit bývalou vorařskou restauraci. Součástí tohoto záměru byla úprava celého Podskalí, které se již přes 20 let neudržovalo. V předchozím roce 1966 vzniklo na pravém břehu Otavy na Podskalí tábořiště pro vodáky a zároveň autokemp, kterému začaly hned v létě sloužit malé dřevěné chatky. V první etapě výstavby tohoto tábořiště vzniklo 8 chatiček a dál se mělo rozšiřovat.

I nadále rostl zájem o sportovní činnost a kromě nových hřišť byla věnována pozornost opravám tribuny a stadionu TJ ČZ, nové kabiny uvítala nedaleká obec Dražejov. V roce 1969 se započala výstavba haly ČZ pro veškeré sportovní činnosti v blízkosti stadionu a výpadové komunikace na Hubenov. Další podporou kulturního života ve Strakonících byla výstavba kulturního domu na Podsrpu. Stavba trvala tři roky a její dokončení v roce 1967 nebylo náhodné, opět se usilovalo o krásu města během oslav jeho založení.

Další úpravy se týkaly kanalizace a vodovodní sítě a jejího rozšíření. Na Volyňské ulici se vybudovaly nové chodníky a na její pravé straně ve směru z města se objevilo parkoviště. Úprava komunikací a chodníků proběhla ve velké části města²⁴³ a stejně tak se rekonstruovalo veřejné osvětlení. Rennerovy sady získaly nové osvětlení a hradní komplex měl od roku 1967 k dispozici 16 reflektorů k nasvícení pro slavnostní příležitosti. V nových sídlištích se jednalo o celkovou úpravu okolí domů a mezi to patřilo i sázení nové zeleně a stromů. Mezi lety 1964 a 1970 proběhla výstavba 1398 bytových jednotek. Hlavní podíl mělo bytové družstvo a stát, který se významně podílel na financování. Iniciativa místních podniků postavila hlavně pro své zaměstnance 75 bytů a 98 bytových jednotek vzniklo přestavbou a nástavbou některých starších objektů. Dále probíhala individuální rodinná výstavba v prostoru pod vrchem Podsrp. Celkem ve

---

²⁴² Výstavba se nerealizovala ani v plánovaném roce 1969 ani nikdy později.

²⁴³ Revoluční náměstí, ulice Rudé armády, Za rájem, Hraniční ulice, Žižkova, Petra Bezruče, Nerudova, Karla Dvořáka, Husova ulice, Jiřího z Poděbrad, Švandy dudáka, Jeronýmova, upraveno bylo i parkoviště u pošty.

městě touto cestou vzniklo dalších 127 bytů. Počet nových rodinných domků se během šesti let vyšplhal na 87.

„Občanská výstavba pokračovala směrem k Dražejovu, pod Kuřidlo, podél Rájecké silnice. Rodinné domky vyrůstaly u Podsrpenské silnice, měnila se také struktura zástavby někdejší fezárenské čtvrti v Habeši.“²⁴⁴ Pokud porovnáme bytové jednotky a počet místností, pak nejvíce bytů se skládá z třech pokojů a nejméně je pak jednopokojových.²⁴⁵ Výrazný nárůst bytových jednotek i rodinných domků je výsledkem rostoucí městské populace. V roce 1963 mělo město Strakonice 15 516 obyvatel. Díky přirozenému přírůstku i přistěhovalcům se k trvalému pobytu přihlásilo v roce 1970 již celkem 17 795 osob. Tehdy se jednalo o neuvěřitelnou čtvrtinu populace celého strakonického okresu.

Neméně důležitá byla výstavba nových obchodů. Kromě prodejen na nově vzniklých sídlištích se jednalo o rozšiřování samoobsluh v centru města i za městskými sady. Mnoho ze stávajících krámků se dočkalo vnějších úprav i rozšíření prodeje. V letech 1964-70 se zde vybudovalo 10 nových obchodů a 122 prodejen získalo novou tvář díky vnějším i vnitřním úpravám.²⁴⁶ Kromě obslužnosti obyvatel obchody se zlepšila i obslužnost dopravní, dojíždějící obyvatelstvo uvítalo rozšířené spoje, nové zastávky v okolních obcích a v neposlední řadě nové čekárny.

V ostatních číslech sborníku z roku 1967 najdeme zajímavé články o původu názvu Strakonice a i něco málo o místních pověstech, např. o založení strakonického

---

²⁴⁴J. Z. CVRČEK, *Mých devadesát let*, Strakonice 2007, s. 207.

²⁴⁵Z celkového počtu 5987 bytů má 559 jednu místnost, 1598 bytů dvě místnosti, 2497 bytových jednotek má tři místnosti, ve 1250 bytech se nachází čtyři pokoje a 83 bytů má pět a více místností. Blíže: *Strakonice, tvé město, tvůj domov*, Strakonice 1971, s. 8.

²⁴⁶„Za uplynulé volební období byla provedena rekonstrukce prodejny nábytku v Komenského ulici, rozšířena prodejna zeleniny na Palackého náměstí, dále prodejna U Bursů, po adaptaci byly zřízeny dvě nové prodejny zeleniny v Husově ulici. Byla dále provedena adaptace prodejny Elektro na Revolučním náměstí, zřízena prodejna levného zboží U Belháčků, na Revolučním náměstí byla provedena rekonstrukce prodejny Drogerie a v Dimitrovově ulici byla prodejna Drogerie rozšířena. Rekonstrukcí byla rovněž zřízena nová prodejna Optiky v Dimitrovově ulici. Dále byla provedena rekonstrukce prodejny Skla a porcelánu na Revolučním náměstí, mlékárny v Bavorově ulici, bufetu v Havlíčkově ulici. Podnik Restaurace provedl adaptaci hotelu Bílá růže, dále nádražní restaurace, bylo vybudováno sociální zařízení v restauraci Na Volyňské, provedena úprava a rekonstrukce bývalé prodejny zeleniny na Revolučním náměstí, kde byl zřízen Grill Čezeta, adaptována byla restaurace Na sadech i některé další. Z nových prodejen dlužno jmenovat prodejnu galanterie v Lidické ulici, prodejnu potravin v Dimitrovově ulici, dále prodejnu v Dražejově, samoobsluhu na Volyňské, samoobsluhu ve Smetanově ulici, prodejnu potravin na Podsrpenské silnici, dále prodejnu v nemocnici, prodejní středisko Jednoty v Mírové ulici, prodejnu podniku Potravin v Zahradní ulici, dále prodejnu potravin v Erbenově ulici, novou prodejnu Potravin na sídlišti U viaduktu. Ve stadiu dokončování je prodejna v nových 80 bytovkách v Bavorově třídě a dále restaurace ve Zvolenské ulici.“ *Strakonice, tvé město, tvůj domov*, Strakonice 1971, s. 9.

hřbitova. Velmi zajímavé a cenné jsou příspěvky Mojmíra Viziny, jehož článek přibližuje město ve středověku, popisuje tehdejší fungující řemesla, nebo Stanislava Dráždila o městu z konce 19. století, který provádí čtenáře po tehdejších uličkách.²⁴⁷ Tento článek měl pokračování i v dalším vydání z listopadu 1967, kde je také zhodnocen celý jubilejní rok. Strakoničtí občané mohli po létech spatřit některé místní rodáky, kteří se sešli na večeru s významnými rodáky. Mezi ně patřil např. „*spisovatel Pavel Bojak, člen opery Národního divadla Jindřich Jindrák, profesorka Pražské konzervatoře houslová virtuoska Nora Grumlíková, malíři Jan Samec, Jaroslav Pešek a Jiří Rejžek. Přítomen byl básník Vladimír Stuchl, olympionik Jindřich Vágner a řada dalších.*“²⁴⁸

Konec tohoto desetiletí znamenal také konec některých romantických lokalit především kolem řek Otavy a Volyňky. Tehdejší podobu upřesnil významný strakonický rodák Josef Režný.²⁴⁹

Ted' se například přesuneme na nábřeží do míst, kde stával Plánkův dům a restaurace Oskořinka. Co si pamatujete z této lokality, jak to tam vypadalo a jaké se tam pořádali akce?

„Tam za Oskořinkou se chodilo na plovárnu a my jsme si tam půjčovali s tím kvartetem²⁵⁰ loďky, vždycky dvě, nebo pramici, tu dvoupádlovou a pak jsme pádlovali proti proudu, někdy až pod skálu. A pak jsme to nechali osudu a unášel nás proud, tma, a my jsme hráli kvarteto, buď při baterce, nebo při svíčke. Taky se jezdilo s lampiónama.

Oskořinka byl takový areál, tak se chodilo tancovat a posedět venku, když bylo hezky, když bylo ošklivě, tak vevnitř, jezdíval tam hrát soubor z Písku, konaly se tam přednášky i loutková představení, Kopecký a podobně. Starý dudák Slavíček si tam vždycky vysedával v rohu, vzal si před sebe pivo a vyhrával.“

---

²⁴⁷ Stanislav DRÁŽDIL, *Město v 90. letech devatenáctého století*, in: Strakonice, kultura, historie, vlastivěda, č. 5, říjen, Strakonice 1967, s. 13-16.

²⁴⁸ *Strakonice, kultura, historie, vlastivěda*, č. 6, listopad, Strakonice 1967, s. 23.

²⁴⁹ Narodil se roku 1924 v domě restaurace Na Protivínské, kde měli jeho rodiče tehdy byt. Během uplynulých desetiletí se neodmyslitelně zapsal do historie Strakonic jako vynikající dudák, etnomuzikolog, pedagog, sbormistr, dlouholetý vedoucí a zakladatel Prácheňského souboru písní a tanců, organizátor veškerého dudáckého dění a především Mezinárodních dudáckých festivalů. Je autorem několika knih a mnoha článků a příspěvků v tisku. Z jeho poslední knihy, *Kapitoly ze života lidu na Prácheňsku aneb Písně a řeči vážné – nevážné – darebné*, Strakonice 2008, jsem také čerpala. Letos oslavil 85. narozeniny.

²⁵⁰ Jako kvarteto označoval pan Režný své kamarády, se kterými studoval a za války se scházel.

Pořádali se v Oskořince také trhy a výroční výstavy?

„To si já nepamatuju, o tom já nic nevím, ale tam v té zahradě se trhy pořádaly. To bylo jako pod pivovarem. A dál pak za pivovarem už nebylo nic, jenom Zavadilů, dnešní Zavadilka.²⁵¹ A pak už Podskalí.“

A dál na Podskalí pak stála ještě jedna hospoda, o té něco víte?

„Tam ti voraři se museli vyplatit, u Zavadilů se zapisovali. Jinak vorářská hospoda tam byla obrovská, to byl taký jejich azyl. A tam při Otavě byly zapuštěný kameny, takový patníky s železným okem a za to přivazovaly vory. Tam byl penzion. To se nechalo zchátrat a bouralo se to taky někdy v 70. letech. Tam byly pokoje pro turisty a hned z kraje byl takový velký pavilon, prosklený a tam se chodilo hodně tancovat. Časté tu byly návštěvy studentů.“

A také se bourala část starého pivovaru vedle Plánkova domu.

„Tam byla sladovna a odsud se prostě potrubím vháněl ten slad do pivovaru, to hučelo, to potrubí vedlo venkem. A taky se tam vháněly ledy, ledovalo se na řece a ty velký kusy ledu se pak vháněly do sladovny na chlazení. To se skladovalo ve sklepech. A tam tudy se tahá voda na pivo, tam je ten pramen. No a ten led se tam hromadil a pak ho prodávali různě cukrářům a dál. A ten starej tovární komín si taky pamatuju, ten se boural taky až dýl. No tam se to celý ubouralo.“

Pamatujete si na bývalou Švamberkovu třídu, když měla vyvýšený terén uprostřed?

„No tam byly po stranách takové příkopy a tam se muselo do krámů a do hospody dolů a to šlo dobře, horší to bylo, když se šlo z hospody zpátky. A taky se tam šlo kolem prádelny až ze Kochance. To je dům z doby kolem 1620, tam jsou ty sloupy.²⁵² Kolem vedla dřív stoka kolem fezáren, ta už je taky zasypaná.“

A bydlel také někdo na ostrově v areálu továrny na fezy?

„No z malého náměstí, z prasečího rynku, jak se tam říkalo kvůli těm dobytčím trhům, když se šlo směrem z města, tam postavily továrny nízký domky, jako byly na Ohradě nebo v Zátkově ulici. Nějaká hospodářská stavení, sklady a tam bydleli taky Lírů a další rodiny, takže tam to bylo obyvatelné. Přímo v komplexu továrny, tak nevím, to jedině nějaký vrátný, jinak to já už si nepamatuju. Jinak tam se to mělo bourat, město

---

²⁵¹ Zchátralý domek, který tehdy vlastnili Zavadilů, koupil nový majitel a nyní tam po rozsáhlé opravě provozuje letní restauraci s venkovním posezením.

²⁵² Foto: MSP Strakonice, inv. č. F1566.

tam chtělo něco postavit. A v tom domě Kochana z Prachové, tam se bydlelo pořád, i dneska, akorát už tam vlevo od nich neteče voda, tam se dalo po břehu jít směrem jako k nemocnici, tam kluci chytali ryby.“

A z náměstí si pamatujete nějaké domy nebo krámky, které už tam nejsou?

„No na náměstí chybí ten dům, jak tam byla knihovna a mléčnej bar, tam byly krámy židovský, to patřilo Ehrmannům. Ti bráchové šli do Ameriky. A vedle lékárny, tam na rohu, jak se jde k Sokolovně, tam měl židovský krám Kohn, ten kšeftoval se vším možným, tam jsme jako studenti chodili o přestávkách kupovat čertíky, smrdutý kuličky, svrbící pásky, z těch se kýchalo, a taky tam měl hračkářství a galanterii. Potom byli Dlohošů, teda ta hospoda Koflík, ti byli taky komunisti, na dvorku u Koflíka tam byly ty schůze a taky muzikanti tam zkoušeli, tak jsme se tam taky občas vyskytovali.“

Také se tehdy měl zbourat dům U Zeleného orla vedle lékárny na východní straně náměstí. Co o tom víte?

„Ano, to chtěli zbourat, že to vyčnívá přes uliční čáru. No mělo se to zbořit a proti tomu se taky protestovalo. Tam jsou dole sklepy tesaný do skály, to bylo zajímavý, ono je toho ledacos zajímavýho o Strakonících vid’.“

Také se demoloval prostor před kostelem sv. Markéty. Vlastně celý levý břeh Otavy. Na starých fotkách jsou tam vidět i pavlače, které byly uvnitř domů.

„Tam se dalo vejít dovnitř těch dvorů, tam byla krysárna, tam se to krysama jen hemžilo. Bylo to u vody, tak tam se jim dařilo. A u Pošty tam dál byly nějaký domy, když se šlo na Podskalí a mezi nima tam byla taková ulička a to bylo rodeo. Tam jsme se chodili dívat, tam jich pochodovala procesí, sem tam se jim tam něco hodilo, aby se měli čeho nažrat.“

Hospoda Na Myšině se také jmenovala takhle kvůli myším.

„No tam se to taky jen hemžilo, tam si je lidi snad pěstovali. A to zmizelo po tom zbourání, po té asanaci. A jedním z mnoha demolovaných domů byl ten Plánkův. Ten se taky nechránil. Já jsem znal ještě vnučky jeho, ty tam bydlely.“

Při přeměně Strakoníc zmizelo také vedlejší rameno Otavy.

„No tam byl za Pětikolským mlýnem takový ostrůvek, voda tekla z obou stran a bílilo se tam na něm prádlo a mezi poštou a Markétou byl rybí útulek a pak za mostem taky byly ostrůvky a lávky na obě strany. To taky všechno zmizelo tím přemostěním a teď tam voda není.“

Také byla zbořena Čáповna, ta na dobových fotografiích před demolicí vypadala zchátrale. Ty ostatní stavby už také byly opuštěné, nebo v nich ještě někdo bydlel?

„No je jej, tam byly normální domy, tak byl antikvariát a řeznictví. Celý levý břeh byl obsazený až k mostu. Úplně na kraji byl knihař Linhart a zubní lékař Sýkora. Jsem k němu chodil, tak si to pamatuju. A to bourání bylo po výstavbě paneláků u Ráje a oni se tam pak stěhovali. No to se stavěla sídliště a kulturní dům, tam jsme dělali s Prácheňákem brigády, protože jsme tam pak měli mít klubovnu. Taky se tam měl dělat ještě jeden sál, snad už jsou na to i plány na městě.“

Při stavbě kulturního domu se také částečně bouralo v Bavorově ulici. Co si z toho pamatujete?

„No tam většinou ještě některé domky stojí, tam byl taky bordel a řeznictví hned vedle naproti hospodě Zborov. A na místě Kulturáku bylo dřív zahradnictví a pár domků pod ním. A na začátku Bavorovky se proboural velký činžák Habersbergrů a udělala se tam ulice do Bavorovské.“

A co víte o velkém přemostění, podle dostupných pramenů to trvalo asi pět let, 1970-75.

„No, to trvalo hodně dlouho. A tím se odřízl ten celý komplex strakonického hradu, to je ta největší ostuda Strakonic. Tam šlo všechno pryč, dva mosty a i ty lávky, co vedly na Židovnu. Tam jich bylo hodně, tam se chodilo, kudy to šlo. A ještě jedna větší lávka, pro pěší, ta vedla jako od zámku přímo rovně a od Husova pomníku přes řeku Volyňku.“

Ve čtvrti, které se říkalo Židovna, na kraji bývalého Bezděkova byl velký shluk domů. Vybavíte si tuto část Strakonic?

„Tam byly hrozný baráky a taky myšinec a hodně špatný hygienický podmínky. A byl tam nízký terén a Strakonice ty byly krásný, ty smrděly od nádraží až na město. A taky tam byla škola, tam co byli Křešničků, ty měli Staroprácheňskou hospodu naproti Vlkovi a pak pokračovala Bezděkovská až k nádraží a tam to šlo vlastně všechno pryč. Tam v prostředku, kde je teď parčík a pomník Františka Ladislava Čelakovského, stávaly malé domečky, tam bydlel Franta Heranů, sklenář Eger a takový a taky tam stála kaplička. A Ohrada se bourala poslední, tam byla hlavně hospodářská stavení, tam byl hrncíř a malý zemědělství a takový menší podniky.“

A začal bydlet po druhé světové válce v té Židovně někdo, nebo to zůstalo prázdné.

„Já už si teď nepomatuju z kterýho konce oni to bourali. Tam zůstala ještě dlouho synagoga, Židé už tu žádní nebyli a synagoga pak sloužila jako kostel Československé církvi. Pak to zbourali a oni si půjčovali ten evangelický kostel naproti Poliklinice, ten Husův sbor. A tam se všude bydlelo, já jsem tam měl kamaráda, Taliánů tam bydleli. A tam to bylo špatný, vlhko a hygiena špatná a taky byli většinou nemocní ty lidi a podmáčený baráky, když trochu stoupla voda, tak se to zaplavilo.“²⁵³

Vzpomínky pana Josefa Režného potvrdily některé záznamy v pramenech a v literatuře. Omluvou za demolici bývalé židovské čtvrti by mohl být špatný stav domů, které stály na podmáčeném terénu. Naopak židovská synagoga měla své využití a viditelně nechátrala, což můžeme doložit i dobovými fotografiemi.²⁵⁴ Tamější obyvatelé obdrželi jako náhradu nové byty. V roce 1961 vyrost v dnešní Bezděkovské ulici první panelový dům. Oproti stavbám z pozdějších let tento dům ještě nenarušuje tolik okolní zástavbu.

V roce 1967 byl uzákoněn pětidenní pracovní týden, soboty přestaly být pracovními dny a lidé získali více volného času. Napětí se postupně uvolňovalo, ale nezlepšovaly se ostatní podmínky pro život. *„Nějak se nedařilo plánovité řízení hospodářství. Přestože byla pracovní povinnost pro každého a lidé plnili plán nad sto procent, šturmovali a dělali brigády, bylo v obchodech čím dál tím méně i nejobyčejnějšího zboží běžné spotřeby. Strídavě nebyl toaletní papír, spodní prádlo, sůl. Když zboží přišlo, nakupovali lidé zásoby, a tak se zase na některé nedostávalo. Před Vánocemi odbíhaly ženy z práce, aby vystály frontu na mandle, oříšky, mandarinky. Prodavačky nechávaly část zboží na odpoledne, ale většinou v krátké době zmizelo. Uherský nebo i lovecký salám, banány a jiné ovoce byly vzácností. Když měla prodejna dostat dětské kočárky, šicí stroje nebo jízdní kola, tvořila se fronta před obchodem dlouho před otevřením. Lidé začínali být nespokojení, slibované světlé zítřky byly v nedohlednu.“²⁵⁵*

Příchod vojsk Varšavského paktu zaskočil i Strakonice. Lidé po zjištění situace vykoupili ze strachu veškeré obchody. Vojska se usídlila v penzionu na Podskalí a následně pak obsadila bývalé sídlo agrárního předsedy Rudolfa Berana mezi

---

²⁵³ Přepis volného rozhovoru s panem Josefem Režným ze dne 6. března 2009, archiv autorky.

²⁵⁴ Foto: MSP Strakonice, fotografie ze začátku 70 let, ještě nezařazené. Na první fotografii je v dolní části patrná synagoga s upraveným vzhledem oproti okolním stavením.

²⁵⁵ J. Z. CVRČEK, *Mých devadesát let*, Strakonice 2007, s. 204.

Pracejovicemi a Strakonice. Další hlídky byly rozmístěny po celém okrese. Na strakonických zdech se objevily nápisy proti okupaci a odvážlivci ničili silniční ukazatele i označení jmen ulic. „ *Na východ od Palackého náměstí, v dnešní Ellerově ulici, byl malý most přes Otavu. Byl postaven ze zbytku někdejšího pražského Štefánikova mostu, který byl už úctyhodně starý. V době vstupu armád Varšavského paktu dosloužil a byl stržen. Ukazatele, že je komunikace přerušena, zmizely.*“²⁵⁶ Ale jak už to tak bývá, tato lest se stala osudnou mladému motoristovi a nikoli jakémukoli vozidlu přítomné armády. Stejně jako v celé republice, i ve Strakonici následovaly prověrky politického smýšlení a probíhaly velké čistky ve straně. Nařízení registrovat veškeré zahraniční dopisy a tiskoviny jen potvrzovalo cenzuru.

I přes veškeré provedené stavební úpravy si Strakonice v 60. letech zachovaly svou tvář, nebyla nijak významně narušena jejich centrální zástavba. Sice se neustále rozšiřovaly ve směru jih, sever i východ, ale centrum v podobě Revolučního náměstí, Palackého náměstí či okolí hradu zůstalo zachováno, bohužel jen prozatím. Plány na neuvěřitelnou změnu a zásah do života většiny občanů zpracoval národní výbor již v roce 1966 a v následujícím desetiletí se postižené lokality vytratily z povědomí. Plán stavebního rozvoje města se nedodržel, stejně jako plány předchozí a úpravy se měnily podle představ funkcionářů a architektů věrných stávajícímu režimu.

---

²⁵⁶TAMTÉŽ, S. 205.

4.3. Panelová éra 70. let

Tato krátká epocha se stala pro Strakonice obrovskou co do rozsahu změn. V předchozí kapitole jsem již nastínila chystané změny ve vydaném regulačním plánu. Neproběhly v něm žádné časové posuny, a tak se v první polovině 70. let opravdu realizovalo plánované přemostění přes řeky Otavu a Volyňku. Dlouhodobé vyřazení této části města z provozu mělo za následek velké zatížení ostatních komunikací dopravou. Další a vlastně v té době jediný most se nacházel až východně od města u jatek. Stavba komplikovala běžné propojení Strakonice I a II i chodcům. Tento problém byl odstraněn stavbou provizorní dřevěné lávky přes Otavu hned za soutokem a toto místo se stalo pro lidi věčnou pozorovatelnou. Před snesením obou mostů v roce 1971 probíhala demolice 44 objektů na levém břehu Otavy. Kompletně zmizela skupina navazujících domů před kostelem sv. Markéty a bourání mezi pivovarem a novou poštou se zastavilo až před zástavbou Revolučního náměstí. Město přišlo nejen o zahradní restauraci Oskořinka, ale i o sladovnu, památný dům národního buditele Vlastimila Plánka a především o starobylý špitál Čápoynu. Demolice také čekala několik mlýnů, především Pětikolský, který využíval přepadu nad jezem²⁵⁷ nebo mlýn Zelenků, který se nacházel za ostrovem na levém ramenu řeky Otavy. V budoucnu se chystalo i odstřelení mlýna a pivovaru v areálu hradu na třetím nádvoří.

Současně s novým přemostěním se během několika etap regulovaly oba toky řek a probíhala tak i stavba nového jezu.²⁵⁸ Navýšení kamenných hrází před hotelem Bílý vlk sice změnilo trochu nábřeží, ale nová komunikace ústící do Komenského ulice právě u jmenovaného hotelu tento prostor zcela degradovala. Zmizely letité stromy a kouzlo vůně čerstvě vypraného prádla, které se běhlo na slunci kolem starého mostu přes Volyňku. Díky častému západnímu proudění se tato čtvrť ponořila do šedi a prachu z blízkého staveniště. Nejhorším důsledkem této stavby bylo odříznutí nejvýznamnější památky města od jeho obyvatel i návštěvníků z okolí. Strakonický hrad se rázem stal okrajovou částí města, která jako by nikdy před tím neměla na vývoj města vliv. „*A tím*

---

²⁵⁷ Foto: MSP Strakonice, fotografie z počátku 70. let. Srovnání před a po demolici. Letecké snímky dokumentují podobu města během probíhající výstavby přemostění.

²⁵⁸ Foto: MSP Strakonice, starý jez, rok 1968. Srovnání s fotografií: MSP Strakonice, fotografie z počátku 70. let, stavba nového jezu, rok 1973.

*se odřízl ten celý komplex strakonického hradu, to je ta největší ostuda Strakonice.*²⁵⁹ Pro městskou dopravu a hlavně pro motoristy mělo přemostění jistě svůj smysl a ulice kolem Revolučního náměstí včetně se staly obyvatelné. Přesto se tím nevyřešil problém komunikace ve směru České Budějovice – Plzeň. Nová trasa vedla a dodnes vede přes zastavěnou část Strakonice, zatěžuje tím stav ovzduší a o hluku ani nemluvě.²⁶⁰

Kromě největší přestavby v historii města Strakonice se dokončovaly i další projekty - nový komplex továren Fezko, výpočetní středisko v areálu ČZ s nově instalovaným počítačem MINSK 42, nová svobodárna Pozemních staveb vyrostla u výpadové komunikace na Písek a Prahu. Nová mateřská škola pro 120 dětí předškolního věku ve Švermově ulici, devítiletá škola v Poděbradově ulici a výtvarné oddělení tehdejší lidové školy umění zažehly vysokou poptávku po těchto zařízeních. Pro nejmenší ratolesti vznikly jesle v ulici Školní a Zvolenské.²⁶¹ V blízkosti stadionu našli studenti odborného učiliště nové třídy v panelové budově. Ta nebyla první v této části Strakonice, a proto nenarušovala okolní zástavbu. V areálu okresní nemocnice se prováděly neustálé přístavby a rozšiřování v rámci zlepšování péče o nemocné. V 70. letech se jednalo o novou přístavbu dětského oddělení, rozšíření budovy patologie a novou stavbu transfuzní stanice. Nárůst obyvatelstva si vyžádal i výstavbu dětské polikliniky v blízkosti té stávající v Dimitrovově ulici.

Částečná rekonstrukce čekala také areál strakonického hradu. Ze staveb pro veřejnost se jednalo o dostavbu velké tělovýchovné haly a areálu koupaliště na Křemelce, který se pro nedočkávané návštěvníky otevřel v létě roku 1972. Nedaleko Strakonice vzniklo pod mutěnickým jezem na řece Volyňce další veřejné koupaliště. Oba areály byly od počátku až do dnešní doby jsou hojně navštěvované. Tím se vyřešila palčivá situace pro výborné plavce, kteří chtěli reprezentovat naše město. Na novém tábořišti na Podskalí vyrostla nová provozní budova a nocležníkům zde mohla posloužit i nově vyhloubená studna s pitnou vodou.

---

²⁵⁹Přepis volného rozhovoru s panem Josefem Režným ze dne 6. března 2009, archiv autorky.

²⁶⁰Několik desítek fotografií, které dokumentují průběh přemostění, je také uloženo v Muzeu středního Pootaví, ale ještě nebyly v době psaní této práce zpracovány a zařazeny, pouhý den před jednou z mých návštěv je zde odevzdala nějaká dobrá duše. Jejich neskenováním pro potřeby muzea jsem urychlila jejich digitalizaci i umístění.

²⁶¹V souvislosti se zvýšenou poptávkou po dětských předškolních zařízeních můžeme uvést výsledky sčítání lidí, domů a bytů z 1. prosince 1970. Z celkového počtu 17 795 obyvatel je 679 dětí ve věku do dvou let a 802 do pěti let. Mladších 15 let bylo tehdy 2 618 a pro srovnání s dnešním věkovým rozvrstvením společnosti tehdy obyvatelstvo nad 60 let čítalo 2739 osob. Blíže: *Statistická ročenka Československé socialistické republiky 1971*, Praha 1971.

V roce 1976 je nový most slavnostně otevřen, tím ale demolice v jeho okolí zdaleka nekončí. Následuje bourání bývalé židovské čtvrti Židovna a spolu s ní zmizí i synagoga. Tato budova nechátrala, nestalo se z ní po válce skladiště, sloužila Československé církvi k bohoslužbám, ale ani to nezastavilo její další osud. Nezůstala stát ani restaurace „U tří lip“, která byla také na seznamu ochrany památek. Další záměr s tímto prostorem podléhal tehdejší době a zvykům vládnoucí strany. Volné prostranství na pravém břehu Otavy mělo sloužit jako shromaždiště a seřadiště pro průvody na 1. Máje a k dalším procesním akcím. Již na počátku 70. let, konkrétně 1972-74, vyrostla v Dimitrovově ulici nová stavba energetického podniku. Byla opět z panelů a zařadila se do stávající zástavby, ač z urbanistického hlediska sem vůbec nepatřila. Místo pro shromáždění strakonických občanů se zčásti proměnilo ve staveniště, jehož výsledkem byl obchodní dům Otava s přilehlým parkovištěm. Pro dokreslení této doby se nabízí vzpomínky paní Jany Chalupové, která v těchto místech vyrůstala.

Co si pomatujete o Zátkově třídě a o bývalé Židovně?

„No já si pomatuju, to už byla Dimitrovova ulice a já jsem se narodila v roce 59 a bydleli jsme v tom domě, jak bylo pekařství. No vlastně oni to zakázali, tak se krámek zrušil a bydleli jsme dole. To byl domek rodičů moje maminky. Ona se jmenovala Kukrálová. A nad náma bydlela teta a ty se pak odstěhovali do Ameriky.“

A kolikátý v řadě od Bílého vlka stál váš dům?

„Kolem Vlka vedla ulice Komenského a pak stála řada domů až skoro k nádraží. Na rohu stál takový do kulata obchod a tam se říkalo u Beránků,²⁶² tam byly potraviny, pak bylo povodí Otavy, tak se muselo sejít dolů, tam vedly schody. Oni totiž celou ulici zvedali, my jsme tady měli ještě ve 30. letech schody nahoru ke vchodovým dveřím, asi čtyři a pak už to bylo zároveň a okna byla nízko nad zemí. No a za povodím stál barák, kde se čistilo peří, tam byla čistírna. Pak stál náš dům a za náma byla rybárna a dál už ty domy stojí. Tam už se to nebouralo. Tahle řada se bourala, protože my jsme vyčnívali dopředu, možná o takový dva metry do ulice a na tom místě se pak mělo stavět sídliště Viadukt II. Tam měli stát paneláky.“

Takže se to už nere realizovalo a kdy se řada domů demolovala?

„No to se bouralo až těsně před revolucí, tak někdy kolem roku 1987, a my jsme se sem do paneláku stěhovali už někdy v roce 1984 v listopadu. Ono to bylo rozhodnutý

---

²⁶² Foto MSP Strakonice, U Beránků, léto 1975.

dopředu, že se to bude bourat. Možná tak deset let dopředu jsme věděli, že tam bude demolice, takže už to potom ani naši neopravovali, ani fasádu a tak. A poslední se odsud stěhovala moje maminka s Emanem, ty tam ještě byli asi dva roky. Takže tam už okolo nikdo nebydlel, jenom vedle se sami nastěhovali cikáni, to byl pak strašný rok. A naše zahrádka, jako takový malý dvorek, to tam zůstalo, tam je to dneska za zdí, za parkovištěm, to tam udělali, když se nic nepostavilo. Takže to bylo poslední bourání ve Strakonících před revolucí. Ale my jsme byli nejdřív rádi, že půjdeme do novýho, ono tam bylo dost vlhko, dneska bych to vzala zpátky, ale to nešlo.“

A druhou stranu ulice si pomatujete?

„No tam byla ze začátku hospoda Křešničků a pak stály stejné baráky, jako jsme měli my a ta řada vedla až na odbočku na Ohradu. Naproti nám byla hospoda pod kaštanem, ten tam stál ve dvoře, to bylo také velké stavení jako zájezdní hostinec. A jinak tam bylo hodně obchodů, oděvy, konfekce, prádlo, pak tam bylo řeznictví, dětské oděvy, optika, drogerie a šlo to až na ten roh a naproti byla pekárna u Rabů a vedle kadeřnictví a naproti byl Port Artur, ta slavná hospoda a vedle zelenina. No spoustu obchodů a nad tím byly byty, to byly všechno podobný domy. A celá ulice až k nádraží byla plná řezníků a hospod, nikdo nechápe, jak se tam mohli všichni uživit.“

A co ta Židovna, jaká tam byla zástavba?

„No tam stála Synagoga, ta byla až do bourání pěkná, nechátrala. A nebyla moc vidět, tam kolem ní byly takové členité baráčky. Oni to bourali, protože tam mělo být prostranství na shromáždění, na 1. Máj a takovýhle průvody a tak, no a to se tam stejně nedělalo.“

Za Židovnou se říkalo na Ohradě. Co si pamatujete z této části Strakoníc?

No na Ohradě, tam už byly jenom nízký domky, jednopatrový a tam byla někde veterina. No a na nábřeží, tam jsme se chodili koupat, tam se chodila koupat celá Dimitrovova ulice i Ohrada. A přes Otavu tam vedla vedle plynovodu lávka pro pěší. Než se tam ta lávka postavila, tak jsme chodili na Palackého náměstí po tom plynovodu. No a všude na tom ochranném valu se bílilo prádlo, i u Volyňky, já jsem taky chodila jako malá bílit prádlo. Maminka dělala v květinářství, tam jak je kulturák, tam měli velký zahradnictví a skleníky, tam jsem za ní chodila ráda.

Vybaví se vám nějaká zajímavost z místa vašeho bydliště?

V naší ulici se vždycky každý rok konala pouť, tady byly stánky od Vlka až na nádraží. A kolotoče byly na Tržní a teď jsou naproti. A ty stánky tu byly dlouho, to až

*když se tu bouralo, tak se to pak přesunulo. No to vlastně až po revoluci se ty stánky přesunuly tam ke Hvězdě, jinak pouť na sv. Václava se slavila jenom tady dole, protože tu byl blízko kostel sv. Václava, jak je za nádražím. A Strakonice nahoře, ty to neslavily a měly skoro ve stejnou dobu pak posvícení.*²⁶³

Tyto vzpomínky potvrzuje i filmový záznam uložený v Muzeu středního Pootaví. Sice není datovaný, ale díky zjištěným informacím o časové výstavbě v tomto prostoru se můžeme domnívat, že se jedná o přelom 70. a 80. let. Na záběrech ještě nebyla zbourána levá část dnešní Bezděkovské ulice. Jedno nebo dvoupatrové baráčky místy s vikýři potvrzují i výpověď paní Chalupové. Budova jihočeské energetiky už také stála a na rohu pravé části Dimitrovovy ulice stál jednopatrový podsklepený dům, zřejmě výše zmíněná pekárna Rabů. Dál ve směru na Ohradu stály přízemní domečky se zahradou, většinou velkých rozměrů. Obchodní dům Otava zabírala kamera dlouho a také byl již v plném provozu.²⁶⁴

Téměř současně s dokončením přemostění na soutoku řek Otavy a Volyňky, které si vyžádalo téměř 70 milionovou dotaci, se započaly práce na dalším mostě přes Otavu v prostoru za Ohradou. I tato stavba velmi pomohla provozu a přetížené dopravě na Revolučním náměstí. Ukončení stavebních prací a otevření mostu k užívání proběhlo v roce 1978. Byla vybudována i navazující komunikace, která ve směru na Radomyšl musela překonat přemostěním také levé rameno Otavy, které se díky zatrubnění v prostoru kolem kostela sv. Markéty a před továrnou na fezy stalo zapáchající stokou. I přes úpravu jejích břehů tudy neprotékalo již tolik vody a zanášela se bahnem. Také její okolí působilo nevábně, křoví a kopřivy lemovaly oba břehy až k ústí zpět do Otavy. To se nacházelo v prostoru starých jatek ještě před mostem vybudovaným v 50. letech. Další překážkou v pokračování silnice na Radomyšl a Blatnou byla zástavba v Siebertově ulici.²⁶⁵ V těchto místech se nejednalo o souvislou uliční zástavbu. Přestože domy nebyly zchátralé, majitelé se museli vystěhovat i s rodinami do nových panelových sídlišť. Bohužel se neskončilo jen demolicí domů na místě určeném pro budoucí komunikaci. Pokračovalo se v bourání dál ve směru ke kostelu sv. Martina, kde

---

²⁶³ Přepis volného rozhovoru s paní Janou Chalupovou ze dne 7. března 2009, archiv autorky. Dnes už se posvícení neslaví a všichni, tedy celé Strakonice mají Svatováclavskou pouť, jen některé rodiny ze Strakonice I. to ještě dodržují postaru.

²⁶⁴ MSP Strakonice, inv. č. V097, kazeta č. 10, Strakonice dříve a dnes, rok neznámý. První část tohoto záznamu zachycuje původní zástavbu okolí areálu hradu před výstavbou přemostění.

²⁶⁵ Foto: MSP Strakonice, od Zelenků mlýna, jaro 1972. V pozadí fotografie je vidět měšťanská škola.

se také tato činnost zastavila. Na uvolněném prostranství se plánovala výstavba dalšího obchodního domu a centra pro kulturní vyžití strakonických občanů. Změna se týkala nejen pravé části této ulice, ale i levá strana a s ní i protilehlá ulice byla zbourána. Několik domů s obchůdky v přízemí zmizelo a prázdné místo na dlouhou dobu zarostlo.²⁶⁶

Druhá polovina 70. let znamenala pro Strakonice stavební boom. Z mého pohledu byla horší ta skutečnost, že se jednalo především o výstavbu panelových sídlišť, která podle tehdejších názorů strany zapadala do okolního rázu přírody. Od roku 1976 se stavělo v prostoru nad Mlýnskou stokou od nové komunikace na Radomyšl až po most u jatek. Jednalo se většinou o šesti až osmipatrové panelové domy s několika vchody v řadě za sebou. Samostatné domy s jedním vchodem byly umístěny na okraji areálu u silnice směrem na Písek. Toto sídliště během své stavby neslo název Mlýnská a po dostavbě se již jmenovalo 1. Máje. Tento název mu zůstal do dnešní doby. Další čtvrt' panelových domů vyrostla pod vrchem Podsrp nad ulicí Volyňská. Zde se jednalo převážně o čtyřpatrové panelové domy. Název tohoto sídliště, Šumavská, vznikl díky již existující ulici v blízkosti a v budoucnu se tak začalo říkat celému prostoru mezi komunikací na České Budějovice a na Volyni a Vimperk.

Demolice čtvrti nazývané Židovna pokračovala dál v prostoru Medové kaše. Blíže nám tuto lokalitu přiblíží opět vzpomínky paní Jany Chalupové. *„A jinak pak za Židovnou byla Medová kaše, tam se říkalo na Medovce, tam byly už jen rodinné domky, tam bydlela pani Chalušů, ta byla švadlena, jinak tam všude stály domky a vilky a zůstaly stát jenom ty bytovky naproti škole Dukelská, jinak se to všechno zbouralo.“*²⁶⁷ Nízké rodinné domečky ještě zachytila fotografie pořízena z letadla v době probíhajícího přemostění.²⁶⁸ Na jejich místě vyrostly panelové domy nazvané sídliště Dukelská. Tady se jednalo výlučně o osmipatrové budovy s jedním vchodem a charakteristická byla červeno růžová barva panelu mezi jednotlivými patry.

Sídliště Viadukt se objevilo také v letech 1976 až 1980 a místo mu uvolnilo bývalé sportovní hřiště fotbalového klubu SK Strakonice, které se nacházelo v prostoru mezi dnešní poliklinikou v Bezděkovské ulici a Komenského třídou. Kromě těchto

---

²⁶⁶ Foto: MSP Strakonice, u nemocnice, Bažantův dům, rok 1965. Kousek vpravo od domů na fotografii se nacházel původní vchod do okresní nemocnice.

²⁶⁷ Přepis volného rozhovoru s paní Janou Chalupovou ze dne 7. března 2009, archiv autorky.

²⁶⁸ Foto: MSP Strakonice, fotografie z počátku 70. let. Na výřezu jedné z nich se nachází prostor Medové kaše, který je téměř ze všech stran obestaven panelovými domy nebo bytovkami.

panelových domů, jejichž životnost byla stanovena v době výstavby na 20 let, se v poněkud menší míře stavěly i rodinné domy. V druhé polovině 70. let se jejich počet zvýšil o něco přes 100.

Pár vět z jedné publikace hovořící o stavu města a plnění volebního plánu mluví za vše. *„Nezapomenutelný je pohled na naše město z vrcholu 147,5 metrů vysokého teplárenského komína. Počáteční strach člověk za chvíli překoná, aby se rozhlédl po městě věnčeném z několika stran lesnatými pahorky i plochami luk a polí. Na půdorysu města se objevují nové výrazné body – nová sídliště svým architektonickým řešením zapadají do rámce krajiny. Tady všude lidé, pro něž se Strakonice staly domovem a tady vyrůstají nové domy, aby všichni lidé měli svoji střechu nad hlavou, svůj domov, své místo pro zcela obyčejné všední lidské štěstí...“*²⁶⁹ Nadšení pro věc zřejmě narušilo i souvislost či smysluplnost poslední věty. Kromě výškových budov pokračovala i výstavba rodinných domků, ale i tu poznamenala doba. V prostoru vpravo od komunikace směřující na Radomyšl vyrostla nová čtvrť, která si mezi místním obyvatelstvem si vysloužila přezdívku Libanon. Jednalo se většinou o vilky a častým typem byla tzv. „obrazovka“. Koncem 70. let se tento prostor již téměř zastavěl, jen v jeho severní části se později objevily dvě ulice řadových domů.

Již zmíněný komín byl naopak velmi účelný a vítaný. Areál teplárny se téměř dvojnásobně rozšířil i za viadukt ve směru k nádraží, kde byly umístěny nádrže s palivem. Starý tovární komín obtěžoval celé Strakonice II a při větším větru i další části města. Nejednalo se jen o kouř, který bez jakékoli filtrace vycházel ven a znečišťoval ovzduší. Hlavně všem znepríjemňoval život věčný popílek, který poletoval neustále vzduchem a usazoval se na parapetech, parkujících automobilech a hlavně na prádle, které se v té době sušilo výhradně venku. Teplárna nebyla jediným podnikem, který se v 70 letech rozšiřoval. Podnik České závody motocyklové rozšířil svou výrobu o obráběcí stroje a to jen díky nové hale s nákladem 85 milionů korun za stavbu i vybavení stroji. Ve výstavbě byla ve stejných letech i hala na výrobu turbodmychadel s ještě vyšším rozpočtem. Kání vrch měl k dispozici ještě další volné plochy vhodné pro průmyslovou zástavbu. Tato skutečnost se stala rozhodující při výstavbě velkokapacitních pekáren. Bohužel se stejně jako nedaleké mlékárny podepsala tato stavba na zrušení několika malých pekáren v centru města. Nový areál fezáren také

---

²⁶⁹ *Strakonice, naše město, náš domov*, Strakonice 1980, s. 14.

přilákal další pracovní sílu a počet obyvatel Strakonice neustále stoupal, svůj vliv zde uplatnila stejně jako v ostatních městech republiky i Husákova politika. Nová plocha pro průmyslovou výrobu se začínala zaplňovat kolem výpadové silnice na Písek a Prahu. Tato lokalita se stala výhodnou i z hlediska blízkosti železniční tratě ve směru Strakonice – Blatná, Březnice.

Neméně důležitou se stala výstavba telekomunikační budovy u nové silnice na Katovice za areálem městského pivovaru. Její funkci doposud plnila nová budova pošty, kde telefonní ústředna sídlila. Novinkou bylo přímé volání bez spojovatelky, což urychlilo a mnohdy usnadnilo uskutečnění hovoru. V souvislosti se stavbou nových sídlišť se stalo nutností vybudovat další trafostanice na rozvod elektrické energie. V druhé polovině 70. let tak vznikly čtyři. Stejný důvod měly i nové parovodní výměníky. Nutno podotknout, že ani tyto stavby nevypadaly příliš vkusně, i když alespoň nevyčnívaly nad okolní zástavbu jako domy panelové.

Od roku 1967 se ve Strakonících pravidelně pořádaly mezinárodní dudácké festivaly. Největší zásluhy na konání těchto akcí má pan Josef Režný a jeho Prácheňský soubor písní a tanců. Každý další ročník festivalu navštívilo město více návštěvníků z domova i z ciziny. Jen v roce 1980 činil rozdíl návštěvnosti oproti roku 1978 téměř 6 tisíc. Dvojnásobek účinkujících, tedy 640 aktérů, hovoří o růstu prestižnosti těchto akcí. Stejněmu ohlasu se těší i Skupovy Strakonice. Tento krajský loutkářský festival se zde konal a stále koná na počest strakonického rodáka Josefa Skupy. Každoročně se do města sjíždí okolo deseti souborů, aby změřily své síly na pódiu. Nově se většina kulturních akcí přesunula do kulturního domu, který byl postaven v Bavorově ulici. Tento prostor byl do té doby využíván jako zahradnictví, ale přesto se několik menších staveb na pravé straně ulice muselo zbourat. Nový komplex o dvou sálech a přilehlých klubovnách s restaurací mě i své parkoviště a parkovou úpravu.²⁷⁰ Mezi další zájmové činnosti se řadí kroužek společenského tance, který pořádá i místní taneční hodiny.

V roce 1978 v areálu Křemelky vyrostla další stavba, čímž se dotvořila oblast sportovišť všeho druhu. Jednalo se o umělé kluziště. Ve své první etapě vyrost jen přízemní ovál, kde se téměř během celého roku mohl vytvořit led. Pokračovalo se stavbou zastřešení zimního stadiónu a vznikla i přilehlá restaurace s několika pokoji pro případné ubytování hostujícího hokejového mužstva. Nejvíce byla plocha využívána

---

²⁷⁰ Foto: MSP Strakonice, inv. č. F1065.

zdejší hokejovým týmem, který si tuto stavbu zasloužil. Téměř současně vzniklo vedle fotbalového hřiště na Křemelce ještě jedno, tentokrát se jednalo o hřiště se škvárovým povrchem. Kolem nové hrací plochy vysázelo město alej topolů, čímž se v budoucnu ochrání před nepříjemným větrem. Areál několika bazénů se také dočkal zastřešení jednoho z nich, čímž se poprvé naskytl možnost plavání během celého roku. Kolem venkovních bazénů byla vybudována hřiště na tenis i basketbal a novinkou se stal minigolf. Po obvodu areálu stály převlékárny, sociální zařízení a několik pokojů, které se v letních měsících využívaly k ubytování sportovců při soustředění. Pro vyznavače ostatních sportů vznikla v blízkosti letiště plocha pro letecké modeláře nebo nové autocvičiště, které se vybuďovalo díky Prácheňskému automotoklubu.²⁷¹

Stavěla se nová sídliště, ale kulturní objekty vyjma nové stavby kulturního domu v Bavorově ulici strádaly a jejich interiér žádal obnovu. Jedním z těchto zařízení byla restaurace a hotel Nový svět. Tato budova na východní straně náměstí sloužila poslední desetiletí především jako kinosál a těšila se velké oblibě. Promítalo se zde několikrát týdně a jednalo se o významnou konkurenci kinu u Bílého vlka. Bohužel se filmoví nadšenci dočkali uzavření Nového světa a důvodem byl jedině špatný stav celé budovy. Ale filmová představení nebyla jedinou kulturou ve městě. Ochotnické divadlo a zejména pak to loutkové pro děti se také těšilo velké oblibě a pravidelností se stávala dopolední představení pro mateřské školy i pro žáky prvního stupně základních škol. Většinou se jednalo o návštěvu malého sálu v novém kulturním domě a někdy se pro větší publikum hrálo i v Sokolovně, bývalém Spolkovém domě.²⁷²

Za deset let se město Strakonice doslova nafouklo, a to ve smyslu rozšíření zástavby i co do počtu obyvatel. Stavba několika nových panelových sídlišť slibovala další přísun přistěhovalců z okolních obcí i měst. Nutno však podotknout, že téměř dvě třetiny pracujících byly zaměstnány v Českých motocyklových závodech nebo ve Fezku. Mnoho zaměstnanců těchto podniků také do Strakonice za prací dojíždělo. Většinou obyvatel města nevadily rozsáhlé demolice, lépe řečeno, tehdy protesty nebyly dovoleny a z výpovědí pamětníků vím, že vidina nového bytu byla také lákavá. Přesto tím centrum Strakonice utrpělo mnoho škod, které už nikdy nepůjdou napravit. Areál strakonického hradu se ocitl téměř na periferii, kam oko místních ani nezabloudí.

---

²⁷¹ *Strakonice, naše město, náš domov*, Strakonice 1980, s. 6.

²⁷² *Kultura okresu Strakonice, přehled základních údajů*, Strakonice 1988, s. 14.

Zmizely romantické náhony několika mlýnů a zelené ostrůvky plné bílého prádla. Úzké uličky a malebná zákoutí s dřevěnou lavičkou nahradila široká asfaltová ulice s postranním parkovištěm pro automobily. Z náměstí i z Ohrady se vytratila vůně čerstvého pečiva nebo koláčů a na soutoku řek už zřejmě nikdy nebudou dva krásně klenuté mosty a bezpočet úzkých dřevěných lávek přes Volyňku.

4.4. Socialistická výstavba pokračuje (80. léta)

Ani toto desetiletí se nedá nazvat klidovým obdobím města Strakonice. Stavební boom pokračoval v nastoleném tempu 70. let a nechystal se jen tak zpomalit. Kupodivu nové panelové domy stále nestačily poptávce po bytech i přes jejich množství v jediné budově a na tak malém půdorysu. Díky neustále se rozšiřujícím podnikům, Českým motocyklovým závodům a Fezku, se ze Strakonice stalo typické průmyslové město a počet panelových sídlišť tomu jen nasvědčoval. Historická část Strakonice se neustále zmenšovala a mizela mezi budovami socialistického funkcionalismu.

Na počátku 80. let probíhala výstavba v prostoru mezi Káním vrchem a vlakovým nádražím. Roku 1981 byl zahájen provoz v nové mototechně a v těsné blízkosti získala nové prostory Státní pojišťovna. Následovala stavba autobusového nádraží, která spočívala hlavně v úpravě povrchu na nástupiště se zastřešením, takže pak částečně plnila funkci čekáren. Budova dispečinku s vytápěnou čekárnou a sociálním zařízením byla otevřena v roce 1983 a ve druhém patře se prostory využily k poskytování veřejných služeb, jako např. kadeřnictví. V nejnovější průmyslové zóně kolem výpadevé komunikace na Písek a Prahu vyrostla nová moštárna ke zpracování veškerého ovoce a její provoz trvá i dnes bez jediného přerušení. Na druhé straně silnice vznikl areál Pozemních staveb a stal se především skladem stavebního materiálu.

Stávající školní budovy už svou kapacitou nestačily pojmout více žáků a základní škola Dukelská se navíc dělila o prostory s gymnáziem. Doba i tady, kdy tu panoval komunistický režim, přeci jenom pokročila a poptávka po vyšším vzdělání byla součástí určitého pokroku. Gymnázium se tedy v roce 1983 stěhovalo do nových prostor v Máchově ulici. V komplexu byla samozřejmě i jídelna, ale chyběla vlastní tělocvična. Tento nedostatek byl přehlížen kvůli blízkosti atletického areálu a tělovýchovné haly ČZ. Problém měla vyřešit nová tělocvična ČZ přímo naproti gymnáziu, její stavba se zahájila až po dokončení terénních úprav kolem střední školy. Základní škola v Lidické ulici, známá dosud pod jménem měšťanská, měla malou tělocvičnu zabudovanou přímo v přízemní části, ale ani ta nestačila svou kapacitou. Nová velká tělocvična byla postavena v těsné blízkosti školy a velkou část pomocných prací můžeme připsat rodičům školáků a sportovcům, kteří tak získali další prostory pro svou realizaci. I přes nové 18. třídní gymnázium byla základní škola Dukelská žákům malá. K třípatrové

budově se přistavěl nový panelový pavilon s kapacitou 11 tříd. Novému počtu žáků se musela přizpůsobit i velikost jídelny, která byla vyřešena také přístavbou.

Díky pravidelnému pořádání spartakiád v naší republice se i Strakonice musely postarat o zdárné konání okresních spartakiád. Ty se většinou konaly v areálu Křemelky a před pořádáním v roce 1985 se přistoupilo k výstavbě nových tribun pro větší množství diváků a prostor v jejich spodních částech byl využit na garážové stání automobilů.²⁷³ Sportovní areály do této doby neobsahovaly tenisové kurty, a proto vznikly hned čtyři v blízkosti stadiónu naproti nové budově gymnázia.

Nadále v blízkém okolí i v centru Strakonic vyrůstala další panelová sídliště. V roce 1981 byla dokončena výstavba řadových panelových domů za budovou Jihočeských energetických závodů v Dimitrovově ulici. Předcházela jim opět demolice původní zástavby dvoupatrových domů, mezi nimi i pekárny u Rabů. Na pravé části ulice panelové domy navázaly na dům z roku 1961, který odstartoval výstavbu v tomto stylu. Nedaleko od tohoto místa, v prostoru kde se říkalo na Ohradě, proběhly stavební práce, jejichž výsledkem byly dva dvanáctipatrové domy, nejvyšší stavby ve městě, 5 šestipatrových, 2 osmipatrové a 8 čtyřpatrových panelových domů. Tato nově vzniklá ulice dostala název Mozyrská podle běloruského města Mozyru. Zde v roce 1984 našly nový domov rodiny z původní zástavby Dimitrovovy ulice. Fotografie pořízené během demolice Ohrady působí opravdu smutně i přes to, že šlo většinou o zemědělská stavení, což dokazují i obě zveřejněné výpovědi pamětníků.²⁷⁴

Dalších 400 bytových jednotek bylo v roce 1984 předáno novým nájemcům na sídlišti Dukelská a 79 bytů v sídlišti Havlíčkova. Od roku 1985 se začal realizovat projekt výstavby 20 rodinných domků na sídlišti Přední Ptakovice a dále byla schválena stavba dalších desítek rodinných domů v oblasti sousedního sídliště Šumavská. V souvislosti s rostoucím počtem panelových domů se nedostávalo zakrytého stání pro automobily a město tak schválilo výstavbu garáží v několika částech Strakonic, např. v prostoru mezi vlakovým nádražím a městským hřbitovem, za mostem u jatek, na prostranství, kde dřív ústila Bavorova a Husova ulice, a také za stadionem a kurty na

---

²⁷³ *Strakonice, město našeho domova*, Strakonice 1986, s. 7.

²⁷⁴ Foto: MSP Strakonice, Ohrada u bývalé hasičské zbrojnice, zima 1980-1981.

tenis. Některé panelové domy měly garáže umístěné přímo pod byty, ale jednalo se spíše o výjimku.²⁷⁵

Po dostavbě telekomunikační budovy nad areálem městského pivovaru byl zahájen projekt sídliště Mír. Tento komplex několika nových ulic i rondelů měl nový cíl. Stavitelé se snažili o napravení některých nedostatků, které se v průběhu let objevily na panelových domech, lépe řečeno spíš uvnitř domů. Základní požadavek zněl: více místností, méně pater, lepší obslužnost v podobě blízkých obchodů, školských zařízení a zdravotního střediska. Většina „chyb“ byla napravena. V areálu sídliště najdeme mnohem více čtyřpokojových bytů, uprostřed se vybudovala mateřská škola a na okraji při výpadové komunikaci na Katovice vznikly prostory pro obchody i zdravotní středisko. Výhodná se zdála poloha i z hlediska blízkosti Podskalí, tedy přírody, kterou postrádala ostatní panelová sídliště. Tyto skutečnosti alespoň trochu vyvážily nesoukromé prostředí těchto staveb, ale velký problém se objevil jinde. Projekt byl realizován na příliš malém prostoru, ulice nepočítaly s místy na parkování automobilů a už vůbec ne s jejich nárůstem. Vůbec zde nebylo projektováno větší parkoviště, které dnes např. nacházíme před supermarkety. Většina ulic byla navíc jednosměrná. Tudíž velmi brzy po nastěhování prvních nájemníků vznikl tento stísněný problém a nedal se již napravit. Poslední panelové sídliště se tak jen připojilo k ostatním a nijak se nevyomykalo.

Roztroušené panelové domy se postupně objevovaly dokonce i v úplném centru Strakonice, ani zde nebyla překážkou demolice původní zástavby. Nejvíce se tato skutečnost dotkla ulice Čelakovského, ve které se nacházela nejedna památkově chráněná stavba. Především se jednalo o rodný domek Františka Ladislava Čelakovského, jehož jméno ulice nese. Mezi další patřil dům U Raka, jehož podoba se vyjímalala na barokním štítě. Prostor před demolicí nám opět připomenou vzpomínky pana Josefa Režného.

„Stejně tak Čelakovského rodný domek, tam bylo zřízeno muzeum a nakonec přes protesty některých lidí, tak se prostě nepodařilo odvrátit tu zkázu. Já jsem tam s kamarádama, teda jako studenti jsme se tam za války scházeli a hráli jsme kvarteto. Když se tam vešlo dovnitř, tak vpravo tam bydlela nějaká chudá rodina, nějakí Fouňů,

---

²⁷⁵ Panelové domy s garážemi se stavěly v první polovině 80. let na levém břehu Otavy a vznikla tak ulice Nábřežní. Demolice původní zástavby se naštěstí netýkala lipové aleje na břehu řeky, která zde byla vysázena již ve 30. letech jako zpevnění valu při regulaci Otavy.

která měla za úkol se o ten domek starat, samozřejmě udržovat to nějakým způsobem atd. A vlevo byla místnost, kde se scházel pěvecký spolek Zvon a můj tatínek byl pokladníkem toho spolku, náš pan profesor Voráček tady z gymnázia byl předsedou. Soused takhle přes ulici tady, pan řídící Majer byl také členem. Navíc nám teda dovolili se tam prostě scházet a dokonce nám dovolili si tam i zatopit, a protože tenkrát bylo taky s palivem obtížno, tak jsme sbírali v parku chrastí, tak jsme tam s tím topili a z domova jsme si nosili uhlí v tašce a pravidelně jsme se tam scházeli, což bylo velice fajn. Já na to rád vzpomínám, protože to byla jedna z možných ušlechtilých zábav. Takže kdo to zná, kdo tam chodil tou uličkou, tak je s politováním, že se to prostě zničilo. Potom se také navrhovalo, aby se tam ten domek jako dostavěl, nebo obestavěl, jako do dvora, jako do toho paneláku dolů, různé nápady byly. Takže se nakonec stalo, že se to neuhájilo a zbourali ho. Nic tam dnes nestojí. Zadní stěny těch domů byly z železobetonu a taky součástí bývalých hradeb.²⁷⁶ Ty zůstaly zachované. Tam v místě kde stával Čelakovského domek, jsou zbytky opevnění. “

A tam v té dnešní proluce mezi panelovými domy, tam stával rodný domek Čelakovského a dnes tam nic není. Takže ho vlastně zbourali zbytečně.

„Na konci té ulice teď staví něco nového, ještě to není hotové, tam blízko stál ten domek. “

A vy jste se tam scházeli i po válce.

„Ne, to už jsme se pak rozešli jako kvarteto, protože šli studovat do Prahy, já jsem šel pak brzy, za dva roky, na vojnu. A pak se tam po válce udělalo muzeum, někdy v 50. letech. Někdy v polovině 50. let se pořádala na otevření toho muzea slavnost, pan Tůma tam vzletně přednášel, bylo to na výročí jeho úmrtí“.

Tak to bylo roku 1952, na stoleté výročí od jeho úmrtí.

A pamatujete si, že proti té demolici někdo protestoval, nebo víte o tom, že to bylo oznámeno?

„Tenkrát neměl nikdo právo si na něco stěžovat. Když rozhodla strana a vláda, tak se zbouralo cokoliv. Památkáři třeba něco namítli, ale zbytečně. My jsme třeba s Jirkou Rejžků, akademickým malířem, učitelem na zdejším gymnáziu, často scházeli, on bydlel tady kousek v Havlíčkově ulici. Měli jsme vůči tomu odpor. Stejně tak třeba

---

²⁷⁶ Foto: MSP Strakonice, inv. č. 0233, bašta bývalých městských hradeb. Další fotografie současné podoby jiné části opevnění: *Kapitoly ze života lidu na Prácheňsku aneb Písně a řeči vážné – nevážné – darebné*, Strakonice 2008, s. 19.

pan profesor Trejbal. To byli lidi, kteří říkali, proč, proč teda bourat tyhle historický památky. Strakonice nemají historický památky, kromě areálu hradu a těch zbytků bašt v parku. Tam by se to mělo, já jsem mluvil se starostou, tak tam předpokládají, že to zpřístupní, ale aby se tam nemohl dostat každý, aby se to nevykrádalo, nějaký řešení musí nastat. Takže to je ta ulice Čelakovského. Tenkrát jsem byl členem osvěty a ptali jsme se, proč se to bourá. Oni nedokázali nic kloudného říct, nějaký starý barabizny a k čemu to je.“

Takže Strakonice, občané Strakonice, nechtěli, aby se to bouralo.

„Občanům to bylo fuk, protože jakmile cítili, že v tom má prsty strana a vláda, tak od toho šli pryč. A ti kteří o tom byli přesvědčení a byli členové té strany, tak se podřídili rozhodnutí sekretariátu a nikdo neprotestoval. Takže tam byly různé návrhy, třeba chtěli zbořit ten dům proti měšťance, dnešní lidické, tam bývala hospoda. No já jsem v měšťance učil, pak mě vyhodili, tak jsem musel do zbrojovky, to byla nepříjemná změna, ale mně práce nevadila a oni mi pak za několik let poslali žádost, ať si ji vyplním, že půjdu učit hudební výchovu.“

A vy jste studoval taky v Českých Budějovicích.

„No, studoval, než mě prvně vyhodili z měšťanky. Jsem studoval dějepis a zeměpis. Nejdřív jsem chtěl na hudebku a dějepis, ale to nebylo. No studoval jsem při zaměstnání, jsem dojížděl, a když mě vyhodili, tak jsem to nedodělal.“²⁷⁷

Další skutečnosti o průběhu jednání demolice Čelakovského ulice zaznamenal Jan Zdeněk Cvrček ve své autobiografii.

„Po zahájení výstavby domů v této lokalitě se mezi úředními činiteli a funkcionáři rozhodlo, že domek je nutné zbořit. Překáží výstavbě, je málo navštěvován, zatěžuje agendu atd. Komise pro ochranu památek se o zamýšlené demolici dozvěděla až z rozhořčených reakcí občanů.

Objevilo se nové zdůvodnění, proč není třeba domek zachovávat: básník se prý ve skutečnosti narodil Na Stráži, tam, kde měl svůj obchod klempířský mistr pan Tišer. Toto tvrzení vzniklo omylem prvního poválečného archiváře pana Josefa Havrdy, který nevzal v úvahu císařské nařízení Františka I. z roku 1805 o přečíslování domů.

Intervence jednotlivých občanů i naší komise na ministerstvu kultury byly přijaty s ujištěním, že se zvýší pozornost k dalšímu osudu domku. Probíhaly veřejné diskuse,

---

²⁷⁷ Přepis volného rozhovoru s panem Josefem Režným ze dne 6. března 2009, archiv autorky.

*komise oznámila svůj nesouhlas se zbořením památky i námitku k rozšiřovanému tvrzení, že se básník v domku nenarodil. Byl citován Jan Vlastislav Plánek, který na domku odhalil pamětní desku. Odpovědí bylo, že Plánek byl v té době už sklerotický a nepamatoval si nic. Uzamčení domku bylo tak chatrné, že se do něj dostávali nezvaní hosté. Důležité sbírkové předměty muzeum odvezlo, prázdný domek se rozpadal a nakonec byl stržen. Město slíbilo, že na jeho místě bude postaven památník s deskou hlásající, že zde stával rodný domek básníkův. Místo zůstalo prázdné, autora Růže stolisté už připomíná jen název ulice. Malebná ulička s malými domky, ve které domek stál, byla také zbourána. Po rekonstrukci mohla vypadat jako Zlatá ulička v Praze. Na místě domku se nestavělo.*²⁷⁸

Demolice zničila další část historických Strakonice a původní ulici Čelakovského nahradila téměř souvislá řada panelových domů po obou stranách. Již zmíněná proluka v místech rodného domku známého básníka vypovídá o nedořešeném projektu. Tady to skoro vypadá, jako by se někomu zajídal pohled na malý domek mezi panelovými domy, přitom z ostatních měst víme, že i to bylo možné.²⁷⁹ Podobný osud čekal i ulici Na Stráži a bývalou Hraniční, kde také vyrostlo několik panelových domů v těsné blízkosti Revolučního náměstí a Sokolovny. Stejně stavby se objevily také v areálu nemocnice a poblíž sídliště Šumavská. V těchto případech se jednalo o tzv. svobodárny, stejně jako poblíž komunikace na Písek, a i tyto byty velmi rychle našly své nájemníky. Převážně se jednalo o novou pracovní sílu v podobě ještě svobodných mladých lidí. V areálu okresní nemocnice se jednalo i o další nové stavby. Gynekologicko – porodnický pavilon byl dokončen roku 1986 a celkové náklady se vyšplhaly na 25 milionů korun. Nutno podotknout, že částka se týká jen stavby, nikoli vybavení. Dalším rozestavěným oddělením bylo anesteziologicko – resuscitační, jehož dveře se pro pacienty otevřely v roce 1987.²⁸⁰

Kromě nesčetných stavenišť v centru i na okrajích Strakonice se také opravovaly fasády některých objektů. Jedním z nich byl areál hradu, tedy konkrétně se jednalo o I. a III. nádvoří. Kromě opravy fasády byl téměř do všech částí hradu zaveden elektrický proud a na II. nádvoří byla provedena oprava střechy. Restaurace se dočkaly také křížová chodba a kapitulní síň v místech dříve obývaných řádem Maltézských rytířů. Na

---

²⁷⁸ J. Z. CVRČEK, *Mých devadesát let*, Strakonice 2007, s. 188.

²⁷⁹ Památkáři např. uhájili domek stanice koněspřežky v Českých Budějovicích.

²⁸⁰ *Strakonice, město našeho domova*, Strakonice 1986, s. 13.

protějším břehu řeky Otavy na Podskalí bylo instalováno osvětlení, které sahalo až na tamější ostrov, a také se v těchto místech opravovaly lávky. Tábořiště na levém břehu řeky se rozrostlo o další chatky a na ostrově vznikla dvě hřiště pro letní míčové sporty.

Nadále se prováděla výstavba dalších chodníků v nových částech Strakonic a rozšiřovala se i elektrická síť např. do Radomyšelské ulice, kde vyrostla také nová čtvrť. Nově se ve městě zaváděl rozvod plynové sítě a probíhala nová pokládka telefonních kabelů. Prostor před kostelem sv. Markéty, který nově obklopovala čtyřproudová komunikace, se zaplnil stánky se zeleninou, ovocem a jiným zbožím. Vznikla tak tržnice v místě, kde město slibovalo novou zástavbu jako náhradu za demolici, která zde proběhla na začátku 70. let. Po strakonických ulicích se začaly poprvé také objevovat nové vozy komunálních služeb a byla zřízena skládka v okolí města, čímž se mělo zamezit nezákonným skládkám v okolí řek i silnic za městem. Novinkou se staly i moderní hasičské vozy, které od poloviny 80. let parkovaly v nové hasičské základně za hřbitovem při kostele sv. Václava. I umístění této budovy bylo trnem v oku mnohým občanům, ale opět bez výsledku.

Novým fenoménem posledních desetiletí se stalo zahrádkářství a s ním spojené chataření. Lidé, kteří bydleli v bytových a panelových domech, většinou neměli prostor pro svou zahrádku, kde by si vypěstovali alespoň nějakou zeleninu a ovoce. Tato skutečnost vedla městskou radu k povolení nájmu malých pozemků a k povolení staveb zahradních domků, které měly své přesně stanovené maximální rozměry. K tomuto účelu posloužilo několik lokalit v těsné blízkosti Strakonic. Některé areály měl pod správou svaz zahrádkářů. Jedna z prvních zahrádkářských kolonií vyrostla mezi Volyňkou a rybníkem Blatský. Postupem času se v tomto areálu objevilo několik větších staveb trvale obydlených. Stejně jako pravý břeh Volyňky se i levý začal mezi místními označovat jako Barvínkov.²⁸¹

Další zahrádkářská kolonie vznikla v prostoru za čtvrtí rodinných domků z 50. let, tedy za ulicí Profesora Skupy, a končila až před Habeší. Tento název nové čtvrti, složené převážně z rodinných domků, má původ zcela zřejmý. Etiopie je všeobecně známá svou vysokou nadmořskou výškou na území téměř celého státu a právě proto se pro tuto strakonickou čtvrť ujalo jméno Habeš. Nachází se mezi kopci, které obklopují Strakonice ze severní světové strany a výškový rozdíl je dokonce patrný i na teplotním

---

²⁸¹ Původ názvu byl již vysvětlen v prvních kapitolách této práce.

rozdílu.²⁸² V této zahrádkářské kolonii vyrostly jen malé dřevěné chatky a většinu rozlohy zabíraly záhony s ovocem, zeleninou a květinami.

Největším areálem zahrádkářů se stal prostor pod městským lesem a pokračoval i na jeho odvrácené straně podél komunikace ve směru na Radomyšl a Blatnou. V této kolonii bylo vysázeno také nejvíce ovocných stromů a každá zahrada jakoby se proměnila v bílé a růžové pole. I tady byl přesně stanovený rozměr zahradních staveb. Tyto tři zahrádkářské kolonie neodmyslitelně patří k zástavbě města i přesto, že se zde nejedná o vysoké a rozměrné stavby. Obyvatelé Strakonice zde trávili svůj volný čas a nahrazovali si tak chybějící přírodu a zeleň v panelových sídlištích.

V druhé polovině 80. let se dokončovala výstavba posledních sídlišť a v centru města naproti kostelu sv. Markéty se objevila nová patrová prodejna obuvi. Palackého náměstí nezůstalo zachováno jako Revoluční náměstí. Téměř polovina levé strany náměstí byla demolována a nahrazena novými domy pro vojáky, kteří měli své působiště v panelovém areálu za letištěm. V tomto případě se architekti snažili o nenásilné začlenění mezi původní zástavbu. Částečně se jim to podařilo, protože většina mladších obyvatel si vůbec neuvědomuje, že by se na Palackého náměstí nacházela nějaká budova postavená za minulého režimu.

V prostoru plánovaného shromaždiště na pravém břehu Otavy se v té době stavěl další komplex pro obchodní využití. V těsném sousedství obchodního domu Otava se mělo vytvořit další centrum Strakonice. Nová stavba dostala jméno Labuť a v jejích prostorách našlo své působiště několik prodejních odvětví. Ve druhém patře byl mléčný bar a lahůdky s velkým množstvím stolků k posezení. Jako malá jsem sem chodila s rodiči na poháry, pudinky a ovoce se šlehačkou. Nejvíce se mi vybavují oranžové lžičky z umělé hmoty, které se daly velmi snadno ohýbat.

V průběhu 80. let *„politickým ovzduším celého světa pronikala tucha změn. V Sovětském svazu zemřeli po sobě tři generální tajemníci partaje. Mezi lidmi se říkalo, že nejsledovanějším televizním seriálem je Pohřeb generálního tajemníka.“*²⁸³

Poslední velkou stavební úpravou měla být stavba několika panelových domů v prostoru mezi Bílým vlkem a budovou jihočeských energetických závodů. Již v předchozí kapitole je tato lokalita přiblížena paní Janou Chalupovou, jejíž rodiče měli

---

²⁸² Většinou se jedná o rozdíl kolem 2⁰ C a zatím co v zimních měsících na soutoku řek Otavy a Volyňky prší, v okolí Habeše sněží a sníh zůstává ležet.

²⁸³ J. Z. CVRČEK, *Mých devadesát let*, Strakonice 2007, s. 225.

v této části Dimitrovovy ulice malé pekařství. Demolice několika domů byla naplánovaná již počátkem 70. let a majitelé domů jen čekali na pokyn k vystěhování. Čekali přes 15 let. Roku 1987 se bourání realizovalo, ale k výstavbě panelových domů již nedošlo. Režim už svůj záměr nestačil provést, překazila ho sametová revoluce 1989.

5. CO VE STRAKONICÍCH ZŮSTALO ANEB PAMÁTKY, KTERÉ PŘEŽILY PŘELOM STOLETÍ (1989-2000)

Každý občan „nové“ Československé federativní republiky očekával velké změny. Strakonice se nijak nelišily od obecného očekávání, ale z politického hlediska to bylo jiné. Celý okres měl hluboké komunistické kořeny a KSČ se těšila velké podpoře místních voličů. Proto bylo těžké převzít moc po sametové revoluci. Místní pamětník pan Kožel²⁸⁴ ale poukázal na to, že polistopadové změny ve vládě uvítali všichni, i mnozí stoupcí Komunistické strany. Jen ti, kteří opravdu věřili marxisticko-leninské ideologii, byli proti. 25. listopadu 1989 vzniklo ve Strakonících občanské fórum. Velkolepé oslavy osvobození americkou armádou probíhaly v roce 1990 za účasti velvyslankyně Spojených států amerických Temple Black. Po slavnostním průvodu, jehož se účastnil konvoj nejrůznějších vojenských vozidel americké i české výroby, byla na tzv. „paláci“ v blízkosti zámku odhalena pamětní deska osvobození Strakonice americkou armádou 6. května 1945.

S pádem komunistické nadvlády se uvolnila atmosféra ve všech sférách života. Postupně se otvíral trh na západ a v roce 1991 odešel i ten poslední ruský voják. Ve Strakonících ustala výstavba panelových sídlišť a žádná další se již nerealizovala. Stavební boom se tentokrát týkal rodinné výstavby. Nejvhodnější a již schválené parcely se nacházely pod vrchem Podsrp. Během 90. let se toto prostranství zaplnilo převážně řadovými domky a došlo tak ke spojení Předních Ptakovic s novou čtvrtí „Šumavská“, jejíž základem se stalo panelové sídliště z přelomu 70. a 80. let.

Přelomu tisíciletí se dočkalo několik památek. Tou největší a nejstarší je samozřejmě strakonický hrad. Národní kulturní památka původně gotická, postupně přestavěná renesančně dnes láká nejvíce turistů. Unikátní věž Rumpál s půdorysem kapky je jednou ze tří v republice.²⁸⁵ Hradní komplex pak uzavírá dvoukřídlá stavba, pro místní známý jako zámek či rezidence. Od svého zahájení stavby v roce 1715 byl několikrát přestavěn a rozšířen. Nad vstupní branou se nachází erb Václava Joachyma Čejky z Olbramovic a konečnou úpravou je pozdně barokní fasáda. „V 19. století se

---

²⁸⁴ Od mládí chodil do místního klubu fotografů a naskytl se mu možnost nafotit atmosféru z 22. srpna roku 1968 i ze sametové revoluce v listopadu 1989.

²⁸⁵ Zvíkov a Svojanov se pyšní podobnou věží. V strakonickém Rumpálu byla umístěna hladomorna, ale hlavně sloužil jako obranná věž. Blíže: *Zpravodaj města Strakonice*, 1. dubna 2006, s. 12.

*strakonický hrad stává více sídlem hospodářské správy velkopřevorského panství než reprezentačním sídlem.*²⁸⁶ Dnes zde najdeme Muzeum středního Pootaví, Šmidingerovu knihovnu a v zámku Základní uměleckou školu. Areál hradu patřil k velkému panství maltézských rytířů. K jejich velkostatku náležel i dvůr na Blátě, mutěnický a ve Slaníku. K městu Strakonice patří první z nich a dodnes svým volutovým štítem zdobí cestu na Drachkov.²⁸⁷

Barokní štíty domů najdeme na Velkém náměstí,²⁸⁸ jedná se o Papežovy domy, masné krámy²⁸⁹ a dům U Zeleného orla.²⁹⁰ Také tyto památky se dočkaly dalšího tisíciletí a unikly demolici v druhé polovině 20. století. Na Velkém náměstí ještě zůstaneme. Neméně zajímavá a cenná je budova bývalé radnice č. p. 1 s výzdobou podle návrhu Mikoláše Alše.²⁹¹ V těsné blízkosti náměstí v ulici Na Stráži přežila přelom století tzv. Sokolovna. Od svého vzniku roku 1896 několikrát změnila název i interiér, nikoli svůj vnější vzhled a stále se zde pořádají kulturní akce.²⁹² Na Velkém náměstí stál do roku 1941 Mariánský morový sloup. Místní obyvatelstvo po roce 1945 jeho rozebrané díly opět složilo na Palackého náměstí, kde se nachází dodnes. Barokní monument zdobí „...kamenné sochy zemských patronů a ochránců – svatého Josefa, svatého Jana Nepomuckého, svatého Antonína Paduánského a svatého Prokopa. Uprostřed je na kompozitní hlavici sloupu, který vyrůstá ze čtyřbokého podstavce, umístěna socha Panny Marie s dvanácti hvězdami kolem hlavy, stojící na zeměkouli ovinuté hadem.“²⁹³ Na Ostrově se nachází další památka ze seznamu kulturních nemovitostí. Jedná se o dům č. p. 131 v ulici Kochana z Prachové. Tradice říká, že na tomto místě stál dům Kochana z Prachové. Současný objekt s klasicistní a empírovou výzdobou sloužil jako úřední budova blízkých továren na fezy.²⁹⁴

---

²⁸⁶ *Zpravodaj města Strakonice*, 1. září 2004, s. 12.

²⁸⁷ Objekt Blatský dvůr je zapsán na seznamu kulturních nemovitých památek. Blíže: *Zpravodaj města Strakonice*, 1. dubna 2004, s. 15-16.

²⁸⁸ Po roce 1989 se opět změnil název a Revoluční náměstí se stalo minulostí.

²⁸⁹ Průčelí nese letopočet 1759 a jedná se o úzkou zastřešenou uličku s malými krámkou, kde se dřívě prodávalo maso. Srov. *Zpravodaj města Strakonice*, 1. února 2003, s. 11-12.

²⁹⁰ Mezi další měšťanské domy patří některé stavby z Palackého náměstí. V průjezdu dnes již přestavěného domu se nachází pamětní kamenná deska Jana Staršího Hodějovského z Hodějova z roku 1555. Blíže: *Zpravodaj města Strakonice*, 1. února 2004, s. 16.

²⁹¹ *Zpravodaj města Strakonice*, 1. června 2005, s. 12.

²⁹² *Zpravodaj města Strakonice*, 1. března 2004, s. 12.

²⁹³ *Zpravodaj města Strakonice*, 1. listopadu 2002, s. 12.

²⁹⁴ V kapitole o 60. letech je uveden odkaz na fotografii této stavby. Srov. *Zpravodaj města Strakonice*, 1. dubna 2003, s. 16.

Za zmínku stojí jistě i strakonické kostely, z nichž kromě židovské synagogy nebyl zbourán žádný. Renesanční kostel sv. Markéty s gotickými prvky a síťovou hvězdovou klenbou zdobí střed Strakonice v blízkosti Palackého náměstí. Jeho vysoká věž je vidět už z dálky.²⁹⁵ Neméně působivý je děkanský kostel sv. Prokopa v areálu hradu. Díky vyvýšenému skalnatému podloží je jednou z významných dominant celého města Strakonice.²⁹⁶ Kostel sv. Václava s přílehlým hřbitovem pamatuje téměř celou historii města. Bavor III. dal původní gotický kostel vystavět na přelomu 13. a 14. století. Dnes můžeme vidět jeho renesanční a barokní podobu.²⁹⁷ Menší kostelík sv. Martina s přílehlým domovem důchodců také plní svou úlohu. Poněkud stranou od městské zástavby na Podsrpu se nachází farní kostel Panny Marie. Dřevěná plastika Panny Marie umístěná pod Podsrpem začala v 18. století přitahovat mnoho poutníků a od roku 1774 byly pravidelné poutě zakončeny ve velkém barokním kostele. Díky maltézským kněžím nebyl svatostánek zrušen a poutě se zde konaly ještě během německé okupace.²⁹⁸

Nejen kostely zůstávají součástí Strakonice. Barokní věk nám zde zanechal několik kapliček. Místní obyvatelé si vybaví zřejmě jedinou kapli sv. Jana,²⁹⁹ která na okraji městských sadů našla své místo. Již méně známá je tzv. Brušáková kaplička, která se nachází vlevo od komunikace na Radomyšl mezi zástavbou rodinných domků a vilek.³⁰⁰ Podobná kaplička, tentokrát zasvěcená sv. Václavovi stojí na ptakovické návsi, bohužel se dnes téměř stává součástí typické městské zástavby.³⁰¹ Poblíž kostela sv. Václava můžeme obdivovat kapli sv. Vojtěcha, kde je pohřbeno několik maltánských kněží i jejich blízkých.³⁰² Několik dalších podobných staveb v menším měřítku najdeme v okolí celých Strakonice kolem cest.³⁰³ Mnoho z nich je zasvěceno sv. Janu

---

²⁹⁵ *Zpravodaj města Strakonice*, 1. listopadu 2000, s. 8.

²⁹⁶ J. KUPKA, *Děkanský kostel svatého Prokopa ve Strakonících*, Strakonice 2001.

²⁹⁷ *Zpravodaj města Strakonice*, 1. února 2007, s. 20.

²⁹⁸ *Zpravodaj města Strakonice*, 1. srpna 2001, s. 12.

²⁹⁹ Původně stála na jiném místě v městských sadech. Blíže: *Zpravodaj města Strakonice*, 1. ledna 2007, s. 12.

³⁰⁰ *Zpravodaj města Strakonice*, 1. prosince 2006, s. 12.

³⁰¹ *Zpravodaj města Strakonice*, 1. ledna 2003, s. 12.

³⁰² *Zpravodaj města Strakonice*, 1. června 2003, s. 12.

³⁰³ Dvě se nachází kolem cest na Podsrpu, další lemovala původní komunikaci na Písek. Blíže: *Zpravodaj města Strakonice*, 1. prosince 2005, s. 12; *Zpravodaj města Strakonice*, 1. ledna 2004, s. 12.

Nepomuckému, který podle místních pověstí pomohl několikrát strakonickým občanům.³⁰⁴

Mezi památky, které přežily přelom dalšího století, nepatří jen městské domy, kostely, kaple a areál strakonického hradu. Z hlediska kulturní krajiny Strakonic sem spadají i parky, aleje a sady. Nejstarší z nich, Panská zahrada, vznikla již ve 14. století a později sloužila především jako sad a užitková zahrada. V polovině 18. století nechal velkopřevor Václav Joachym Čejka z Olbramovic v její blízkosti vystavět špýchar.³⁰⁵ Během první poloviny 20. století velká část padla za obět' rozšiřující se továrně na fezy. Západní část Panské zahrady se stala dějištěm Mezinárodních dudáckých festivalů a vznikl zde letní amfiteátr, který slouží i jako letní kino a vůbec se svým betonovým vzhledem nehodí do místního prostředí. V posledních letech došlo při opravě hradu i na obnovení Panské zahrady a dnes se sem opět vracejí strakoničtí občané na procházky.

Další památná zeleň, Rennerovy sady, vznikla díky opevnění Strakonic. Nevyhovující a zbytečné hradby³⁰⁶ s příkopem se postupně téměř rozebraly a ze zavezeného příkopu vznikl městský park. Na konci 19. století se o něj začíná starat spolek Renner, který vznikl díky závěti Antonína Rennera, jehož jméno tato lokalita nese. Uprostřed sadů se nachází i pomník strakonického rodáka i Rennerova spolku na ochranu zvířat. Park se může pochlubit vzácnými stromy i keři a zděným altánem.³⁰⁷ Stejný spolek, přejmenovaný na Okrašlovací spolek Renner, se staral ve 20. století i o Podskalí. Tato lokalita podél břehů Otavy je známá širokému okolí. I zde došlo k několika úpravám. „*Terasovité uspořádání svahu se zbytky vinných sklepů – i to bylo v minulosti strakonické Podskalí.*“³⁰⁸ Bývalá místní plovárna, vorařská hospoda, lodičky na řece i údajné podzemní chodby z hradu na nedalekou Sřtelu, to vše dodává

---

³⁰⁴ Zpravodaj města Strakonice, 1. ledna 2007, s. 12.

³⁰⁵ „Přeměna zahrady do podoby přírodně krajinářského parku je spojena s panováním velkopřevora Othenia hraběte Lichnowski – Werdenberga (1874 – 1887). Strakonický pán nařizuje zavezení příkopů na jižní a západní straně hradu, k čemuž je třeba tisíců vozů a několik let práce. Do dolního parku v bývalých příkopech (Utere Perkanlagen) je vstup veřejnosti omezen. Naproti tomu horní park, zvaný Zámecká či Panská zahrada, je v 19. století oblíbeným místem procházek strakonické společnosti, která tu v létě sedává při pivě že zámeckého pivovaru a baví se hrou v kuželky. Původní rozsah parku je mnohem větší než dnes a jeho vybavení patří i skleník, pařeniště, rybníček a řada květinových záhonů. Nedělní procházky proto směřují místo po chodnících Velkého náměstí, které většinou ani neexistují, do zámecké zahrady.“ Zpravodaj města Strakonice, 1. ledna 2005, s. 12.

³⁰⁶ „Po celé své délce měly hradby tři obdélné bašty s cimbuřím a jednu baštu okrouhlou v severozápadním nároží, právě její zbytek se dodnes dochoval.“ Zpravodaj města Strakonice, 1. dubna 2002, s. 11-12.

³⁰⁷ Blíže: Zpravodaj města Strakonice, 1. ledna 2006, s. 12.

³⁰⁸ Zpravodaj města Strakonice, 1. srpna 2005, s. 12.

Podskalí svou romantickou atmosféru. Tomuto kouzlu podlehl i básník František Ladislav Čelakovský a jeho pomník na levém břehu Otavy připomíná místa, kde vznikla Růže stolistá. Místní obyvatelé tomuto prostranství na skále říkají „U Ládička“.

Zbytky známého parku na Dubovci nalezneme na soutoku řek Otavy a Volyňky. Během 20. století byl název změněn na Husovo nábřeží a při stavbě přemostění ho čekala zkáza. Sousoší Mistra Jana Husa bylo převezeno do městských sadů a nahradil ho pomník padlých.³⁰⁹ V posledních letech získalo prostranství novou parkovou úpravu. Na nábřeží byly vysázeny opět kaštany a místo tak pomalu obnovuje svůj původní romantický nádech. Další pomník padlých je umístěn při vstupu do strakonického hřbitova.³¹⁰ Kromě hřbitova při kostele sv. Václava se stále pohřbívá i na podsrpenském hřbitově a unikátem je nedaleký židovský hřbitov pod lesem Holí. Místní se starají o jeho vzhled a první a poslední náhrobek od sebe dělí téměř 230 let.³¹¹

I přes veškeré zásahy do centra Strakonice a jeho okolí si město zachovalo mnoho památek. Můžeme mezi ně zařadit i chátrající tovární prostory v blízkosti hradu a na Ostrově, které zatím marně čekají na rekonstrukci. Své původní kouzlo má i Husova ulice poblíž městských sadů a areál nemocnice. Lokality dýchající historií zde jsou, jen je třeba si jich všimnout a znovu objevit.

---

³⁰⁹ *Zpravodaj města Strakonice*, 1. března 2005, s. 15.

³¹⁰ Díky terénním úpravám o něm ví málo občanů, je dílem Antonína Bílka, bratra sochaře a grafika Františka Bílka, a představuje upomínku na padlé v první světové válce. Blíže: *Zpravodaj města Strakonice*, 1. července 2003, s. 15-16.

³¹¹ Nejstarší čitelný náhrobek nese letopočet 1736 a poslední pohřeb se zde konal v 60. letech 20. století. Srov. *Zpravodaj města Strakonice*, 1. července 2002, s. 12; Nejnovější upomínkou na místní židovskou komunitu, která se zasloužila o průmyslový rozvoj Strakonice, je pamětní deska na levém břehu Otavy v místě, kde kdysi stávala synagoga.

6. ZÁVĚR

Tato diplomová práce se zabývala urbanistickým vývojem města Strakonice ve 20. století s bližším zaměřením na jeho první polovinu. Pokusila jsem se přispět do výčtu již zpracovaných historických etap tohoto města. Hlavním úkolem bylo podrobně popsat proměny zástavby v centru Strakonice a rozšiřování výstavby do jejich bezprostředního okolí. Nejprve se jednalo o jednotlivé domy, většinou rodinného typu, které zaplňovaly prázdná místa uvnitř města, nebo na jeho okrajích. Postupem času si neustále se zvyšující počet obyvatel vyžádal organizovanější výstavbu v podobě celých nových čtvrtí. Veškerá nová výstavba se orientovala na západ od města. Důvodem byl vodorovný a nízký terén východně od Strakonice, který se v minulosti i v současnosti několikrát do roka stává součástí vodní hladiny rozvodněné řeky. Mezi tyto skutečnosti jsem zařadila i opravy či výstavby nových silnic a ulic. Důležitou složku zde tvořila úprava a ve velké části města i vznik kanalizace a vodovodního potrubí, které až do konce 40. let trápilo svými poruchami městské obyvatelstvo v podobě virových nákaz. Jednalo se především o tyfus břišní. V souvislosti s novými ulicemi a úpravou chodníků vznikaly i městské parky, aleje či sady, které svým umístěním zaplnily zejména záplavové území kolem řek, nebo méně přístupné svahy okolních kopců. Velký sad vznikl pod Kuřidlem severozápadně od města.

Za pomoci komparace dostupných písemných a ikonografických pramenů jsem sestavila podobu městské zástavby v jednotlivých etapách 20. století. Pro dokreslení atmosféry posloužil nástin společenského života za první republiky. Výčet tehdejších spolků a organizací vypovídá o intenzivním každodenním ruchu v ulicích města, ale i v místních restauracích, hospodách a parcích. Několik kinosálů a divadelních scén zastávalo funkci kulturního zpestření tehdejšího života. Za expanzí nové výstavby a růstem počtu obyvatelstva ve Strakonících stojí především průmyslové závody Fezko a Motocyklové závody, známé jako Zbrojovka. Oba dosáhly velkých rozměrů zejména v druhé polovině 20. století.

Na počátku 20. století žilo ve Strakonících a Nových Strakonících 8 789 obyvatel. Roku 1919 se obě města sloučila a nadále se používá jen název Strakonice. V polovině minulého století žilo ve městě 12 056 lidí. V roce 2000 se počet obyvatel vyšplhal na 24 381. Nejvyššího čísla se město dočkalo roku 1991, tehdy zde žilo 24 980 občanů. Podobný rozdíl mezi začátkem a koncem století najdeme i u počtu domů. 667

popisných čísel měly Strakonice v roce 1900. Téměř 400 nových staveb vyrostlo do poloviny 20. století a v dalších 50 letech jejich počet dosáhl téměř k číslu 2 500. Tento markantní nárůst koresponduje s již zmíněnými skutečnostmi.

Práci nelze považovat za úplnou, a proto na ni mohou navazovat další případné studie. Materiály k urbanistickému vývoji uložené ve Státním okresním archivu Strakonice nebyly zdaleka vyčerpány. Podrobnější zkoumání by si jistě zasloužila 70. léta a podoba města před demolicemi. Pro celkové zhodnocení tohoto vývoje zástavby by však bylo nutné porovnat osudy Strakonic s ostatními městy v jižních Čechách i jinde v republice. Zajímavá by byla zejména komparace měst v druhé polovině 20. století, v níž se řídila výstavba nařízením komunistické strany. Dalším námětem pro příští zpracování je historie jednotlivých domů spojená především s osudy jejich majitelů a nájemců.

7. SEZNAM ZKRATEK

SOkA - Státní okresní archiv

MSP - Muzeum středního Pootaví

AM - archiv města

Srov. - srovnej

KSČ - Komunistická strana Československá

Např. - například

Atd. - a tak dále

Tzv. - takzvaný

Č. p. - číslo popisné

Foto - fotografie

8. SEZNAM LITERATURY

8.1. Prameny

SOkA Strakonice

SOkA Strakonice, archiv města (dále AM) Strakonice, inv. č. 1, sign. I/1, 8. prosince 1367, Bavor IV. Ze Strakonice prodává a osazuje právem purkrechtním 23 lánů půdy s domy a příslušenstvím měšťanům strakonickým.

SOkA Strakonice, AM Strakonice, sign. M10, Orientační plán, 1877.

SOkA Strakonice, AM Strakonice, sign. M8, Orientační plán, 1934.

SOkA Strakonice, AM Strakonice, sign. M5, plán města.

SOkA Strakonice, AM Strakonice, sign. M1, katastrální mapa, 1837.

SOkA Strakonice, AM Strakonice, sign. M2, Mapa stabilního katastru, 1837.

SOkA Strakonice, AM Strakonice, inv. č. 129, kniha č. 102, obecní kronika I, do r. 1915

SOkA Strakonice, AM Strakonice, činnost městského úřadu r. 1915, díl II. obecní kroniky, inv. č. 130, kniha č. 103

SOkA Strakonice, AM Strakonice, pamětní kniha, 1927-1950 inv. č. 132, kniha č. 105.

SOkA Strakonice, fond ZŠ Dukelská, sign. II/1-1, Kronika školy v Nových Strakonících, 1867-1932.

SOkA Strakonice, fond Měšťanská škola Strakonice, sign. II. /1, Kronika občanské školy 1898 – 1928.

SOkA Strakonice, noviny Prácheň, 1920-1931.

SOkA Strakonice, AM Strakonice, inv. č. 219, kniha č. 192, Sběrka dat zeměpisných z města Strakonice a okolí k účelům vyučovacím, 1892.

SOkA Strakonice, AM Strakonice, sign. V9, Úprava břehů Otavy, 1913.

SOkA Strakonice, AM Strakonice, inv. č. 687, sign. IV 3.

SOkA Strakonice, AM Strakonice, inv. č. 683, sign. III 4.

SOkA Strakonice, AM Strakonice, inv. č. 687, sign. 43/45.

SOkA Strakonice, AM Strakonice, noviny Prácheň, 22. 5. 1920.

SOkA Strakonice, AM Strakonice, noviny Prácheň, 20. 7. 1925.

SOkA Strakonice, AM Strakonice, noviny Prácheň, 12. 6. 1929.

SOkA Strakonice, AM Strakonice, noviny Prácheň, 20. května 1931.

SOkA Strakonice, AM Strakonice, seznam domů a majitelů, 1941, inv. č. 191, kniha č. 164.

Muzeum středního Pootaví Strakonice³¹²

8.2. Vydané prameny

Obecní kronika Strakonice, 1916-1946, Strakonice 2005.

8.3. Periodika

Strakonice, kultura, historie, vlastivěda, Strakonice 1967.

Zpravodaj města Strakonice, Strakonice 2000-2008.

8.4. Literatura

BOCHENEK, R., *Od palisád k podzemním pevnostem. Pět tisíc let fortifikací, Praha 1972.*

BUMBA, Jan, *České katastry od 11. do 21. století, Praha 2007.*

CVRČEK, J. Z., *Mých devadesát let aneb Pamatuji dva císaře a deset prezidentů, Strakonice 2007.*

CVRČEK, J. Z., *Strakonice. Město. Lidé, osudy, Strakonice 1989.*

Dějiny vojenského umění, Praha 1968.

Dějiny vojenského umění. Sborník materiálů. Vojenské umění v období imperialismu, díl III., Praha 1955.

DUBSKÝ, B., *Jihozápadní Čechy v době římské. I. - V. stol. po Kr, Strakonice 1937.*

DUBSKÝ, B., *O původu osad na Strakonicku, in: Strakonicko. Vlastivědný a národopisný sborník, roč. 3, Strakonice 1937, s. 65-68.*

DUBSKÝ, B., *Předhistorie Strakonicka, Strakonice 1921.*

DUFFY, Ch., *Kámen a oheň. Bastionová pevnost, její zrod a vývoj v dějinách válečnictví, Brno 1998.*

DYK, J., *Popis politického okresu strakonického, díl I., Strakonice 1925.*

EHRMANN, R., *Strakoničtí souvěrci, Praha 1998.*

Fiedler, J., *Židovské památky v Čechách a na Moravě. Praha 1992.*

---

³¹² Muzeum si nepřeje uvádět přesné citace uloženého materiálu.

- Fortifikace a obrana státu. Fortifications and Defense of the State*, 1.-2. díl, Praha 1995.
- GALANDAUER, J., *Karel I. Poslední český král*, Praha-Litomyšl 1998.
- GRIESSER-PEČAROVÁ, T., *Zita, poslední císařovna*, Praha 1994.
- HEŘTOVÁ, Y., *Zákopová válka*.
- Historický atlas měst České republiky*, sv. 1. – 17, Praha 1995-2007.
- Historická geografie*, sv. 1. 34, Praha 1968-2007.
- HLEDÍKOVÁ, Zdeňka - JANÁK, Jan, *Dějiny správy v českých zemích do r. 1945*, Praha 1989.
- HLEDÍKOVÁ, Zdeňka - JANÁK, Jan - DOBEŠ, Jan, *Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost*, Praha 2005.
- HONZÍKOVI, M. a H., *1914/1918 léta zkázy a naděje*, Praha 1984 (Obrazovou část z dobových fotografií sestavil a graficky upravil Milan Kopřiva).
- Jihočeská technická práce*, sborník SIA 1938.
- JINDRA, Z., *Der Rüstungskonzern Fried. Krupp AG. 1914-1918*, Praha 1986.
- JINDRA, Z., *První světová válka*, Praha 1984.
- KÁRNÍK, Z., *České země v éře první republiky (1918-1938)*, I. díl – *Vznik, budování a zlatá éra republiky (1918-1929)*, Praha 2000; II. díl – *Československo a české země v krizi a v ohrožení (1930-1935)*, Praha 2002; III. díl – *O přežití a o život (1936-1938)*, Praha 2003.
- KEEGAN, J., *První světová válka*, Praha-Plzeň 2003.
- KRATOCHVÍL, M. V., *Evropa tančila valčík*, Praha 1974.
- KRATOCHVÍL, M. V., *Evropa v zákopech*, Praha 1977.
- KRULICHOVÁ, M., JANKOVIČ, M., *Zapomenuté hlasy. Korespondence, deníkové záznamy a kresby z první světové války*, Hradec Králové 1986.
- Kultura okresu Strakonice, přehled základních údajů*, Strakonice 1988.
- KUPKA, J., *Děkanský kostel svatého Prokopa ve Strakonících*, Strakonice 2001.
- KUPKA, V., *Fortové pevnosti a jejich místo v dějinách opevnování*, Praha 1994.
- KUTNAR, F., *Malé dějiny brambor*, Havlíčkův Brod 1963.
- KUTNAR, F., *Malé dějiny brambor*, (2. přepracované a rozšířené vydání), Vydaly: Entomologický ústav AV ČR, Nová tiskárna Pelhřimov, spol. s r. o. a Výzkumný ústav Bramborářský Havlíčkův Brod 2005.
- MARČAL, J., SAMEC, J., SICHINGER, J., *Oběti fašistické okupace v okrese Strakonice*, Strakonice 1985.

- MICHÁLEK, J., *Památky na Strakonicku ze země a ze vzduchu*, Strakonice 2003.
- MICHÁLEK, J., *Památky Strakonicka ze země a ze vzduchu*, Strakonice 2003.
- Od Sarajeva k Velké válce. Ab Sarajevo zum Grossen Krieg*, I., II., Praha 1995 (Historický ústav Armády České republiky, Österreichisches Kulturinstitut in Prag, Sborník příspěvků vědeckého semináře k 80. výročí vypuknutí první světové války konaného ve dnech 29. - 30. června 1994 v Praze).
- PERNES, J., *Habsburkové bez trůnu*, Praha 1995.
- PERNES, J., *Poslední Habsburkové. Karel, Zita, Otto a snahy o záchranu císařského trůnu*, Brno 1999.
- PETRÁŇ, J. a kol., *Benešovsko - Podblanicko*, Praha 1985.
- PETRÁŇ, J., *Příběh Ouběnic v podblanické krajině (do roku 1918)*, Praha 2000.
- PETRÁŇHOVI, J. a L., *Rolník v evropské tradiční kultuře*, Praha 2000.
- PĚKNÝ, T., *Historie Židů v Čechách a na Moravě*, Praha 2001.
- PRŮCHA, V. a kol., *Hospodářské a sociální dějiny Československa 1918-1992. I. díl, období 1918-1945*, Brno 2004.
- První světová válka*, Praha 1968.
- Regiony a první světová válka*. Sborník příspěvků z vědecké konference konané v Jihočeském muzeu v Českých Budějovicích dne 12. listopadu 1999, České Budějovice 2001.
- REŽNÝ, J., *Kapitoly ze života lidu na Prácheňsku aneb Písně a řeči vážné – nevážné – darebné*, Strakonice 2008.
- ROKOSKÝ, J., *Jižní Čechy-bašta agrární strany v první Československé republice*, in: *Agrární strany ve vládních a samosprávných strukturách mezi světovými válkami*, Brno 2008.
- SEMOTANOVÁ, Eva, *Historická geografie - zmizelý prostor a čas*, ČČH 93, Praha 1995, s. 177-188.
- SEMOTANOVÁ, Eva, *Kartografie v historické práci*, Praha 1994.
- SEMOTANOVÁ, Eva, *Kartografie v hospodářském vývoji českých zemí v 19. a na počátku 20. století*, Praha 1993.
- SEMOTANOVÁ, Eva, *Historická geografie českých zemí*, Praha 1998, 2002².
- SEMOTANOVÁ, Eva, *Mapy Čech, Moravy a Slezska v zrcadle staletí*, Praha 2001.
- Statistická ročenka Československé socialistické republiky 1971*, Praha 1971.
- Strakonice, město našeho domova*, Strakonice 1986.

- Strakonice, naše město, náš domov*, Strakonice 1980.
- Strakonice, propagační adresář*, I. – II. díl, 1933.
- Strakonice, tvé město, tvůj domov*, Strakonice 1971.
- Strakonicko a vycházky do okresů: horažďovického, netolického, prachatického, vimperského, vodňanského a volyňského*, Strakonice 1904.
- Třicet let socialistického rozvoje okresu Strakonice. 1945-1975*, Strakonice 1975.
- URBAN, O., *František Josef I.*, Praha 1991.
- Vlastivědný sborník Strakonice*, díl I., kapitoly z historie, Strakonice 2002.
- Vlastivědný sborník Strakonice*, díl III., kapitoly ze života města, Strakonice 2005.
- Vojenské dějiny Československa (1526-1918)*, II. díl, Praha 1986.
- Vzpomínky na světovou válku a vlastní životopis. Vzpomínky a úvahy A. A. BRUSILOVA*, Praha 1929.
- WARNER, P., *První světová válka*, Ostrava 1997.

8.5. Internetové stránky

- <http://www.hiu.cas.cz> ze dne 19. 2. 2009.
- <http://www.geolab.cz> ze dne 19. 2. 2009.
- http://www.czso.cz/cz/obce_d/index.htm ze dne 21. 2. 2009.
- <http://www.mu-st.cz/zpravodaj> ze dne 23. 3. 2009.

9. SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1: seznamy

seznam spolků

seznam hostinců, hotelů a restaurací

seznam politických organizací

Příloha č. 2: mapy, plány

Strakonice z roku 1721

Strakonice z roku 1781

Strakonice z roku 1835

Strakonice z roku 1837

Strakonice z roku 1877

Strakonice z roku 1930

Strakonice z roku 1934

Strakonice v polovině 60. Let

Příloha č. 3: tabulky

Tabulka původních a nových názvů ulic.

Tabulka přírůstku novostaveb.

Přehled bytového fondu.

Vybavenost bytů.

Tabulka zájmových kroužků.

Počet obyvatel a domů mezi lety 1869-2001.

Příloha č. 4: dobové fotografie Strakonice

Velké náměstí

Radnice na Velkém náměstí

Dům u Raka.

Dům u Raka.

Gloriet v Rennerových sadech

Palackého náměstí

Čápvna.

Pohled na kostel sv. Markéty

Nábřeží naproti III. hradnímu nádvoří
Kostel sv. Markéty
Pohled na Velké náměstí z Rumpálu
Švamberkova třída
Soutok Otavy a Volyňky
Pohled na město od severu
Most přes řeku Volyňku
Soudní a katastrální budova
Velké náměstí
Velké náměstí s terasou
Švamberkova třída
III. hradní nádvoří
II. hradní nádvoří s přístavbami
Most za hradem
Vyhořelá továrna na fezy
Vyhořelá přádelna
Tovární komplex v blízkosti strakonického hradu
Trucbašta
Palác a hradní komplex
Zámek a trucbašta
Švamberkova třída
Úpravy protipovodňových hrází, levý břeh Otavy
Soutok Otavy a Volyňky
Ulice Na Stráži
Požár v Myšíně
Penzion na Podskalí
Dům Zavadilů
Restaurace Plevno
Hostinec u Tří lip
Plovárna na Podskalí
Motocykly ČZ.
Motocykl ČZ
Povodeň Na Ohradě

Areál továrny na fezy
Zajatecký tábor na louce u nádraží
Bezděkovská ulice
Stavba nových fezáren
Dům na ostrově u továren na fezy
Soutok řek Otavy a Volyňky
Strakonice před demolicí
Strakonice po demolici
Starý jez
Stavba nového jezu
U Beránků
Od Zelenků mlýna
Bažantův dům u nemocnice
Medová kaše
Kulturní dům
Ohrada u bývalé hasičské zbrojnice
Zbytky opevnění

Příloha č. 5: dobové filmy přiložené na DVD (DVD obsahuje ještě přílohy 2 a 4)

Strakonický hrad
Povodeň ve Strakonicích
Ve stínu strakonického hradu
Rodinný film
Strakonice dříve a dnes³¹³

---

³¹³ Všechny uvedené dobové filmy jsou uloženy ve filmovém archivu MSP Strakonice.